

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TOPLAM KALİTE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

EKONOMİ POLİTİK PERSPEKTİFTEN ULUSLARARASI
POLİTİKADA ÇİN GERÇEĞİ GÜÇLÜ VE ZAYIF YÖNLERİYLE
GELECEK SORUNSAI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ümit ERMİŞ

Danışman: Prof. Dr. Zafer AKBAŞ

Düzce
Ağustos, 2021

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TOPLAM KALİTE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

EKONOMİ POLİTİK PERSPEKTİFTEN ULUSLARARASI
POLİTİKADA ÇİN GERÇEĞİ GÜÇLÜ VE ZAYIF YÖNLERİYLE
GELECEK SORUNSAĞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ümit ERMİŞ

Danışman: Prof. Dr. Zafer AKBAŞ

Düzce
Ağustos, 2021

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Toplam Kalite Yönetimi Anabilim Dalında oy birliği / oy çokluğu ile YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan ..... (İmza)

Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Üye.....(İmza)

Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Üye.....(İmza)

Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Üye.....(İmza)

Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Üye.....(İmza)

Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2021

(İmza Yeri)
Prof. Dr. Zafer AKBAŞ
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Hayatımın her anında desteğini benden esirgemeyen ablalarım Ayşıl ERSAN ve Gülseren ERSAN MEHMET'e şükranlarımı sunarım.

Tez çalışmam boyunca bana yol gösteren kıymetli hocam Prof. Dr. Zafer AKBAŞ 'a sonsuz teşekkür ederim.

Yüksek Lisans Öğrenim dönemimde Sosyal Bilimler Enstitüsü Sekreteri değerli dostum Vedat PARTİ ve çalışma arkadaşları Selim KİBAR ile Ahmet ÖZUSTA 'ya teşekkürlerimi sunarım.

Tez yazma aşamasında yardımlarını esirgemeyen ve gönülden destek veren kıymetli genç kardeşlerim Yakup TOLUNAY, Talha ÖZBEK Semih ÖZMEÇ ve Berkay BOCUK 'a desteklerinden dolayı teşekkürler.

Ümit ERMİŞ

Düzce, 2021

ÖZET

EKONOMİ POLİTİK PERSPEKTİFTEN ULUSLARARASI POLİTİKADA ÇİN GERÇEĞİ GÜÇLÜ VE ZAYIF YÖNLERİYLE GELECEK SORUNALI

ERMİŞ, Ümit

Yüksek Lisans Toplam Kalite Yönetimi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Zafer AKBAŞ

Ağustos 2021, 95 sayfa

Bu çalışmada elli sene önce aç kalıp ot kökleriyle beslenmek zorunda kalan, sonrasında yönetimdeki değişimle son otuz yılda müthiş bir kalkınma başarısı yakalayarak dünyanın ikinci süper gücü konuma gelen, bir buçuk milyar nüfusunu kontrol edebilip, doğru eğitip, başarılı çalışmalar gerçekleştiren, global markaları ülkesinde yatırma ikna edebilmiş, askeri sistemlerde özellikle de savunma sanayinde önemli başarılar yakalamış, dünyanın en yüksek dolar rezervine sahip ülkesini büyük savaşlardan uzak tutabilme başarısını göstermiş, ileri görüşlü, değerli yöneticileri ile dünyanın gıpta ederek izlediği Çin'in başarı hikayesi incelenmiştir. Çin'in bu yükselişinin arkasındaki gerçekler yönetimin otoriter yapısı, iç disiplini yüksek oranda uyum ve yüksek motivasyonla verimli çalışma, ekonominin dünyayla liberal ilişkileri başarıyla yürütebilmesi, uluslararası güçlü markaları kendi topraklarında yatırım yapmalarına ikna edebilmesi ile istihdamı arttırması, doğrudan yatırımların kaldıraç etkisini iyi değerlendirmesi kalkınmaya yüksek ivme kazandırmasına yardımcı olmuştur. Kazanımları isabetli yatırımlarla değerlendirmesi yükselişini olumlu yönde etkilemiştir ve dünyanın ikinci süper gücü konumuna yükselmesini sağlamıştır. Bu çalışmada Çin'in günümüzdeki konumu, güçlü ve zayıf yönleriyle incelenmiş ve gelecekte nasıl bir durumda olabileceğine dair öngörülerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Çin, Ekonomi, Nüfus, Kuşak Yol, Süper Güç

ABSTRACT

**THE TRUTH ABOUT CHINA IN INTERNATIONAL POLICY FROM THE
PERSPECTIVE OF ECONOMIC POLICY PROBLEMATIC ISSUE OF THE
FUTURE WITH ITS STRENGTHS AND WEAKNESSES**

ERMIŞ, Ümit

Master of Science in Total Quality Management

Supervisor: Prof. Dr. Zafer AKBAS

August 2021, 95 pages

In this study, it has been researched into the success story of China Whose people starved and had to eat plant roots fifty years ago and which has become the second most powerful country in the world by showing a great development in the last thirty years China has managed to control and educate well its 1.5 billion population and has done a tremendous amount of work. In economy it has convinced global brands to invest in, and it has achieved many great things in military and especially in arms industry. China, Which has the highest U.S Dolar Exchange rate in the world, has been able to keep itself out of any war and with its meritorious government, has been envied by many other countries. The reasons behind China's rise, such as authoritarianism, consistency with internal discipline, efficient working with high motivation, the economy's succesfully maintainable liberal relationship with the world, increasing employment with the help of convincing international and powerful brands to invest in country and direct investments making the use of leverage effect well have helped China grow expeditiously. China appraising the earnings with right investments has affected the country in a positive way and made China the second most powerful country in the world. In this study, status of China in present has been analyzed with its strenghts and weaknesses and the predictions have been made about what kind of situations China is going to be in in future.

Keywords: China, Economy, Population, Belt and Road, Super Power

*Bilim, bilgi ve eđitimin sevgisi bu tezi yazmamda bana motivasyon oldu.
Bu alışmayı eğitim emekilerine ithaf ediyorum.*

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İTHAF	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	viii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
ÇİN HALK CUMHURİYETİ'NİN KOMÜNİZM'İ VE KAPİTALİZM'İ	3
1.1. ÇHC Komünist Parti'sinin Kuruluşu, Devrim ve Mao	3
1.2. ÇHC Modelinde Demokrasi, Ekonomik Liberalizm, Modern Sosyalizm ve Siyasi Görünümü	6
1.3. ÇHC'de Kapitalist, Sosyalist Yaşam ile Emperyalist Hedefler	10
İKİNCİ BÖLÜM	14
ÇİN HALK CUMHURİYETİ'NİN GELECEĞİNDE EKONOMİNİN ROLÜ	14
2.1. ÇHC Ekonomisinin Potansiyeli, Yeterliliği ve Gelişme Düzeyi	14
2.2. ÇHC'de Tarım, Modern Ekonomi, Dış Ticaret ve Sektörel Rekabet Gücü	19
2.3. ÇHC'in Kalkınma Planı, DTÖ'nün Desteği ve Ekonomide Liderlik	23
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	30
ÇİN HALK CUMHURİYETİ'NİN POLİTİKA ANLAYIŞI VE TANIMI	30
3.1. ÇHC'nin Küresel Politikası ve Yeni Dünya Düşüncesi	30
3.2. Düzen ve Birlikte Yaşamın Beş Politik Kuralı	35
3.3. ÇHC'nin Dış Politika Gelişmeleri ve Çin Stratejisi	37
3.4. ÇHC'nin Yakın Komşuları ve Uluslararası Örgütler İle İlişkileri	41
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	46
ÇİN HALK CUMHURİYETİ'NİN GÜÇLÜ YÖNLERİ	46
4.1. Ekonomik ve Politik Bağlamda Çin Halk Cumhuriyeti'nin Güçlü Yönleri	46
4.1.1. ÇHC'nin İzlediği Politika ve Bürokrasinin Baskın Gücü	46
4.2. ÇHC'nin Küresel Güç Sahibi Olması	52
4.2.1. ÇHC'nin Küreselleşmesi ve Afrika Boyutu	52
4.2.2. ÇHC'nin Askeri Kapasitesi	57
4.2.2.1. Büyüyen Mucize ÇHC'nin Ekonomik Pazarı ve Nüfus Gücü	58
BEŞİNCİ BÖLÜM	62
ÇİN HALK CUMHURİYETİ'NİN ZAYIF YÖNLERİ	62

5.1. Gücün Düşüş Nedenleri Olarak Borçlardaki Yükseliş ve Yatırım Hataları	62
5.2. Liberalleşen Ekonomi, Güçlü ve Zayıf Yönleri ile Korkuları	65
5.3. Otoriter Rejim, Çevre, Tek Çocuk ve İşçilik Sorunları	66
5.4. ÇHC'nin İç ve Dış Sosyopolitik Sorunları	69
5.4.1. ÇHC'nin Uygur Halkı ile Yaşadığı Sorunlar	69
5.4.2. ÇHC'nin Tayvan ile Yaşanan Sorunları	71
5.4.3. ÇHC'nin Hindistan ile Yaşanan Sorunları	72
5.4.4. ÇHC'nin Japonya ile Yaşanan Sorunları	73
ALTINCI BÖLÜM	74
ÇİN HALK CUMHURİYETİ'NİN GELECEK SORUNSALI	74
6.1. Ekonomi ve Ulusal Entegrasyon	74
6.2. “Kuşak ve Yol ” Projesindeki Etkenler ve Amaçları	77
6.3. İçerle Bağlı Etkenler	77
6.3.1. Bölgeler İçerisinde Kalkınma Düzeyi	77
6.3.2. Çin'in Önündeki Nüfus Problemi	77
6.3.3. Ekonomik Kalkınmışlık	78
6.4. Dışerle Bağlı Etkenler	78
6.4.1. Yeni Oluşacak Katılımlı Serbest Ticaret Alanları	78
6.4.2. ABD'nin Asya'ya Gelişeri	79
6.5. İç ve Dış Alanlarda “Kuşak ve Yol” Hedefi	80
6.6. ÇHC'nin Kalkınmasında İzlediğı Politikalar ve Gelecekteki Olası Durumlar	82
SONUÇ	90
KAYNAKÇA	92

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devleti
APEC	Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği
ASEAN	Güneydoğu Asya Uluslar Birliği
AVM	Alış Veriş Merkezi
BM	Birleşmiş Milletler
BRICS	Brezilya-Rusya-Hindistan-Çin-Güney Afrika
ÇHC	Çin Halk Cumhuriyeti
ÇHSDK	Çin Halk Siyasi Danışma Konferansı
ÇKP	Çin Komünist Partisi
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
EY	Danışmanlık şirketi Ernst & Young
FAO	Dünya Tarım Birliği
G-2	Amerika-Çin
GSMH	Gayrisafi Milli Hasılat
GSYH	Gayrisafi Yurtiçi Hasılat
IISS	Uluslararası Stratejik Araştırma Enstitüsü
IMF	Uluslararası Para Fonu
MZD	Mao Zeding Düşüncesi
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
PWC	Danışmanlık Firması
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
ŞİÖ	Şanghay İşbirliği Örgütü
UHK	Ulusal Halk Kongresi
UNCLOS	Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
WTO	Dünya Ticaret Örgütü

GİRİŞ

Çin bir buçuk milyara yakın insan nüfusu olan bir ülkedir. Bu kadar yüksek olan nüfusu eğitmek, toplumsal olaylarını dengelemek, çalışma şartlarını oluşturmak ve en önemlisi bu nüfusu doyurmak zor bir iştir. Diğer devletler Çin’de bir problem çıksa da yatırımların bir kısmı bize gelse diye bakarken dünyanın en değerli markaları gidip Çin’e yatırım yapmaktadırlar. Büyük sıkıntılar sonrası DTÖ’ye katıldıktan sonra Çin ekonomisi müthiş bir ivme kazanmıştır. Bugün artık Çin üçüncü Dünya ülkelerine kredi sağlayabilir ve hibe desteklerinde bulunabilmektedir. Kısa zamanda bu dönüşümü gerçekleştirebildiler. Bu dönüşümü, ekonomik kalkınmayı ve yönetim şekli bu tezle araştırılmıştır.

Çin’in bu deneyimlerini iyi değerlendirip anlayan ülkeler bu başarılarından istifade edebilirler. Yönetim biçimi komünizm, kalkınma sevdalısı milliyetçi halk, ekonomide liberalizmin uyumu başarılarının anahtarı olmuştur. Bu karma yönetimin kalkınmaya faydası olduğu görülmektedir. Çin ülke içi büyük yatırımların yanı sıra dünyada büyük yatırımlar yapmaktadırlar. Bugün dünyada Çin etkisi hemen her alanda görülebilmektedir. Açıkçası Çin dünyayı tek başına etkileme kapasitesi olan bir ülke konumundadır. Bugün Çin üretimini azaltsa dünya olumsuz etkilenir, hammadde alımını durdursa piyasalar sarsılır. Çin’in bütün hareketlerinin bir etki alanı bulunmaktadır. Dolayısıyla Çin’in bütün kararları diğer ülkeler için önem arz etmektedir.

Birinci bölümde Çin Kominist partinin kuruluş aşamaları, Mao’nun kültür devrimindeki yeri, Çin’in demokrasisi ve siyasi görünümü, Liberalizm’in siyasete, ekonomiye ve politikaya uyumu ile küresel düzene kontrollü yaklaşımı, ekonominin kontrolü ve gelişimi için sosyalizme ve kapitalizme başvurmak. Sermaye birikimi, yolsuzluklar ile yeniçağ doktrininden bahsedilmiştir.

İkinci bölümde Çin'in genel potansiyeli, sanayi ve imalat gücü ile gelişme seyri, ekonomide tarım dışı ticaret performansları, sektörler arası rekabet gücü, Çin halkının kalkınma planlarına katkıları, devalüasyonla büyümek 2050'de 60 trilyon dolar seviyelerine yükselerek dünyanın birinci ekonomisi olabilmek hedefi konuları işlenmiştir.

Üçüncü bölümde Çin'in politik tavrı, siyaset kültürü, küresel politikası yeni bir dünya düşüncesi, siyasi değerleri, dış politikada izlediği strateji, toplumsal örgütler, Birleşmiş Milletler, Şangay İşbirliği BRICS Bir Kuşak Bir Yol Projesi gibi ilgili konular incelenmiştir.

Dördüncü bölümde Çin'in güçlü yönleri incelenmektedir. Süper güç ve yaşanabilir bir ülke olma amacı, emperyalist gücü, itici güç olarak bürokrasi, dışa açılma, kuşak yol, Afrika'ya verilen destekler, etki alanları, büyüyen donanma gücü ile meydan okuyuşu, askeri kapasitesinin artışı, yeni teknolojik silahları, sosyalist Pazar ekonomisi, nüfus gücü gibi birçok başlık altında sunulmuştur.

Beşinci bölümde Çin'in zayıf yönleri ile başta ekonomisinin yavaşlaması, borçlardaki artış, ekonomideki zayıflıkları, otoriter rejimlerle yakınlıkları, yanlış yatırım tercihleri, sanayileşme ve nüfus artışına bağlı çevre kirliliği, tek çocuk yasası, işçilik avantajlarını yitirmesi Çin'in zayıf yönleri olarak incelenmiştir.

Altıncı bölüm Çin'in gelecek sorunsalı ana başlığı olarak incelenmiştir, finansal bütünlüğünün tamamlanması, halklar arası bağların kuvvetlendirilmesi, iç ve dışa bağlı etkenler, Kuşak ve Yol girişimindeki gelişim senaryoları, dünyadaki liderlik amacı, tahminler, belirsizlikler, görkemli geleceğe seyri gibi konulara değinilmiştir.

Altı ana başlık altında yapmış olduğum bu çalışmayı hata ve eksiklikleriyle okuyucuların hoşgörüsüne sunuyorum.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇİN HALK CUMHURİYETİ'NİN KOMÜNİZM'İ VE KAPİTALİZM'İ

1.1. ÇHC Komünist Parti'sinin Kuruluşu, Devrim ve Mao

Marksist düşünceler Çin'de 4 Mayıs 1919 hareketinden sonra benimsemiştir. 1920 senesinde Komintern ajan Grigori Voitinsky Çin'e yollanmıştır, Li Dazhao ve öbür yenilikçilere buluştu. Sosyalist Gençlik hareketinin oluşturulmasına mali destek olmuştur. Çin Komünist Partisi en başta Chen Duxiu ve Li Dazhao ile Şanghay'da olan bir kız mektebinde 1921 senesinde çalışma grubu şeklinde oluşturulmuştur. Resmi kuruluş Şanghay'da bir araya gelen 1. kongreyle tamamlanmıştır.¹ Uzun yürüyüş ve yönetim adımları; Komünistler, 1934 sonbaharında bir sene devam edecek bir Uzun yürüyüş için Jiangxi'yi terk etmek mecburiyetinde bırakıldılar: yürüyüşe katılan tahmini 100 bin gönüllüden yolun nihayetinde yüzde onu sağ kalabilmişlerdir. Kızıl Ordu kuvvetleri, düşman saldırısından uzaklaşmak niyetiyle kendinden daha fazla ve çok iyi silahlanmış iktidar güçleriyle vuruşa vuruşa kuzeybatıya yönünde engebeli dağlık bölgede 10 bin km yol kat etmişlerdir. İşte bu Uzun yürüyüşün kahramanlarından sağ kurtulabilen 10 bin insan, Çin devriminin kurucu seçkinlerini oluşturmuştur.² Bilinen en kalabalık siyasi parti olan Çin Komünist Partisi'nin üye toplamı birçok devletin nüfusunu da geride bırakarak 80 milyonu geçmiş bulunmaktadır. Partiye üye olan kişi sayısı, Çin'in nüfus oranını yalnız % 6'sını kapsamaktadır. Parti'ye katılmak öncelikle çok iyi iş imtiyazları bulmak gibi çok geniş ayrıcalığı da birlikte sağlamaktadır. Partiye üye olmak niyetindekiler hassasiyetle belirlenmektedirler. Partiye üye olmak, önemli kamu vazifeleri için gerekli görülmektedir.³ Mao'nun ölümüne kadar, Çin'in sosyo ekonomik durumunda, 1949

1 Benjamin Schwartz, https://www.wikizero.com/tr/%C3%87in_Kom%C3%BCnist_Partisi_tarihi 27,10,2019

2 Forsnet, <http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=69> 27,10,2019

3 trthaber.com/haber/dunya/dunyanin-en-buyuk-siyasi-partisi-90-yasinda-1294.html 27,10,2019

devrimi akabinde inşa edilen devletin yeniden inşasını sağlayan tedbirlerden hiçbiri değiştirilmemiştir. Mao'nun ölümünden sonra, Kültür Devrimi zamanında Mao'ya rakip olarak öne çıkan Deng Xiaoping liderliğinde, piyasa ekonomisine girişin öncü hamleleri görülmüştür. Çin ekonomisini Deng dünya ticaretiyle buluşturmuştur. Bazı özelleştirme tartışmaları görülmüştür. 1979 senesinde bir araya gelen 3. Plenum'da varılan dönüşüm kararı ile; Çin "sosyalist piyasa ekonomisi" biçiminde söylenen "yeni bir ekonomik düzene" yöneliyordu. Deng'e göre; "Çin'de ekonomik kalkınma başarıldığı zaman, ne piyasa ne de özel mülkiyet sosyalist inşasında engel teşkil etmezdi".⁴ Uzun yürüyüşçüler ileriki zamanda Mao ve ÇKP, milliyetçi tavırdan da arka bularak kendi yönetimindeki bölgelerde karşılıklı dayanışma grupları kurarak ekonomik yapılanmayı devam ettirmiştir. Bu şekilde örgütlenme yolunu şu ilkedden devam etmektedir: "Tabana ifade özgürlüğü veren parti yetkilileri, kural gereği tepeden verilen kararları müzakere edilmesini meneden bir merkezîyetçi ve demokratik düşüncüyü baskıda tutan bir yapıdadırlar."⁵ Bir sene içinde 21 milyon insanın katılım için müracaat ettiği ve bunlardan yalnızca % 14'ünün partiye katılımına onay verildiği söyleniliyor. Komünist Parti liderliğinde Çin Halk Cumhuriyeti Mao'nun oluşturduğu modelin ardından, son zamanlarda ekonomik piyasada dikkatli bir liberalleşmeyle iyi bir sıçrama gerçekleştirildi ve şuanda sıralamada dünyanın ikinci güçlü ekonomisidir. Dünya kapitalist ekonomisinin bir ortağı halini alan Çin ekonomisi Komünist Parti liderliğinde diğer devletler ile (emperyalizm ile olan) birlikteliği sağlanan ayrıcalıklar ve devletin Dünya Ticaret Örgütü'ne 2001 de girmesi ile piyasa ekonomisini uygulama dönemi "doruk noktasına" varmıştır. Deng'in önem verdiği bu "değişim" geniş oranda kamu mülkiyeti ve programlamaya dayalı ekonomisinden cayılarak, 90'lı senelerin dünya konjunktörü ile beraber, Komünist Parti liderliğinde hep beraber bir kapitalistleşme yarışına girmesiyle gerçekleştirilmiştir.⁶ Devlet başkanlığına 1954 senesinde seçilen Mao, şimdi rejimin ideolojik garantisi ve tekrardan buluşulan beraberliğin simgesiydi. Mao, Guonmindang'a karşı 3 sene devam eden ve Kuzeydeki Çin köylülerinin yoğun bir şekilde harekete geçişi sonrasında, Tian An Men Meydanı'nda 1 Ekim 1949'da Pekin'de bir bildiri açıklayarak Çin Halk Cumhuriyeti'ni ilan etmiştir. Mao, parti'nin

4 Öykü Can, Çin Nereye? <http://www.sosyalistesitlik.org/cin-nereye/> 24,06,2019 14:21)

5 Forsnet, <http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=69> 27,10,2019

6 Öykü Can, Çin Nereye? <http://www.sosyalistesitlik.org/cin-nereye/> 24,06,2019

genel talimatlarına ters bulunan (hedef için her yol meşrudur), varlıklı köylülerin iç dayanışmasını kaybetmemek için, aşırı katı bir tarım reformundan uzak kalma politikasını hayata geçirmiştir.⁷ Bütün dönem sürecinde, tarım kesimindeki fakir Çin köylüsünün övünç kaynağı “halk komünleri” kaldırılmıştır, aile üreticiliğine devam eden tarım yok edilmiştir, köylüler fakirleştirildi, işçi aylıkları azaltılmıştır. Sanayi sahasında kamu sektörü, özelleştirilmeler, yerli ve yabancı özel sermaye ile birlikte oluşturulan yatırımlar yöntemiyle talan edilmiştir. Bütün olanlar 1979’da yapılmaya başlanan yeniliklerin doğal bir neticesidir.⁸ Mao Zedong Komünist partinin öncü kurucularından 1893 senesinde Çin’in Human eyaletinde dünyaya gelmiştir. Babası varlıklıydı. 13 yaşına kadar sabahları çiftçilik yapan öğleden sonra okulda eğitim gören Mao Zedong, 1911 senesinde Guomintang ordusuna dahil olmuştur. 1912 senesinde bu ordu Mançu Hanedanı’nı yıkarak cumhuriyeti kurmuştur. Mao, Marksist düşüncelerle öğretmen okulunda eğitimdeyken karşılaştı; bu düşünceler Pekin’e gittiği bir gezisi zamanında olgunlaştı; bu seyahat sırasında ÇKP’yi kuracak olan liderlerle görüşme imkânı sağlamıştır. Mao, kendisi ile aynı soydan olan Li Dazhao’dan çok etkilenmiştir. Li’nin “Çin’deki inkılabın yalnız köylü kesimiyle gerçekleştirilebilir” düşüncesini ilerideki mücadelelerinde ana düstur olmuştur.⁹ Son ekonomik krize rağmen, Komünist rejimle yönetilen Çin Halk Cumhuriyeti, ekonomik yükselmeye çift rakamlı bir sayıya ulaşmıştır. Dünyadaki süper varlıklılar içinde şimdi daha fazla Çinli yer edinmeye başlarken en zengin 20 bayan müteşebbisin çoğunluğu Çinlidir. Çin Halk Cumhuriyeti, eleştirdiği Tiananmen Meydanı olayları ya da Uygur eylemleri gibi gösterilere rağmen yüksek itibar kazandığı Batılı devletlerle büyük sözleşmeler imzalamaktadırlar.¹⁰ Mao Zedong iktidar savaşı zamanında çok planlı davranmış ve fevkalade bir sabırla başarısızlıkları aşa aşa başarıyı yakalamıştır. Ülkesindeki karşıt düşmanları yenerek II. Dünya Savaşı akabinde emperyalizmin tasfiyesi sonrası, Çin Halk Cumhuriyeti’ni 1 Ekim 1949’da kurulduktan sonra şimdi öncelikli amacı oluşturacağı düzende süreklilik kazanmaktır. Bu niyetle düşünmüş olduğu insan ütopyasına varmak niyetiyle “Büyük Proleter Kültür Devrimi’ni 1966 Kasımında başlatmıştır. Bu devrimin değerli öğretisi, Mao’nun adeta ilahlaştırmaya varan değeri

7 Forsnet, http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=69_27,10,2019

8 Öykü Can, <http://www.sosyalistesitlik.org/cin-nereye/24,06,2019>

9 Forsnet, http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=69_27,10,2019

10 trthaber.com/haber/dunya/dunyanin-en-buyuk-siyasi-partisi-90-yasinda-1294.html 27,10,2019

yani halka benimsetilen doğayı, toplumu, insanı değişime uğratan kişileri kendi programına göre var oluşları hakkında aydınlatan bir düşünce şekli bulunan "Mao Zedung Düşüncesi (MZD)"dir. Bu düşünce modeliyle Mao, birden fazla ideoloji ve sistemin sahip bulunduğu yapıya uyan tek tip insan modelini belli bir zaman gerçekleştirebilmiştir.¹¹

1.2. ÇHC Modelinde Demokrasi, Ekonomik Liberalizm, Modern Sosyalizm ve Siyasi Görünümü

1 Ekim 1949 yılında yapılanan Çin Halk Cumhuriyeti'nin siyasi oluşumu tek parti idaresine yaslanmaktadır. Çin Komünist Partisi (SİC) devletin tek siyasi hâkim gücüdür. 1921 tarihinde ÇKP oluşmuştur ve 86 milyonu aşmış katılımcısı bulunmaktadır. Parti devletle idealde birleşip, devlet politikası Parti aracılığıyla uygulanmaktadır. ÇKP'nin Genel Sekreteri aynı anda Devlet Başkanı'dır.¹² Çin bir ulus devlet şeklinde var olma seçeneğini, küresel üretiminin ve ticaretin merkezi bulunduğu ve kabaca 19. yüzyılın yarısına kadar devam eden zamanlarda da sürdürmüştür. Küreselleşmenin Çin'e etkisi sonrasında küreselleşen Çin'in küreselleşmeye katkısını konuşurken ulus devlet faktörünü de unutmamalıyız.¹³ Çin liberalleşme politikasına Deng Xiopeng ile başlamıştır. Çin'in büyüme hızı yakalamasına liberalleşmenin fayda verdiğini iddia eden Çinli ekonomistler, 1978 ile 2003 seneleri içindeki liberal politikaların vesilesiyle Çin'in dünyanın önde gelen ekonomileri arasına yükseldiğini hatırlatmaktadırlar. Siyasi liberalizm ile Ekonomik liberalizm birbirlerine aykırı değil, tersine birbirlerini tamamlayan destek veren uygulamalardır. Biri politik olarak, diğeri ise ekonomik olarak önce serbest piyasa ve özgürlük üstüne inşa edilen bir ifade ve söz söyleme serbestliğini kapsamaktadır.¹⁴ Mao'da Liberalizm derdi; Çin olarak ticarete, ekonomide biz neyi başarmayı arzuluyoruz, onun felsefesini paylaşayım. Dünyanın neresinde iyi bir sistem bulunursa onu almalıyız, ondan faydalanmalıyız. Biz böyle söylüyoruz. Gelişmiş devletlerde iyi örnek ne varsa, örneğin bilgi teknoloji, ekonomik işletmecilik ya da verimlilik... Onların bu başarılı gelişmelerinden faydalanma uğraşı peşindeyiz. Modern buluşlara

11 Forsnet, <http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=69> 27,10,2019

12 T.C Dışişleri Bakanlığı, <http://www.mfa.gov.tr/cin-halk-cumhuriyeti-siyasi-gorunumu.tr.mfa> 27,10,2019

13 Cengiz Sözübek, <https://www.star.com.tr/acik-gorus/cin-merkezi-liberal-krallik-haber-1214956/> 27,10,2019

14 Ali Akay, <https://t24.com.tr/yazarlar/ali-akay/cin-modeli-ve-demokrasi,20763> 27,10,2019

hazır durumdayız. Yakalama ve tanıma stratejisini uygulamaktayız.¹⁵ Gayretli bir dış politika geçmişi bulunan Çin'in niçin Liberal bir bakış açısı olan çevre diplomasisini kabullenmesini müzakere etmektedir. Gerçekçi dış politikanın temeli Raison d'etat, yani ülke menfaatlerinin her durumda ön planda olmasıdır. Bu düşünceye sahip bir devletin diğer ülkelerle diplomatik ilişkisi beklenemez, zaten çevre diplomasisinin özünde yani dünya çevre rejiminin menfaatlerinin korunması ön görülmektedir.¹⁶ Çin'in modern sosyalizmini değişik bir kapitalist sistemi uygulamak şeklinde düşündüğü söylenebilir. Dahası Çin modern sosyalizminin kuvvet, işçi emeğinin, pazarın ve kaynakların çok fazla bulunduğu alanlara imalatın aktarılmasına yaslanan yeni kapitalist birikim rejimiyle yakından alakalıdır. Finansal birikimleri hâlâ batıda özellikle İngiltere ve Amerika da bulunuyorken Çin ise büyük işletmelerin üretimi artırdıkları ana uğrak yer konumundadırlar.¹⁷ Çin ekonomisi adeta dizginlenemeyen bir yükselişle dünyanın odağında bulunması, küreselleşmeyle beraber neo liberal çağın geleceğiyle alakalı tartışmalara da karışmış bulunmasına sebep olmaktadır. Trump ile beraber dünyada artan milliyetçilik, şovenizm ve üst seviyede “devlet kapitalizmi” düşünceleriyle birlikte Batı'nın güçlü bir biçimde söylediği “tarihin sonu: Liberalizm” son büyük aforizmasının da tartışılmasının nedenidir.¹⁸ Çin sisteminin ekonomik kalkınması için, insan hakları ve demokrasi gereksiniminin yokluğu tezine karşı duran Çin'in meşhur ekonomistlerinden Zhang Weiyang “Kırk senedir Çin ekonomisinin yakaladığı başarısını tersine liberal şekilde çalışmış olan ekonomisine” bağlamaktadır. Çinli ekonomistin tezi “Çin Modeli” ismindeki ekonomik sistemin bir siyasi ve ekonomik politikaya ekli kalmaktan çok pazardaki fiyatlar neticesinde yenilediği tezlere ve ekonomideki liberalizme tabi olmaktadır.¹⁹ 18-24 Ekim 2017 yılında ÇKP 19. Kongresi yapılmıştır. ÇKP Kongreleri 5 senede bir yapılmaktadır. Yapılan kongrelerde, yeni Politbüro Daimi Komitesi üyeleri ile 5 senelik amaçlar hedeflenmektedir, önceki yılların muhasebesi incelemektedir. ÇHC'nin şimdiki Anayasası 1982 senesinde kabul edilmiştir. Anayasa'ya dayanan yazılı devletin merkez organları Devlet Konseyi, ÇHC Devlet Başkanlığı, Askeri Merkezi Komisyon,

15 Derya Sazak, <http://www.milliyet.com.tr/siyaset/mao-da-liberalizm-derdi-333486> 27,10,2019

16 Seçkin Barış, Gülmez , Bertuğ Top <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/565098> 27,10,2019

17 Mühdan Sağlam, <https://www.gazeteduvar.com.tr/yazarlar/2017/11/01/cinin-modern-sosyalizmi-ne-vaat-ediyor/> 27,10,2019

18 Cengiz Sözübek, <https://www.star.com.tr/acik-gorus/cin-merkezi-liberal-krallik-haber-1214956/> 27,10,2019

19 Ali Akay, <https://t24.com.tr/yazarlar/ali-akay/cin-modeli-ve-demokrasi,20763> 27,10,2019

Çin Halkının Siyasal Danışma Konferansı (ÇHSDK), Ulusal Halk Kongresi (UHK), Başsavcılık ve Yüksek Mahkemedir. Devlet Konseyi (hükümet), devlet yönetiminin ve yürütme erkinin en yüksek organıdır. Hükümet işlerini Devlet Konseyin de takip edilmektedir. Devlet Konseyi 4 Başbakan Yardımcısı, 4 Konsey üyesi, 25 Bakan'dan kurulmakta ve yönetimde Başbakan yer almaktadır.²⁰ Çin, nüfus avantajı ile ekonomik başarıyı yakalamıştır. Çin, tecrit edilmiş kapalı bir ulus devlet olmayı tercih etmiştir. Bu kararı vermesinde ulusal kimliği etkili olduğu kadar etrafındaki ülkelerle yaşadığı problemlerin oluşturduğu davranışların İngiltere'nin sömürgecilik politikasının etkisi yüksektir.²¹ Çin'in yetmişmiş insan faktörü her sektörde çoğalmaktadır. Sosyalizm ve kapitalizm medeniyetin birer neticesidir. Çin, her iki modelin de iyi yönlerinden faydalanmaya çalışmaktadır. Dış yatırımlar Çin'i teknoloji ile buluşturmaktadır. Çin hedefini kendi halkını zenginleştirmek üzerine kurgulamıştır. Çin, farklı kapitalist ve sosyalist devletlerin huzur içinde, beraber, dostça yaşamalarını istemektedir. Farklı modeller içlerinde rekabet etsinler ve üstün yönlerini görsünler.²² Amerika'nın siyasi önderliğinde ilerleyen liberalizmin sonuna varıldığı tarzındaki suallere, belki de en dikkat çeken cevap Çin Devlet Başkanı Xi Jinping tarafından verilmiştir. Ocak 2017'de Davos'taki toplantıda söz alan Jinping "Serbest ticaretin ve küreselleşmenin güçlü bir savunucusu" olduklarını söylemiştir. ABD tecrit siyasetini, devlet kapitalizmini değerlendirirken; Dışa kapalı ekonomik modeliyle ekonomisini devlet kapitalizmi ile geliştiren Çin'den alaycı bir yanıt verilmiştir. ABD her ne kadar liberalizm yerine küreselleşmeyi öncelesede Asya ekonomileriyle beraber Çin ekonomisinin vardığı yer "liberalizm'le" yüzleşmek zorunda bırakılmaktadır.²³ Le Monde yazarı Frédéric Lemaître'in yazdığı makaleye göre, Pekin Üniversitesi'nde, İşletme Ekolü'nde öğretim görevlisinin yeni gündeme gelen tezi, Mavi Nehir olarak isimlendirilen "Yang Tse'ye atılan bir taş" şeklinde değerlendirilmektedir. Bu tezde bugün, ABD ile ekonomik mücadelenin sebebi Çin Komünist Partisi'nin Tek Parti yönetiminin başarısı değildir, 1978'deki ilk reformlarından sonra Çin,de uygulanmaya başlanan ekonomik liberalizmdir.²⁴ Realist dış politikayı önemseyen bir devletin "çevre diplomasisi" gibi bir düşünceyi önemsememesi düşünülemez. Çin'in Realist

20 T.C Dışişleri Bakanlığı, <http://www.mfa.gov.tr/cin-halk-cumhuriyeti-siyasi-gorunumu.tr.mfa> 27,10,2019

21 Cengiz Sözübek, <https://www.star.com.tr/acik-gorus/cin-merkezi-liberal-krallik-haber-1214956/> 27,10,2019

22 Derya Sazak, <http://www.milliyet.com.tr/siyaset/mao-da-liberalizm-derdi-333486> (27,10,2019 14:08)

23 Cengiz Sözübek, <https://www.star.com.tr/acik-gorus/cin-merkezi-liberal-krallik-haber-1214956/> 27,10,2019

24 Ali Akay, <https://t24.com.tr/yazarlar/ali-akay/cin-modeli-ve-demokrasi,20763> 27,10,2019

bir tarih geçmişi olmasına rağmen çevre politikasını kabullenmesi, dış diplomaside Liberalleşiyor mu acaba diye düşündürmektedir. Çin'in yükselen bir şekilde çevre politikasına önem verip yatırım yapıp, çevrenin korunması için duyarlı çalışmalarda bulunması onun uluslararası çevre rejimini koruma düşüncesinden veya Liberal vizyonundan oluşmamaktadır. Çevre konusunda hassasiyetli görünüp uluslararası camiada değer kazanabilmektir.²⁵ Başbakan, Devlet Başkanı'nın iradesiyle görevlendirilir ve görevinden el çektirilir. Devlet idaresinin en güçlü mevkisi ÇKP Merkez Komitesi'ne bağlı bulunan politbüro Daimi Komitesi'dir. Daimi Komite, iktidar yönetiminde üstünde olan bir yapıdır, Devleti alakadar eden olaylarda son sözü söyleyendir.²⁶ 1978 senesinde ÇKP'nin lideri olan Çin'in Devlet başkanı Deng Xiaoping liderliğinde "Reform ve Açılım" siyaseti benimsemiştir. Eğitimini Moskova'da alan Xiaoping'le Çin'i Gorbaçov'lu Rusya'dan yaklaşık 15 sene önce "Açıklık ve Yeniden Yapılanma" yönünde adım atmıştır. Gelecek 5-10 sene içinde Amerikan ekonomisini geride bırakması öngörülen ve küresel endüstrinin muazzam motoru Çin ekonomisinin altyapısı böylece oluşmuştur. Kendisine yakıştırdığı merkezi krallık değilse de küresel endüstrinin merkez fabrikaları bulunan Çin, yakın ekonomik başarıya sahip olduğu zamanlarda verdiği "kapalı Çin" niyeti yol ayrımıyla tekrar yüz yüze gelmiştir. Gerçekte bu kararı, bir başlangıç düşüncesi niyetiyle 40 sene evvel almıştır.²⁷ Sovyetleri biraz gerisinden takip etmek tarihsel olarak Çin'in daha az yanlış kararlar almasına yardımcı olmuştur. Çin kültürel değerleri müdafaa etmektedir ve geleneklerini terk etmemeye gayret etmektedir. Farklı fikir akımları ile Konfüçyüs'ü geleneksel yaşantımızı müdafaa edip koruyarak sosyalizmle ilerlemekteyiz. Çin'i geliştirmek için belirlediğimiz yöntemler, ülkeye gelen yabancı yatırımlar ve ekonomik liberalizmdir... Bunlar sahibi bulunduğumuz kurallara ters değil, birbirini tamamlayan gelişmeler. Küreselleşme bütün ülkeler namına hem fırsatlar, hem tehditler oluşturmaktadır.²⁸ Uluslararası haklılık elde etme ve otorite sahibi olma niyetiyle Çin, çevre politikasında Liberal ifadeler kullanmaktadır. Soğuk Savaş zamanlarında, Sovyetler Birliğiyle yaşadığı Komünist hasar sebebiyle oluşan irtifa kaybını Batı ile yakınlaşarak yok etmeye çalışan Çin, karşılığında Batı'nın yeni

25 Seçkin Barış Gülmez, Bertuğ Top <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/565098> 27,10,2019

26 T.C Dışişleri Bakanlığı, <http://www.mfa.gov.tr/cin-halk-cumhuriyeti-siyasi-gorunumu.tr.mfa> 27,10,2019

27 Cengiz Sözübek, <https://www.star.com.tr/acik-gorus/cin-merkezi-liberal-krallik-haber-1214956/> 27,10,2019

28 Derya Sazak, <http://www.milliyet.com.tr/siyaset/mao-da-liberalizm-derdi-333486> 27,10,2019

oluşmaya başlayan çevre rejiminin bir parçası olmayı benimsemiştir. Görüldüğü gibi, Çin ile aynı (Komünist) ideolojiyi benimsemelerine rağmen, Sovyetlerle olan birlikteliği devam ettirememiştir. Buda Realist kuramın “daimi ittifakların imkânsızlığı” düşüncesini haklı çıkarmaktadır. Sovyetler Birliği’ne karşı güç dengesi oluşturmak düşüncesiyle ideolojik bakımdan en güçlü rakibi olan Batılı ülkelerle olan birlikteliğini ilerletmeyi benimsemiştir. Bu da, Çin’in hayatta var olabilmek ve devletin menfaatlerini korumak için (Raison d’etat) ne kadar radikal kararlar uygulayabileceğini göstermektedir.²⁹ 21. yy da hiçbir devletin dışa kapalı biçimde kalkındırmak mümkün değildir. Dünyayla uyum içinde bütünleşme tercih edilmelidir. Çin bakımından Küreselleşmenin dezavantajları da bulunmaktadır. Çin Küreselleşme sürecinden en çok faydalanan ülke olmuştur, fakat dünyanın değişik bölgelerinde küreselleşme fakirliği arttırmıştır. Küreselleşmede Çin’in dez avantajları da vardır. Mesela otomobil sanayi Çin’de çok güçlü değildir.³⁰ Liberal evrensel politikalar Çin’in ekonomik yükselmesindeki başarı vesilesidir. Kendine özel istisnai bir zenginleşmeyi başaran Çin ekonomisi liberalizm faktörü ile güçlenmiştir. Asıl “Çin Modeli” olarak isimlendirilen mevcut rejim değil, evrensel biçimde çalışmış olan liberal politikaların uygulanmasıdır. Realizm Çin dış politikasının değerini göstermektedir. Dış politika Çin’de Liberalleşmemekte, tersine Realist dış politika düşüncesi hakimiyetini göstermektedir. Çin bunu Liberal yöntemlere başvurarak gerçekleştirmektedir. Liberal bir düşünce olan “Yumuşak Güç” söylemini Çin kendi Realist çıkarları niyetiyle değerlendirmesidir. Yumuşak Güç, politikasını cazibe oluşturarak başka devlet kamuoyları nezdinde güvenilir bir imaj gösterme gayretindedir. Çin, siyasal örgütlenmeler kurarak, Konfüçyüs Enstitüsü adı altında farklı devletlerde bulunan Çinli muhalifleri gözetim altında tutmaktadır. Çin’in sürdürdüğü bu yönteme farklı uzmanlar, yumuşak değil “Keskin Güç” ismini vermişlerdir.³¹

1.3. ÇHC’de Kapitalist, Sosyalist Yaşam ile Emperyalist Hedefler

Liberalizmin Siyasi ve sosyal görüşte ilk şartının “liberal ekonomi” bilindiğini anladığımızda, ekonomisi makro düzeye erişen ve küresel ekonomik düzenin değişmez parçası olan Komünist Çin’in belki de bütün dünyada liberal kuralların

29 Seçkin Barış Gülmez, Bertuğ Top <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/565098> 27,10,2019

30 Derya Sazak, <http://www.milliyet.com.tr/siyaset/mao-da-liberalizm-derdi-333486> 27,10,2019

31 Seçkin Barış Gülmez, Bertuğ Top <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/565098> 27,10,2019

liderliğini yapması olasıdır. Yeni adres Çin için “merkezi liberal krallık” diyebiliriz.³² Çin’in hızlı büyümesi İşleri farklılaştırmıştır. Çin’in resmi sosyal uzmanları bugünleri Soğuk Savaş’ın devamı şeklinde görüyorlar. Bu nedenle sosyalizm ile kapitalizm arasındaki rekabet 1990 fiyaskosuyla bir anlık aksaklığa uğradıysa da halen devam etmektedir. Sosyalizm ’in sürdüğünü savunmaktadırlar.³³ Son senelerde Çin kapitalizmi, dünyada en süratli yükselen ve hatta dünya ekonomisinin motor gücünü gören bir durumdadır. Çin işçi kesimin yaşam standardını gerek nitel gerek nicel anlamda süratle yükselmesine paralel olarak tamamlamaktadır. Çin’in üretim sektörlerine 1990-2008 senelerinde tahminen 145 milyon işçi katılmıştır. Çin ekonomisi, Komünist Parti’nin kontrolünde aynı anda dünya kapitalizmiyle birleşmesi nedeniyle, parti yöneticileri iç güvenlik gerekçesiyle uzun vadeli menfaatler bakımından küresel kapitalizmin istikrarına çok değer vermektedirler. Amerika ile Çin ekonomileri arasındaki en önemli fark, birinin devlet kapitalizmi, ötekinin ise serbest piyasa ekonomisine sahip bulunmasıdır. Bu iki ülke, aynı sermaye birikim sistemlerine sahip bulunmakla beraber, küresel kapitalist ortamın önemli iki uygulayıcısı durumundadırlar.³⁴ Devletin kapitalizm karakteri Çin’i ekonomik olarak etkilemektedir. Kontrolünü elinde bulundurduğu devlet işletmelerini ve kamu kurumlarını Çin Komünist Partisi eliyle ekonominin yaklaşık % 50’sine direkt etki edebilmektedir. Devletin kontrolündeki yatırımlar sermaye piyasasının toplam hacminin % 80’ini gerçekleştirmektedir.³⁵ İş gücünü hareket ettirme başarısı ve sistemin mükemmel kaynakları olmasaydı Çin’in küresel kapitalizm şartlarında rekabet edebilme şansı olamazdı. Farklı bir değişle, Amerika ve başka rakipleriyle rekabete girebilmesi, yönetimin kapitalizm rejimiyle çok sayıdaki iş insanını hareket ettirebilmesi ve maliyetleri düşürebilmesine (işçilerin emeklerini gasp edebilmesine) borçludurlar.³⁶ Çin’in gelecek 5 senedeki ekonomik ve siyasi yolunu seçeceği kongrede hitap eden Jinping, "yeniçağda Çin karakterinde bir sosyalizm" hedefi olarak beyan etmektedir. Bu yeni doktrini Devletin haber ajansı Şinhua, dünyaya, Devlet başkanının adını da söyleyerek, yeniçağda, Çin karakterinde bir sosyalizm

32 Cengiz Sözübek, <https://www.star.com.tr/acik-gorus/cin-merkezi-liberal-krallik-haber-1214956/> 27,10,2019

33 Slavoj Žižek, <https://www.teorivepolitika.net/index.php/arsiv/item/651-geleceğimiz-cin-kapitalist-sosyalizm-i-mi> 27,10,2019

34 Levent Şensever, <http://www.altust.org/2012/08/cin-sosyalizm-ve-kapitalizm/> 27,10,2019

35 Slavoj Žižek, <https://www.teorivepolitika.net/index.php/arsiv/item/651-geleceğimiz-cin-kapitalist-sosyalizm-i-mi> 27,10,2019

36 Levent Şensever, <http://www.altust.org/2012/08/cin-sosyalizm-ve-kapitalizm/> 27,10,2019

oluşturuyor" sözleriyle ilan etmiştir.³⁷ ABD'nin karşısında bu defa Sovyetler Birliği yok, sosyalist bir devlet kalma niteliğini devam ettiren Çin vardır. Bu durumda, Çin'deki güçlü kapitalist yükselme Sovyetler Birliği'ndeki yeni ekonomi politikasını detaylı bir şekilde okuyor ve şimdi "Çin karakterli sosyalizm'in sürdüğü ifade ediliyor. Yönetimdeki komünist parti, piyasa öncülerini sıkıca denetliyor ve yönlendirebiliyor.³⁸ Karşı devrimci kişilere yönelik Hu, Ziyang'ın bugün etkili bir kampanya yürütülmesi düşüncesini ifade etmektedir. "kapitalist kuvvetler sosyalist anlayışımıza düşman diğer kuvvetler bizi yozlaştırmak ve devletimize zarar vermek düşüncesindedirler." der ve parti katılımcılarından komünist disiplini ve ideali muhafaza etmelerini talep eder. Anladığımız kadarıyla pek öyle kapitalizm aşığı insanlar gibi değiller. Gerçekleştirdikleri değişim reformlarının sosyalizm'le bir sorun yaşamadığını kabul etmektedirler.³⁹ Bürokrasinin gücü, yalnızca kamu işletmelerini kontrolü altında bulundurmaktan değil, kaynakların tamamının tahsisini denetliyor olabilmelerinden kaynaklanmaktadır. Sermaye birikim sürecinin bir yüzünde ucuz işçi gücü bulunmakta, madalyonun öbür tarafında bu işletmeleri inceleyen parti bürokratları ve yerel idareciler bulunmaktadır. Ekonominin ve işçilerin verimliliğinin yükseltilmesinde bürokrasinin direkt menfaati bulunmaktadır. Zira Çin Komünist Partisi'nin bürokratları ekonomiyi kontrol etmekle bırakmıyor, aynı anda bu işletmelerin yönetimine ya kendileri yerleşiyor ya da yakınlarını atıyorlar.⁴⁰ Rejimin kontrolündeki 120 güçlü işletme geçen seneyi toplam 142 milyar dolar karla kapatmıştır. Bu işletmeler, toplam sabit sermaye yatırımlarının % 35'ini hayata geçiriyorlar. Ancak işletmelerin böyle karlı olmaları rekabet gücünden değil, devlet eliyle işletmelere verilen kredi olanakları ve ucuz enerji avantajlarıyla gerçekleştirilmektedir.⁴¹ Askerî kuvveti yükseldikçe önemli sınır sorunlarında daha anlaşılabilir bir tavır takınsa da sonuç olarak Çin, Amerika'nın lideri olduğu liberal dünya düzeninden farklı küresel bir amacın peşinde değildir. Çin ülkesi kapitalist küresel düzen içerisinde yer almıştır. Bu yapının istikrarlı sürmesinde menfaatleri

37 Ali Akay, <https://t24.com.tr/haber/goruntulu-haber-avrupa-sampiyonu-ampute-milli-futbol-takimina-mevlanada-sevgi-seli,468974> 27,10,2019

38 Slavoj Žižek, <http://www.teorivepolitika.net/index.php/arsiv/item/651-geleceğimiz-cin-kapitalist-sosyalizm-i-mi> 27,10,2019

39 Kamuran Kızlak, <https://www.birgun.net/haber/cin-komunizmi-aramizda-komunist-var-117812> 27,10,2019

40 Levent Şensever, <http://www.altust.org/2012/08/cin-sosyalizm-ve-kapitalizm/> 27,10,2019

41 Slavoj Žižek, <http://www.teorivepolitika.net/index.php/arsiv/item/651-geleceğimiz-cin-kapitalist-sosyalizm-i-mi> 27,10,2019

vardır. Bu sistemin bir parçası görünmekle beraber, düzendeki diğer ülkelerle rekabet halinde böyle bir rekabeti yalnız kendi işçi çalışanlarının üstünde devam ettirdiği baskıcı komünist rejimiyle ayakta durabilmektedir.⁴² Devlet Başkanı Deng Xiaoping dönüşüm sürecinin önderidir. 1983'teki ÇKP kongresinde kullanılan ifadelerde 1978'den uygulamaya başlanan değişim politikalarının neticeleri hakkında bilgilendirdi. Ziyang, sosyal düzeni bozmaya yönelik önemli suçlar, soygun, cinayet, tecavüz, hırsızlık, yolsuzluk, kundaklama suçlarındaki yükselişi işaret etmektedir. Bu suçları akademik, sanat ve edebiyat alanlarında meydana çıkan liberal eğilimlerle bağlantılandırmaktadır. Benzer eğilimleri sosyalizmin hedefleriyle çelişen yıkılmakta olan bir ideolojinin temsilcisi olarak eleştirmiştir.⁴³ Diğer taraftan Çin devlet kapitalizminin ilerleyişi, aynı anda Çin emekçi kesiminin mücadelesinin artışı anlamına gelmektedir. Tarihinin hiçbir zamanında dünya bu oranda yüksek işçi rakamlara yükselmemiştir. Hindistan ve Çin gibi Devletlerin hızlı sanayileşip kalkınmaları aynı anda modern emekçi kesiminin sayısının da hızlı yükselişi anlamını taşıyor. Çin'in yarınlarnı, Amerika ile yarışından ziyade, baskın bürokrasi ile emekçi kesimi arasındaki mücadele belirleyecektir.⁴⁴

---

42 Levent Şensever, <http://www.altust.org/2012/08/cin-sosyalizm-ve-kapitalizm/> 27,10,2019 14:02)

43 Kamuran Kızlak, <https://www.birgun.net/haber/cin-komunizmi-aramizda-komunist-var-117812> 27,10,2019

44 Levent Şensever, <http://www.altust.org/2012/08/cin-sosyalizm-ve-kapitalizm/> 27,10,2019

İKİNCİ BÖLÜM

ÇİN HALK CUMHURİYETİ’NİN GELECEĞİNDE EKONOMİNİN ROLÜ

2.1. ÇHC Ekonomisinin Potansiyeli, Yeterliliği ve Gelişme Düzeyi

Çin, geçmişte refah düzeyi yüksek bir medeniyet oluşturan bir ülke bilinmekle beraber, bugünlerde de insanlığın yaklaşık %25 ‘inin yurdu durumundadır. Bir asrı geçen bir zamandır, Çinliler ulusal kalkınmayı başarmaya çabalamaktadır ve bunu gerçekleştirirken sosyal ve ekonomik değişimi incelemektedir.⁴⁵ Çin’de, örnek alınabilecek geniş kapsamlı birçok sosyal ve ekonomik değişim uygulanmaktadır. Ne var ki, Batı medyasında anlatılan kadar Sovyetler Birliği’nin dostça olmayan propagandası da Çin’de neler yaşandığını öğrenmemize engeldir. Durum böyleyken, Çin’in gelişmemiş denilen devletler içindeki genel yaşam standardının, dış “yardım” kullanmaksızın arttığı, borçlarını kapatmış ve dış ticareti dengeli olan tek devlet halini aldığını şimdi kimse tarafından görmezden gelinemeyeceğinden devamlı olarak yıkılma ve çökmeyi öngören bahsedilen propagandanın inanırlığı git gide kaybolmaktadır⁴⁶ Tarım üretiminde Çin’e bakıldığında kendisine yeterlilik miktarının oldukça fazla olduğu var sayılıyor. Dünya genelinde 2001 senesinde hayvancılık ve gıda malları satışı 286 milyar 513 milyon dolar, alışı da 301 milyar 455 milyon doları bulmuştur. Diğer yandan 2001 senesi ihracatı 266 milyar 620 milyon dolar, ithalatı da 243 milyar 521 milyon dolar bulunan, dünya ticaret miktarının yüzde 8’ine sahip Çin ihracatın % 3.5’ini, ithalatın da % 2.5’ini hayvancılık ve gıda üretimi oluşturmaktadır. Çin 2001 senesinde FAO değerlendirmelerine bakılınca 9 milyar 358 milyon dolarlık hayvancılık ve gıda sektörü mallarının ihracatı yaparken, 6 milyar 299 milyon dolarlık

45 Xi Jinping, <https://www.haberturk.com/cin-lideri-jinping-yeni-cag-doktrinini-acikladi-modern-sosyalizm-1679097> 21.06.2020

46 Deniz Yıldırım, Çin’in Ekonomik Dönüşümü ve Üçüncü Dünya. Yalova Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü <http://dergi.cicr.yalova.edu.tr/article/view/5000148092/5000172666> 24.06.2019

da ithalat gerçekleştirmiştir.⁴⁷ 1970’li senelerde dibi gören ekonomisini yeniden ayağa kaldırabilmek için, çok uzun zaman boyunca düşman olarak gördüğü kapitalist modele kendisini adapte etme yöntemini seçen Çin, düşmanın silahı ile silahlanarak tekrardan gelişme dönemine geçmiştir. Geride bıraktığımız asırda gördüğü kayıplara rağmen tarihin her safhasında bir çekim merkezi olabilmiş olan Çin, 2000’li senelerden itibaren yeniden tarihteki şaşalı günlerine dönme sinyalleri göndermektedir.⁴⁸ Küreselleşme süreci ile beraber ticaret ve ekonomide liberalleşme niyeti hızlanmış, yabancı yatırımlara ilgi yükselmiş ve yabancı sermaye yatırımları kalkınmış ve kalkınmakta olan devletlerin ilgi odağı halini almıştır. Bu ilgi Çin’de de görülmeye başlamıştır. 1992 senesinden sonra Çin ekonomisi dış yatırım alma isteği ile çok tercih edilmiştir. Bu başarıda Çin’de dışardan yatırım alma niyetiyle özellikle deniz kenarındaki alanlarda oluşturulan özel ekonomik bölgeler çok rol oynamıştır. Çin yabancı yatırım girişlerini yönetsel uzmanlık, teknolojik gelişme, istihdam ve beşeri sermayeyi çoğaltmanın bir aracı olarak bakılmıştır. Bu sebepten bu alanlarda uygun koşullarda borç, sübvansiyonlar ve vergi indirimi gibi ayrıcalıklar tanınmıştır.⁴⁹ Çin yönetiminin görevi kısıktırmalar ve tehditleri dikkatli bir sessizlikle savuşturmak olduğu Çin’e karşı önyargılı ve sempati beslemeyen strateji analistlerin bile kabullendiği halde bu devlet, dünyaya, saldırıya hazır bir tehdit gibi sunulmaktadır. Ancak, Çin devletindeki askeri gelişimi her hangi bir saldırıyı önleyici tarzda geliştirdiği görülmektedir.⁵⁰ Çin’in sahibi olduğu yazılım ve donanım imalatçısı pek çok şirketi var yabancı işletmelerin elektronik üretiminin montajı da ekonomik olarak değerli bir yere sahiptir. Çin’de yazılım sektörü 2015’te %16 güçlenerek 500 milyar dolarlık kazanç oluşturmuştur. Çin imalat sektöründe dünyanın birinci gücüdür. Büyük tekstil üretim sanayisinin yanı sıra, çimento, makine, ulaşım araçları, tüketici ürünleri, gıda işleme ve elektronik eşyalarda dev bir üretim gücü bulunmaktadır.⁵¹ Çin halkının başarısı, tarım bölgelerindeki hassas bir güç dengesine yaslanmaktadır. Toprak sahibi

47 NTV, Çin, Tarımda Da Dünya Devi <http://arsiv.ntv.com.tr/news/202200.asp> 24.06.2019

48 Deniz Yıldırım, Çin’in Ekonomik Dönüşümü Ve Üçüncü Dünya. Yalova Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü <http://dergi.cicr.yalova.edu.tr/article/view/5000148092/5000172666> 24.06.2019

49 Dilek Şahin, Çin’de Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Ekonomik Büyüme İlişkisinin Analizi. The Journal of International Social Research, 8(41), 1296-1302 http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt8/sayi41_pdf/6iksisat_kamu_isletme/sahin_dilek.pdf 24.06.2019

50 Deniz Yıldırım, Çin’in Ekonomik Dönüşümü Ve Üçüncü Dünya. Yalova Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü <http://dergi.cicr.yalova.edu.tr/article/view/5000148092/5000172666> 24.06.2019

51 Eray Bozan, Çin Ekonomisinin Temelleri Hakkında 5 Bilgi, Konupara <https://konupara.com/ekonomist/ekonomi/cin-ekonomisinin-temelleri-11332/> 24.06.2019

olan kesim aktif bir çalışma ile sulama ve selleri denetleyecek yapıyı her zaman hazır tuttuğunda, vergileri makul oranlarda istendiğinde toprak kiralari ile faizlerini köylüler ödemeyi kabul ediyorlar. Çin'de gerçekte ticarî olan ekonomik işler, farklı geleneksel inançlarla hafifletilir. Örneğin, yokluk dönemlerinde toprak zenginleri verdikleri kredinin faizini affetmek ve ihtiyaç sahiplerine depolardan bedelsiz hububat vermek mecburiyetindeydiler.⁵² Çin, hidroelektrik alanında başarılı bir ülkedir. Dünyanın en büyük barajı bilinen Üç Boğaz Barajı 2012'de bitirilmiş ve Şanghay'la birlikte güney şehirlerine elektrik vermektedir. Topraklarında petrol rezervleri ve tam olarak araştırılmamış veya potansiyeli değerlendirilememiş gaz sahalarının varlığından haberdarlar.⁵³ 1949 yılında Çin Halk Cumhuriyeti kurulmuştur. Yeni yönetimde, Çin ulusu benzersiz bir coşku ve yaratıcılık meydana çıkarmıştır, 30 seneden az bir zaman zarfında modern endüstrinin temel yapısını oluşturmuştur. Dışa açılım ve reform politikasını, Çin 1978'de karar kılıp, süratli bir sosyal ve ekonomik dönüşüm süreci başlatmıştır.⁵⁴ Çinli şirketlerce üretilen araçlar en çok Güney Amerika, Afrika, Rusya'ya ve Ortadoğu Ülkelerine ihraç edilmektedir. Çin küresel bir güç olma yolunda futbolu da unutmadı. Çin fabrikalarında ulusal ve yabancı firmaların otomobilleri de üretiliyor ve satışların büyük kısmı ülke içinde yapılmaktadır.⁵⁵ Çin'i modernleşme döneminde "Üç Kademeli Kalkınma Stratejisini" doğru isabetli hedeflendirmek için 1980'li senelerin başından itibaren planlanmıştır. Plan içindeki ilk adım; 1980'deki GSMH'yi iki katına yükseltmek ve 10 sene içinde Çinlilerin yeterli giyeceğe ve gıdaya rahat erişimlerini sağlayabilmektir. 1980'li senelerin sonlarında bu hedefe varılmıştır. İkinci adım; 1990'lı senelerin bitimine varıldığında 1980'li senelerin GSMH' sini 4 kat yükseltmek ve Çinlileri önkemlerin imkanların'dan daha iyi yaşam standartlarını yakalamalarını sağlamaktır. 1995 senesinde bu hedefte gerçekleştirilmiştir. Üçüncü adım ise; 21. yy yarınlarına varıldığında, orta düzeyde kişi başına milli gelirin kalkınmış devletlerinkine eşit bir düzeye yükselmek ve temel manada modernleşmeyi gerçekleştirmektir. Geçtiğimiz 28 senede, 1978 2005 arasında geçen zamanda Çin, tam

52 Deniz Yıldırım, Çin'in Ekonomik Dönüşümü ve Üçüncü Dünya. Yalova Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü <http://dergi.cicr.yalova.edu.tr/article/view/5000148092/5000172666> 24.06.2019

53 Eray Bozan, Çin Ekonomisinin Temelleri Hakkında 5 Bilgi, Konupara <https://konupara.com/ekonomist/ekonomi/cin-ekonomisinin-temelleri-11332/> 24.06.2019

54 Xi Jinping, <https://www.haberturk.com/cin-lideri-jinping-yeni-cag-doktrinini-acikladi-modern-sosyalizm-1679097> 21.06.2020

55 Eray Bozan, Çin Ekonomisinin Temelleri Hakkında 5 Bilgi, Konupara <https://konupara.com/ekonomist/ekonomi/cin-ekonomisinin-temelleri-11332/> 24.06.2019

anlamıyla yeni bir görünüm kazanmıştır. GSMH'si 216 milyar dolardan, 2.23 trilyon dolara arttırmış ve dünyanın 4. en güçlü ekonomisi haline bu dönemde gelmiştir.⁵⁶ Merkezî güç borca karşılık ürünlere el koyduğu zaman veya zor kullanarak almada aşırıya kaçtığına toprak sahipleri töresel kurallara uymadığında maliyeti fazla ve güzellikle önüne geçilmesi zor olan köylü baş kaldırışı meydana gelmesi ihtimal dahilindedir. Çin tarihi bunun gibi kalkışmalarla doludur. Böyle anlarda, köylü aklındaki, ne zengin ne de fakirin olduğu eşit ve hür insanların ülkesi fikri meydana çıkmaktadır., 19 ve 20. yüzyıllarda bu feodal toplum emperyalizmin etkisi ve kapitalist endüstri olarak bilinen yeni bir ekonomik yapılanma şeklinin gelişyle sonunda dağılmıştır.⁵⁷ Çin ekonomisini rejiminin detaylarıyla araştırmaya başlamadan önce olayların geçmişine bakmanın faydası bulunacaktır. Milli ekonominin yenilenmesi döneminde 1949-1952 de Çin'in kendi ülkesinde, hiç değilse barışçıl ortamı sağlamıştır dışarıda ise Kore Savaşı devam etmekteydi ekonomik canlanış öngörülüyordu ki, bu konuda da başarıya ulaşılmıştır. 1952 senesine kadar ekonominin tüm aktörleri 1949 öncesi en yüksek imalat düzeyine çıkmıştır; farklı sektörlerde bu seviye de geçilmiştir.⁵⁸ Çin ilaç üretiminde de süratle ilerlemeye devam etmektedir. İlaç sektöründe 2015 senesinde % 10 büyüyen Çin hali hazırda dünyanın en büyük üçüncü ilaç tedarikçisi durumundadır. Çin'e yapılan sert söylemler var. İçeride yurtiçi şirketlerinin kontrolü olsa da Novartis, Pfizer, Glaxo Smith Kline gibi firmalar da Çin'de yer alıyorlar ve Çin ilaç sanayinde hala değerli bir yatırım potansiyelinin varlığı biliniyor. 'Çin Tedirginliği' gelişmiş ülkelerin, Çin'e yatırımlarının önüne geçmektedir.⁵⁹ Ekonomide farklı iki kalkınma sistemi Çin'de İkinci Dünya Savaşı ardındaki dönemde iktidarı 1949'da Komünist Parti elde ettikten sonra Çin Halk Cumhuriyeti'ni ilan etmiştir ve devamında bütün düzeni kendi düşüncesine göre düzenlenmiştir. Çin'de 1949'dan itibaren iki değişik ekonomik kalkınma modeli denenmiştir. (1949–1976) Mao iktidarında yürütülen yüksek seviyede merkezîyetçiliğe bağlı "Planlı Ekonomi" ve Deng Xioaping zamanında denenmeye başlanan liberalleşme ile reform ve dışa açılma politikası sonrası ilerletilen "Çin Tarzı

56 Xi Jinping, <https://www.haberturk.com/cin-lideri-jinping-yeni-cag-doktrinini-acikladi-modern-sosyalizm-1679097> 21.06.2020

57 Deniz Yıldırım, Çin'in Ekonomik Dönüşümü ve Üçüncü Dünya. Yalova Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü <http://dergi.cicr.yalova.edu.tr/article/view/5000148092/5000172666> 24.06.2019

58 Nicholas Brunner, Çin Ekonomisi. 301-336 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/324/3213.pdf> 24.06.2019

59 Eray Bozan, Çin Ekonomisinin Temelleri Hakkında 5 Bilgi, Konupara <https://konupara.com/ekonomist/ekonomi/cin-ekonomisinin-temelleri-11332/> 24.06.2019

Sosyalist Piyasa Ekonomisi” uygulanmıştır.⁶⁰ Ekonomik kalkınmanın bir devamı şeklinde görerek, belki de gözlerden kaçabilmek ve kurulu yapıya bir tehdit olarak algılanmamak niyetiyle, var olan düzenin değer vermediği ve ihmal ettiği 3. dünya devletlerine yönelerek büyüme ve oralara yatırımda bulunma yoluna giden Çin, bu yöntemiyle, ekonomik olarak yükselirken, kendisine farklı yatırım bölgeleri de açmaktadır.⁶¹ Çin’de 1950’ler den sonra yürürlüğe alınan büyük seviyede merkezîyetçiliğe yaslanan planlı ekonomide devletin maddi, mali varlıkları ve teknolojik gücü önemli projelere aktarılmıştır ve varlıkların akılcı dağıtımının sağlanmasına gayret edilmiştir. 1949-1956 arası geçen dönem içerisinde sosyalist değişim yüksek seviyede tamamlanmıştır. Sosyalist yapılanma 1957–1966 yıllarında gerçekleştirilmiştir. Mayıs 1966’dan Ekim 1976’ya kadar devam eden ve ülke ekonomisinde önemli kayıplara ve yok edici başarısızlıklara yol açan “Kültür Devrimi” yıllarında ise, farklı sahalarda yapıldığı gibi ekonomi konusunda da çok hatalı denemeler olmuştur. Ekonomik gelişmenin kapasitesini devamlı artması ve ekonomik düzenin artarak daha karışık bir hal alması ekonomik programın zaaflarını meydana çıkartılmıştır. 1976’daki Mao’nun ölümünün ardından “Kültür Devrimi”ne son bulmuştur. Çin’in dünyadaki üretimdeki payı 1978’de yüzde 5 düzeyine inmiştir. Kısa zamanlı bir yönetim rekabetinden sonra Deng Xiaoping iktidara gelmiştir. Deng, materyal denge ve tarım komünleri, planlaması, yalnızca iç üretimdeki eksikliklerini tamamlamak adına gerçekleşmiştir. fiyat ve dış ticaret kontrolü gibi Stalinist yöntemler üzerine oturmuş ekonomi politikalarını terk etmiştir. Sonrasında Çin’in çözmesi gereken en baştaki sorunu “ekonomik gelişme” olduğunu söyleyerek, ülkedeki tüm ekonomik yöntemi tekrar dönüştürmeye yönelmiştir.⁶² Çin devrimi, sonuncu ve en büyük köylü hareketinin etkisi bir diğer taraftan da daha evvelkilerden ayrı bir devrim şeklinde görülebilir. Hakikatten, bakıldığında bütün öncekilerden farklı olarak, devrim ekonomik başarıyı yakalamıştır. Üstüne üstlük Çin ulusunun tamamını tekrar yapılandırılmasını amaçlamış ve bunu başarmıştır.⁶³ Yönetimin büyük bir başarısı orta sınıfın da desteğini yok eden enflasyonun önüne geçmektir. Bu, az da olsa

60 Nicholas Brunner, Çin Ekonomisi. 301-336 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/324/3213.pdf> 24.06.2019

61 Deniz Yıldırım, Çin’in Ekonomik Dönüşümü ve Üçüncü Dünya. Yalova Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü <http://dergi.cicr.yalova.edu.tr/article/view/5000148092/5000172666> 24.06.2019

62 Nicholas Brunner, Çin Ekonomisi. 301-336 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/324/3213.pdf> 24.06.2019

63 Deniz Yıldırım, Çin’in Ekonomik Dönüşümü ve Üçüncü Dünya. Yalova Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü <http://dergi.cicr.yalova.edu.tr/article/view/5000148092/5000172666> 24.06.2019

piyasaya sunulan mal miktarını çoğaltmak ve ulaşım altyapısının geliştirilmesi ile kamu ve ticaret işletmelerini birlikte geliştirerek istifçiliğin önüne geçilmesi ve kısmen de olsa bütçenin denkleştirilmesi Çin yönetimi adına önemli bir başarı görülmektedir.⁶⁴

2.2. ÇHC’de Tarım, Modern Ekonomi, Dış Ticaret ve Sektörel Rekabet Gücü

Çin GSYİH’sının tahminen yüzde 9’u tarım üretiminden oluşuyor. Çin’de tarım, 2013 senesinde toplam işgücünün yaklaşık üçte birini istihdam etmektedir. Ülkenin tarım topraklarında yetiştirdiği baş mahsullerinde buğday ve pirinç kârlı ürünler değilse de bunlar Çin’in en çok ihtiyacı olan gıda mahsulleri içinde yer alıyor. Buğday ve pirince ilave olarak; çeşitli sebzeler, fıstık, çay, kahve, meyveler, mısır ve tütün de çok miktarda üretiliyor. Çin’de tavukçuluk, balıkçılık ve domuz yetiştiriciliği de yaygın biçimde yapılmaktadır. Ülkenin merkezi kısımlarında tarım yaygın biçimde yapılırsa da en verimli tarım uygulaması konusunda Pekin rakiplerinin gerisinde kalmaktadır. Ayrıca 13. beş senelik programda yönetim tarımda modernizasyonu gerçekleştireceğini taahüt etmiştir.⁶⁵ Çin Dünya pirinç mahsulü’nün % 30.6’sını, buğdayın % 15.7’sini, elmanın % 35.5’ini, patatesin % 21.6’sını, balığın % 32.8’ini Çin üretmektedir. 18 Şubat Dünya Ticaret Örgütü’nün (WTO) yeni katılımcısı Çin, sanayi sahasında olduğu gibi tarımsal faaliyette de oldukça kararlıdır. Çin, balık, buğday, pirinç, domates, elma ve patates yetiştiriciliğinde dünyada birinci. Domates, balık, elma, patates, pirinç gibi birden fazla tarımsal mahsulün üretiminde “dünya birincisi” olan Pekin, bu mahsullerin üretiminin neredeyse 3’te 1’ini yalnız başına gerçekleştirmektedir. Birleşmiş Milletler (BM) Gıda ve Tarım Örgütü’nün (FAO) bilgilerine bakarak yapılan araştırmalara göre, 1999’da 126.178.600 ton olan dünya balık yetiştiriciliğinin 41.512.000 tonunu Çin tek başına başarmıştır. Çin, dünya balık üretiminden % 32.8 pay alırken, balıkçılıkta iddialı Japonya, Peru, Şili, ABD, Tayland, Norveç gibi ülkeleri 6’-8’ katını üretmiştir.⁶⁶ Çin’in geniş bölgeleri dağlık ya da çöl durumunda olduğundan işlenen topraklar ülke arazilerinin yalnız yüzde 10’luk kısmını kapsamaktadır. Her endüstri öncesi ülkede görüldüğü gibi Çin’de de, tarım

64 Nicholas Brunner, Çin Ekonomisi. 301-336 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/324/3213.pdf> 24.06.2019

65 Eray Bozan, Çin Ekonomisinin Temelleri Hakkında 5 Bilgi, Konupara <https://konupara.com/ekonomist/ekonomi/cin-ekonomisinin-temelleri-11332/> 24.06.2019

66 NTV, Çin, Tarımda Da Dünya Devi <http://arsiv.ntv.com.tr/news/202200.asp> 24.06.2019

milli gelirin büyük bölümünü karşılayan ve nüfusun yüzde 80 civarının istihdamını sağlayan en değerli sektördür. Ülke bazen gerçek Çin China Proper bilinen, nüfusun büyük kısmının bulunduğu doğu bölgesi, Yangçe nehri sınır belirlenerek başlıca iki coğrafi alana bölünmüştür. Kuzeyde başlıca mahsul buğdaydır. Bundan başka akdari ve farklı iri taneli tahıllar da yetiştirilmektedir. Soya fasulyesi ile pamuk değerli endüstriyel mahsullerdir. Güneyde ana mahsul pirinçtir. Burada hububat üretim faaliyeti tropik mahsuller, çay ve muz gibi meyvelerle desteklenir. Tarım üretimi ülke ekonomisini hızlı canlandırmaktadır.⁶⁷ Stratejik Ürün Buğdayda Durum önceki sene dünya genelinde 568 milyon 108.4 bin ton buğday üretilmiştir. Çin, 89 milyon 300 bin ton, Hindistan 71 milyon 470 bin ton, ABD 44 milyon ton, Rusya 50 milyon ton, Fransa 39 milyon 31 bin ton buğday üretmişken, Almanya'nın üretimi 20 milyon, Ukrayna'nın üretimi 21 milyon, 786 bin, Türkiye'ninki de 20 milyon ton olmuştur. Kanada, Pakistan, Kazakistan, İngiltere, İran, Arjantin ile Avustralya, senelik 10 milyon tonun üstündeki üretimleri ile önemli buğday üreticisi devletler içinde yer almaktadır.⁶⁸ Özellikle ihracattaki büyük ilerleme sayesinde dış ticaret hacmi büyük rakamlara varmıştır. 2013 senesinde Çin'in ihracatının yüzde 1,65'i hammaddeden, yüzde 44,8'i ise sermaye malından 36,29'u tüketim malından, yüzde 15,72'si ara ürününden, gerçekleştirmektedir. Pekin'in son senelerde yükselen dünya ekonomisine uyumu, dünya ticaretindeki varlığını da yükseltmiştir. Çin'in ithalatının şekline baktığımızda yüzde 18,2'si ara malından, yüzde 27,62 hammaddeden, yüzde 37,35'nin finans alanından ve yüzde 10,99'unun tüketim malından oluştuğu görülmektedir. Bu durum bize Çin'in ihracatının ağırlıklı olarak sermaye ve tüketim ürününden yapıldığını ithalatının ise sermaye ve hammadde ürünlerinden gerçekleştirdiği gözlemlenmektedir.⁶⁹ 1967 yılında Çin'in hidrojen bombasını ateşlemesi, farklı ileri teknolojilere olan kabiliyetini göstermektedir. Askerî saha dışında, mal çeşitliliği sürekli çoğaltılmıştır. Örneğin, son dönemlerde plastik sektörü oluşturulmuştur. Çin, farklı durumlarda, Batı'dan komple makine ithalini hâlâ kârlı görmekteyse de modern donatımın büyük bir kısmında kendi ihtiyaçlarını üretebilmektedir. Çin, çelik sanayisinde olduğu gibi, yalnız mevcutları arttırmakla durmamış, yeni sanayilerde

67 Nicholas Brunner, Çin Ekonomisi. 301-336 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/324/3213.pdf> 24.06.2019

68 NTV, Çin, Tarımda da Dünya Devi <http://arsiv.ntv.com.tr/news/202200.asp> 24.06.2019

69 Ercan Şahbudak ve Dilek Şahin, Çin'in Dış Ticaret Performansı ve Sektörel Rekabet Gücünün Ölçümü. Akademik Bakış Dergisi, 54, 242-257. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/383313> 24.06.2019

oluşturmuştur. Kimyevî gübreler, bunun haricinde diğer endüstriler de bulunur. Kamyon, araba, çeşitli ebatlarda traktörler, lokomotif, komple biçerdöverler, 10.000 tona kadar gemiler ve büyük bir makine grubu imali 1960'a kadarki zamanda üretimine geçilmiş olan ileri teknolojiden birkaçıdır.⁷⁰ 2013 senesinde Pekin rejiminin ihracatında en yüksek pay yüzde 25,4 ile elektrikli makinelere ait iken, ikinci sırada yüzde 17,3 ile diğer makineler bulunmaktadır. Örne (4.4) ve dokuma (3.1) tekstil mallarının bütün ihracat içindeki payının ise yüzde 7,5 dolayında bulunduğu bilinmektedir. Bu durum bize Çin'in düşük katma değerli üretim şeklinden orta dereceli katma değerli üretime yönelişi gerçekleştirdiğini ve imalat yapısının önemli oranda tekstil üretiminden makinelere doğru yöneldiği fark edilmektedir. Çin'in ana ihraç kalemleri içinden tekstil ürünleri gibi düşük katma değerli malların göreceli payının devamlı düştüğü, elektronik ekipmanlar ve makineler gibi kalemlerin oranının ise giderek yükseldiği görülmektedir. Dış ticaretin mal bileşimine ithal ürünleri alanında gördüğümüz ise (2013 yılı) Çin'in en fazla ithal ettiği mallar arasında; elektronik, cihazlar (yüzde 22,53), elektrik, yağlar, Mineral yakıtlar, damıtma ürünleri, vb. (yüzde 16,16), kazanlar, makineler, vb. (8,74), nükleer reaktörler, metal cevherleri, cüruf ve kül (yüzde 7,62), optik, fotoğraf, nükleer reaktörler, teknik, tıbbi, vb. cihaz (yüzde 5,51) yer almaktadır.⁷¹ Çin sanayisinin yüksek bir süratle güçlenmesine yardım eden unsurlara bakılınca Çin, 1960 senesine kadar, Sovyetler Birliği'nden büyük miktarda destek görmüştür. Ve iki önemli kalkınma hamlesi gerçekleştirmiş; Sovyetler Birliği çeşitli büyük modern projenin inşasına desteğini üstüne almıştır. 1957 güzünde bu projelerden 68'i, 1960 sonunda ise 154'ü bitirilmiştir. Çinlilerin yatırım çabalarının ancak az bir kısmına katıldığından, değerli olan Sovyet yardımının gerçek miktarı değildir. Yardımın asıl değeri büyük bölümünün Çin'in o zamana dek hiçbir deneyiminin olmadığı modern sistemler hakkında teknik destek biçiminde olmasıdır. İşte bu nedenle yardımın 1960 Temmuz'un da Sovyet-Çin anlaşmazlığı sonucu durması ve Sovyet mühendislerinin krokilerini de alarak gitmeleri, Çin ekonomisine sarsıcı bir darbe vurmuştur. Söz konusu tecrübeden bu yana, Çin başka ülkelerden yardım ve destek almamıştır; aksine, bazı devletlere yardım etmiştir.⁷² Ekonomik

70 Nicholas Brunner, Çin Ekonomisi. 301-336 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/324/3213.pdf> 24.06.2019

71 Ercan Şahbudak ve Dilek Şahin, Çin'in Dış Ticaret Performansı ve Sektörel Rekabet Gücünün Ölçümü. Akademik Bakış Dergisi, 54, 242-257. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/383313> 24.06.2019

72 Nicholas Brunner Çin Ekonomisi. 301-336 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/324/3213.pdf> 24.06.2019

düzenlemelerin de başarısıyla beraber Çin son senelerde dünyanın en hızlı ilerleyen ve en çok ticaret gerçekleştiren ülkesi durumuna yükselmiştir. Çin'in büyüyen ticareti yanı sıra dünyadaki piyasalarda rekabet kuvvetinin de hızla yükseldiği izlenmektedir. Dünya ekonomisindeki değeri sürekli yükselen ve Asya'nın etkin ekonomisi durumundaki Çin, tamamıyla merkezi planlanma odaklı bulunan ekonomisini 1978 Ekonomik Reformlarıyla beraber dışa yönelime liberalizmle devam etmiştir.⁷³ Mao'lu dönemde Çin'in dünya üretimindeki payı yüzde 5'lere kadar düşmüştür. Xiaoping, Çin'in toparlanması için ilk olarak klasik ekonomik uygulamaları olan tarım komünleri, fiyat denetimi, sınırlı dış ticaret ve materyal denge planlaması, gibi ilkelerden vazgeçmiştir. Piyasa ekonomisi için erzem olan dönüşümleri gerçekleştirilmiştir. Bugün büyük bir coğrafyaya sahip bulunan Çin'de değişik bölgelerde farklı ekonomik sistemler uygulanmaktadır. dış ticaret ve yabancı sermaye yatırımları değer kazanmıştır. 1965'ten önce Sovyetler Birliğine olan tüm borçlar kapatılmıştır. Çinliler, bu yardımların durdurulması biçimindeki kötülüğün kendi kendine gelişmeye zorlaması sebebiyle, sonunda kalkınmaya başarıya evrildiğine karar verdiler. Ayrıca, tek kendi olanaklarıyla bırakıldıklarında, geleneksel tavırlara uzak olan yabancı analistlerin yöntemlerinden daha iyi çözüm formüllerinin gerçekleştirilebileceğini anladılar.⁷⁴ Piyasa ekonomisine dönülmesiyle birlikte ekonomik sistemde vazgeçilemez olan bankacılık modelinin güçlendirilmesi “devlet kontrolünde de olsa” kuruluşu yapılmıştır. 1976'dan 1995'e varıldığında görülen Çin'in dünya ticaretindeki oranı yüzde 11'e seviyesine kadar yükselmiştir. Maoizm'e karşı oluşan hayal kırıklığından yararlanan Deng, Mao'nun önemsediklerini baş aşağı döndürmüştür. Mao'nun siyasetinde “Güç namlunun ucundadır” ve “Silahı siyaset komuta eder” yerine refah ve güce ekonomik gelişmeye önem verilerek varılacağını Çin'in komşularının deneyimlerinden ve tecrübelerden anlamıştır Deng ülkesinin Reformlaşma sürecini (sanayide, tarımda, teknolojiye, savunmada ve bilim) alanına, öncelik vererek sürdürmüştür.⁷⁵

73 Ercan Şahbudak ve Dilek Şahin, Çin'in Dış Ticaret Performansı ve Sektörel Rekabet Gücünün Ölçümü. Akademik Bakış Dergisi, 54, 242-257. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/383313> 24.06.2019

74 Nicholas Brunner Çin Ekonomisi. 301-336 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/324/3213.pdf> 24.06.2019

75 Nicholas Brunner, Çin Ekonomisi. 301-336 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/324/3213.pdf> 24.06.2019

2.3. ÇHC'in Kalkınma Planı, DTÖ'nün Desteği ve Ekonomide Liderlik

İki farklı makro ekonomik gösterge Çin'in yeni atılım stratejisini gösterecektir. Göstergelerden ilki GSMH'de kişi başına enerji kullanımındaki yüzde 20'lik düşüştür, öteki ise, yüzde 7,5'lik senelik büyüme, Asıl plan, aynı zamanda yedi alanda başarıyı yakalayabilmektedir. Bunlar; endüstriyel alanda dengelemenin teşvik edilmesi, yeni bir sosyalist kentsel bölgenin kurulması, daha iyi organize olmuş bölgesel kalkınmanın uygulanması, açılımlara ve yeniliklere hız kazandırılması kaynakların muhafazasına öngören çevreye duyarlı ulus geliştirilmesi, bilim ve eğitim ile daha bilinçli bir topluma ulaşılması ve ulusa uzlaşi kültürünün benimsetilmesi uluslararası diyalog ve alışveriş özendirilip teşvik edilmesidir.⁷⁶ Çin ağır sanayisine öncelik vererek ülke ekonomisini adım adım güçlendirmiştir. Çin devleti ülkenin endüstriyel ve hizmet faaliyetini her bir beş senelik program ile kademeli şekilde yükseltmiştir ve ekonomiyi liberalleştirmiştir. Çin 50'lerdeki usulsüzlüklerden sonra dünyadaki ikinci güçlü ekonomiye beş senelik planlarla varmıştır. ABD'den sonra Çin, dünyanın en güçlü ikinci ekonomisine sahiptir. 2015 yılında 10,8 trilyon dolarlık ekonomik hacmi ticaret ile senelik % 6,9'luk kalkınmayı başarabilen nadir ülkedir, satın alma gücü paritesi bakımından dünyanın en güçlü ekonomisi olsa da 1,3 milyar insan ile kişi başı (GSYİH) olarak Amerika Birleşik Devlet'inin oldukça gerisinde kalmış durumdadır.⁷⁷ Biz, dünyadaki ticari birlikteliklerimizle “kazan-kazan” düşüncesiyle hareket etmekteyiz. Buna rağmen bazı devletler ile ticari çekişmeler görülmekte fakat ortaklarımızın şüphelerini de giderme noktasında hızlı davranmaktayız. Çin, daima bölgesel gerilimleri alçaltmak için çaba harcamaktadır, problemlere dostça yöntemlerle çözüm bulmak için çabalamaktadır, ülkelerin kalkınmasını istemekle beraber farklı sosyal problemlerin ve kalkınma problemlerinin odağındaki eksikliklerle alakalıdır. Çin, üç sene içinde büyümekte olan devletlerin borçlarından vazgeçilmesi, gümrük vergisi muafiyeti ve indirimi, işçi eğitimi ve hibe için tam 10 milyar dolar destek vaat etmiştir. Kalkınan Çin, bugün uluslararası barış ve kalkınma için daha da iyisi için çalışmaktadır⁷⁸ Çin'de tarım, sektörü sürekli kooperatifler ile

76 Xi Jinping, <https://www.haberturk.com/cin-lideri-jinping-yeni-cag-doktrinini-acikladi-modern-sosyalizm-1679097> (21.06.2020 15:50)

77 Eray Bozan, Çin Ekonomisinin Temelleri Hakkında 5 Bilgi, Konupara <https://konupara.com/ekonomist/ekonomi/cin-ekonomisinin-temelleri-11332/> 24.06.2019

78 Xi Jinping, <https://www.haberturk.com/cin-lideri-jinping-yeni-cag-doktrinini-acikladi-modern-sosyalizm-1679097> 21.06.2020

örgütlenmiştir. Toprak reformu, bütün ülkeyi içine alan eski toprak sakinlerine hayatlarını devam ettirmek üzere çalışmaya, arazilerini, eski fakir köylüler ile topraksız çiftçilerin çalışma ortamı oluşacak biçimde tekrar paylaştırmaya zorlamıştır. Çin'in zenginleşmeyi başarırken takip ettiği yol, herkesin çalışabileceği koşulları oluşturmak ve herkesi iş başına çağırarak bulmuştur⁷⁹ Çin'de maliyetlerin ucuz işçi emeğinin düşük olması başta Amerika ve küresel sermayeyi özendirilmektedir. Direkt yatırım miktarlarını her geçen gün arttırmaya yöneltmiştir. Deng Şiaoping'den sonra ülkenin yönetimine Citang Zimin geldi. Zimin de sosyalizm yanlısı ve Deng Şiaoping benzeri liberal görüşlüdür. Zimin zamanında geniş alanlarda yenilikler gerçekleştirilmiştir. Bu yenilikler neticesinde Çin; küresel yatırımlar için cazibe merkezi olmayı sürdürmüştür.⁸⁰ Çin siyasa'sı yaşlı tecrübeliler ile orta kesimden hızlı yoldan bir seçkinler grubunu desteklemek yerine daha çok okulları, fakir ve eğitim alamamış ailelerin evlatlarına açarak halkın tamamının kabiliyetlerine güvenme iradesini göstermek gibi, geleceğe yönelik kararlar alabilmeyi öncelikler. Çin'de siyasa anlayışı daha çok ulusa karşı sorumluluk düşüncesidir. Kendi çıkarını önemsemeyen sosyalizmi oluşturmak üzere elle veya kafayla çalışmaktadır.⁸¹ Yapılan hesaplamalarda alım gücü paritesi yöntemiyle Çin'in genel ekonomik hacmi Amerika'yı geride bırakarak dünyada birinci sıraya yükselmiş durumda olduğu bilinmektedir. Eldeki bilgiler gerçekte Çin'in değişik güç hesaplamaları ile varmış bulunduğu seviyeyi net bir biçimde göstermektedir. Çin, 2016 senesi büyümesi Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) hesaplamalarına göre 11,4 trilyon dolarlık GSYİH hacmi ile Amerika'dan ardından dünyanın en güçlü ikinci ekonomisi durumundadır. Aynı sene Çin ekonomisi %6,7'lik bir büyüme gösterirken küresel ekonomik kriz nedeniyle, Amerikan ekonomisi yalnız % 1,7 Avrupa ise % 1,6'lık büyüme gerçekleştirmiştir.⁸² Ağır sanayi, SSCB'ne ödemesi yapılmış bir miktar başlangıç yardımı ile başlanan atölye, fabrika, demir ve karayolları yatırımları tekrardan inşa edilip geliştirilmiştir. Modern sermaye ürünleri ile geliştirilemeyen işgücü ise, Çinlilerin "her iki ayak üzerinde birden yürüme" ilkesine uyumlu olarak küçük sanat kooperatiflerince geliştirilmektedir. Kış

79 Nicholas Brunner, Çin Ekonomisi. 301-336 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/324/3213.pdf> 24.06.2019

80 Dünya Bülteni, Çin'in 67 yıllık dönüşümü <https://www.dunyabulteni.net/asya/cin-in-67-yillik-donusumu-h365490.html> 26.06.2019

81 Nicholas Brunner, Çin Ekonomisi. 301-336 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/324/3213.pdf> 24.06.2019

82 Erkin Öncan, <http://www.criturk.com/haber/ozel-haber/dunya-ticaret-orgutu-ve-cin-17-yilda-nereden-nereye-69778> 24.09.2019

aylarında, işleri daha fazla olan “komün” idaresinde organize edilerek toprak ıslahı, teraslama, kurutma, sulama, vb. yapılmaktadır. Köylülere, böylece, ileride ailelerini daha iyi geçindirmek için, çıplak elleriyle nasıl servet edinebileceklerini ve endüstriyi tamamlayıcı tarımsal fazlayı çoğaltarak ülke kalkınmasına nasıl katkı sağlanabileceğini öğreniyorlar.⁸³ Çin'in devalüasyona gitmesinin ülkeye ihracat avantajı sağlayacağı düşüncesi rekabet avantajı yakalamak istikametindeki gayretlerin "kur savaşlarını" tekrar harekete geçireceği de söylenmektedir. 2015'in 11 Ağustosunda Çin Merkez Bankası'nın yua'nı günlük referans kurunu peş peşe üç gün devalü'e etmesi, dünya ekonomi gündeminin üst basamaklarında yer almıştır. Söz konusu uygulamanın küresel piyasalara yansımaları uzun zamandır gündemde yer almıştır. Analistler, Çin'in yuan'a değer kaybettirmesinin hız kesen ekonomiye karşı bir tedbir niyeti amaçladığını söylerken, büyümenin gerçekleşmesi için ihracattan daha çok pay kapma hareketlerinin ise bölgedeki rekabeti kızıştıracığı hatırlatılıyor.⁸⁴ Hayat standardı devamlı artarken, Çin hükümeti öncü bir endüstriyel yatırım düzeyine ulaşılma imkanı da bulunmaktadır. 1968 senesinde yeni hidroelektrik santralleri, yeni kömür madenleri ve petrol sondajları yapılmasının verdiği faaliyet gücü artışı morali ile demir çelik sektörünün büyütülmesi ve kimya endüstrisindeki son başarılar, kalkınma yarışında yeni bir başarı hikayesinin yazılmakta olduğunu göstermiştir. Üretim faaliyetindeki bahsedilen yükseliş ise, tarım ile hafif endüstrideki makineleşme süratinin yükseleceğini göstermektedir. Dolayısıyla bütünüyle eğitilmiş uzman işçilere yaslanmak yerine, sıradan işçilerin teknik yetiştirme sürecine alınması, ekonomide göze giren kazançlar oluşturmuştur. Tarım temel, endüstride büyük bir güç oluşturmaktadır.⁸⁵ 70'li senelerin bitiminden itibaren çok güçlü ekonomik kalkınma hızıyla Çin, Amerika'nın peşinden dünyanın en güçlü ikincisi ekonomisi olmuştur. Analistler yakın zamanda Çin'in Amerika'yı geride bırakarak dünyanın bir numaralı ekonomisi durumuna yükseleceğini tahmin ediyorlar. Fakat son senelerde Çin ekonomisinde az da olsa duraklama ibareleri gözlemlenmektedir. Yeni gelişmelerin farkında olan Çinli yöneticiler, devletlerinin “yüksek hızlı büyüme“ den “orta hızlı büyümeye” yöneldiğini ifade ediyorlar. Çin 2000'li senelerde de hızlı kalkınmasını

83 Nicholas Brunner, Çin Ekonomisi. 301-336 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/324/3213.pdf> 24.06.2019

84 Dünya Bülteni, Çin'in 67 yıllık dönüşümü <https://www.dunyabulteni.net/asya/cin-in-67-yillik-donusumu-h365490.html> 26.06.2019

85 Nicholas Brunner, Çin Ekonomisi. 301-336 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/324/3213.pdf> 24.06.2019

sürdürmektedir. Çin Dünya Ticaret Örgütüne katıldıktan sonra küresel ticaret hissesini büyük hızla yükselterek bu sahada dünya liderliğini ele almıştır. Komünist yönetimde olan ülkelerden çok ayrı bir yol giden Çin, her geçen gün hem ithalatını hem de ihracattaki payını daha da arttırmaktadır.⁸⁶ 11 Aralık 2001 tarihinde Çin Halk Cumhuriyeti, DTÖ'ye üye olan 143. devlet olmuştur. Çin pazarını küresel ticarete açan bu karar, Katar'ın Doha şehrinde Ticaret Bakanları'nın katılımıyla alınmıştır. Bu üyelikle beraber Çin, katılım görüşmeleri çerçevesinde bazı sorumluluklar altına girmiştir. Fakat gerek katılım sırasında, gerek ise ardından söylenen 'Çin'de sosyalizmin çöktüğü' şeklindeki ifadelerin tersine bu sorumluluklar, Çin'in 1978 senesinde Deng Xiaoping ile beraber gittiği yolla da uyumludur.⁸⁷ Deng'in veciz söylemiyle ifade ettiği “Kedi fare yakalayabildikten sonra rengi siyah olmuş, beyaz olmuş fark etmez” Çin, rejimi köken farkı gözetmeksizin işe yarayan modelleri nasıl olursa olsun ithal etmeye başlamıştır. İlk olarak Güney Kore örnek alındı ve askeri harcamalar GSYH'nin yüzde 16'dan yüzde 3'e düşürülmüştür. Dış yatırımlar ve ticarete örnek alınan Japonya'dan daha ileri gidilmiştir. Merkez Bankası'nı, Amerikan MB' nin modeline göre yeniden yapılandırılmıştır. Hong Kong, Londra ve New York'dan menkul kıymetler piyasalarının faaliyetleri kopyalanmıştır. Yabancı portföy yatırım modellerini Tayvan'dan örnek alınmıştır. Döviz rezervlerini yönetecek kurumlarını Singapur'dan uyarlamıştır. Fransa'dan askeri satın alma yöntemleri öğrenilmiştir.⁸⁸ 1978'de Çin, 0,22 Gini katsayısı ile dünyanın en eşitlikçi devleti idi. 2013'e gelindiğinde bu katsayı 0,42'ye artmıştır. (Türkiye 0,40 Amerika 0,41,). Sonuç olarak Çin'in dünyanın en büyük ikinci ekonomisi olabilmesinin arkasında ciddi bir işçi sömürsü bulunmaktadır. Çin'in sermaye tasarrufu gerçekleştirmede ilk başta izlediği yöntem “toplumsal eşitsizlikleri gözetmeyen büyüme” olmuştur. Paylaşım adaleti bir müddet terk edilmiştir. Pazarlık gücü bulunmayan bol ve ucuz emek gücü; bu zorluğu yaşayanların en başında gelmektedir. Sosyalist zamanda daha çok ilgilenilen bölgeler arası gelişim problemi en azından bir süre görmezden gelinmiştir. Yabancı yatırımın yöneldiği doğu ve kıyı coğrafyası hızla refahını yükseltirken batıda

86 Dünya Bülteni, Çin'in 67 yıllık dönüşümü <https://www.dunyabulteni.net/asya/cin-in-67-yillik-donusumu-h365490.html> 26.06.2019

87 Erkin Öncan, <http://www.criturk.com/haber/ozel-haber/dunya-ticaret-orgutu-ve-cin-17-yilda-nereden-nereye-69778> 24.09.2019

88 Nicholas Brunner, Çin Ekonomisi. 301-336 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/324/3213.pdf> 24.06.2019

yaşayanlar bu zenginleşmeden fazla pay alamadılar. Kırlar ve şehirler arasındaki gelişmişlik farkı artmıştır.⁸⁹ Küresel talebin azalması nedeniyle Çin'in dış ticaretinin de düşmesi tahmin ediliyor. Elbette Çin son senelerde gösterdiği büyük faaliyetlerle küresel ekonomiyi hareketlendirmeyi amaçlamaktadır. Çinli yöneticilere göre durgunluk gerçekten tahmin ediliyordu ekonomik mücadele yavaş da olsak kararlı bir biçimde sürecektir. Tabii bu yeni sorunun küresel ekonomik kalkınmadan etkilendiği bilinmektedir. Kurduğu küresel kalkınma bankaları ve fonlarıyla yerli yatırım fonları sağlayan bankalar, yerel yatırımlara imkân sunarken Çin'e de yeni yatırım imkanları sağlamaktadır.⁹⁰ İşe çağırma ile fakirliğin ve açlığın bitirilmesi, İstihdamın yükseltilmesiyle birilerine lüks tedarikinden önce herkese gösterişsiz bir konfor sağlanması, kişinin kendine saygı oluşturmasından dolayı da çok değerlidir. Üretim faaliyetlerinde, farklı öncelikteki yenilikler devamlı şekilde iyileştirilmektedir. Dolayısıyla, Çin teknolojisi, bir iki üretim alanında dünyada en ileri düzeye yükselmiştir. Özellikle Kültür Devrimi'nden bu tarafa ortaya çıkan işçilerin hevesli üretim şevki, eğitimlerin teşvik edilmesi ve deneyimli teknisyenlerin niteliksiz işçilerle birlikte çalışma yapması, ekonomik verimliliği arttırmıştır.⁹¹ Çin, Amerika'nın korumacı "Önce Amerika" siyasetini tartışarak bunu uluslararası alanda yansımalarına dikkat çekerken, DTÖ de, ticaret savaşlarının uluslararası ticaretin gelişmesini %70 azaltabileceği tahmininde bulunmuştur. Bu günlerde ise, Amerika nezdinden tam da bu rotanın yakaladığı başarılar hedef alınarak başlatılan Ticaret Savaşı, sadece Çin'i değil, öncelikle DTÖ bulunmak üzere karşılıklı ticaret serbestliğini isteyen tüm devletleri olumsuz yönde etkilemektedir. 1978'de Deng Xiaoping'in liderliğinde ilerleyen reformlarla Sosyalist piyasa ekonomisi olarak da bilinen bu rota, 1978 senesinde 20,6 milyar dolarlık dış ticaret kapasitesiyle, dış ticaret yapan devletler içinde dünyada 32. sıradaydı. Bugün Çin 32. basamaktan dünyanın ikinci güçlü ekonomisi durumuna yükselmiştir.⁹² Uzun dönemli tahminleri hesaplayan araştırma ve Danışmanlık firması PWC'nin sunduğu rapora göre Çin, 2050 senesine geldiğinde tahmini 61 trilyon dolarlık hacmiyle dünya ekonomisinde zirveye

89 Seriyeye Sezen, Çin'in büyük dönüşümü yeni bir dünya düzeni mi?. Dünya Ekonomisi <https://www.dunya.com/ekonomi/cinin-buyuk-donusumu-yeni-bir-dunya-duzeni-mi-haberi-332678> 24.06.2019

90 Dünya Bülteni, Çin'in 67 yıllık dönüşümü <https://www.dunyabulteni.net/asya/cin-in-67-yillik-donusumu-h365490.html> 26.06.2019

91 Nicholas Brunner, Çin Ekonomisi. 301-336 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/324/3213.pdf> 24.06.2019

92 Erkin Öncan, <http://www.criturk.com/haber/ozel-haber/dunya-ticaret-orgutu-ve-cin-17-yilda-nereden-nereye-69778> 24.09.2019

çıkacağı öngörüştündedirler. Çin'i 41 trilyon dolarla Amerika ve 42 trilyon dolarla da Hindistan takip edecektir. Bu varsayımlarda alım gücü paritesi değerinden yapılan tahminler baz alınmaktadır. Fakat bu da bir hakikat ve nasıl hesap edilirse edilsin küresel ekonominin en büyük güçlerinden olan Çin rakiplerinden daha fazla güçlenmeye çaba harcamaktadır. Çin ekonomisi son zamanlarda yavaşlamasına rağmen güçlü kalkınma sürecini devam ettirebiliyor. Buna karşın batı'nın serbest piyasa ekonomileri ağır aksak gelişmeye çalışmaktadırlar.⁹³ Yaşlı ev kadınları basit faaliyetler için kooperatifler oluşturmaya teşvik ediliyor, sağır ve körler ise becerisizliklerinin üstesinden gelecek şekilde tasarlanmış özel atölyelere sahiptirler. Bu durumdakilerin gayri safi millî hasılaya katkıları çok olmasa da kendi morallerini yükseltmektedirler. İnsanları “halka hizmet” için işe davet etme “özendirme primleri” vermekten çok daha tatmin edicidir. Bu ilke “sosyal hizmet” düşündüğümüz alanlarda da böyledir.⁹⁴ Amerika'nın Çin'i DTÖ' den dışlamaya ve soyutlamaya yönelik tutumuna rağmen, DTÖ de bu durumda 'komünist parti yönetimindeki Çin' ile aynı tarafta bulunuyor. Küresel liberal ticareti engelleyen en güçlü kapitalist ülkenin Amerika'nın provokatif davranışlarına karşı Çin Halk Cumhuriyeti ile DTÖ birlikte ve aynı görüştelere. Neticede bir zamanlar katılımı kaygılarla onaylanan Çin bugün, katılımının 17. senesinde küresel ticaret ve ekonominin liberalizmin bir manada “garantörü” durumuna gelmiş bulunuyor. Nereden nereye!⁹⁵ Çin bugün dünyanın en çok iç göçünün olduğu bir ülke durumundadır. Tahmini 250 milyon göçmen işçi büyük şehirlerde zor ve yorucu, çoğunluklarda çok tehlikeli olan pis işlerde çalışarak köy veya kasabalarında kalan ailelerine para gönderip daha güzel bir yarınlara ulaşmak için çabalamaktadırlar. Çin rejimi bu problemler sebebiyle 2000'li senelerin başında ekonomik büyüme politikasını farklılaştırmıştır. Yatırımların yanı sıra iç tüketimde kazancın daha eşit bir bölüşüme uygun bir kalkınma modeline yönelmiştir. Tarım arazilerinin yatırım ve inşaat için zenginlerin sahiplenmesi, topraksız köylüleri iş ve daha güzel yarınlar ümidiyle şehirlere yöneltilmiştir.⁹⁶

93 Yeni Şafak, Çin dünyanın yeni süper gücü mü? <https://www.yenisafak.com/hayat/cin-dunyanin-yeni-super-gucu-mu-2614412> 24.06.2019

94 Nicholas Brunner, Çin Ekonomisi. 301-336 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/324/3213.pdf> 24.06.2019

95 Erkin Öncan <http://www.criturk.com/haber/ozel-haber/dunya-ticaret-orgutu-ve-cin-17-yilda-nereden-nereye-69778> 24.09.2019

96 Seriyeye Sezen, Çin'in büyük dönüşümü yeni bir dünya düzeni mi?. Dünya Ekonomisi <https://www.dunya.com/ekonomi/cinin-buyuk-donusumu-yeni-bir-dunya-duzeni-mi-haberi-332678> 24.06.2019

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇİN HALK CUMHURİYETİ’NİN POLİTİKA ANLAYIŞI VE TANIMI

3.1. ÇHC’nin Küresel Politikası ve Yeni Dünya Düşüncesi

Çin Halk Cumhuriyeti, politika olarak kendine has ve farklı bir ülkedir. Siyasete de bazı açılardan yön veren Çin politik kültürünü anlatmaya çalışmaktayız.⁹⁷

Yeni sistemin temel politikaları:

Çin girişimcilik ve yatırımlara kolaylık sağlarken özelleştirmeye de büyük önem vermektedir. Bunları yaparken sıkı kontrolünden asla taviz vermemektedir.

1. Özel müteşebbisliğin önü sürekli açılmakla beraber devlet hem yatırımcı hem de kontrol edici olarak ekonomiye hakim güçtür. ÇKP’sine rağmen, ÇKP’nin kabul etmediği, onaylamadığı bir ekonomik hareketin bulunması mümkün olmamaktadır. Enerji, ulaştırma, Finans vb. alanlarda hala kamu yatırımları çok yüksektir. Çin’in özelleştirme politikalarına, “büyük olanı elinde tut, küçük olanı bırak” düşüncesi yön vermiştir. Bu politikadaki amaç küresel alanda rekabet kuvvetine ulaşmış 100 işletme oluşturmaktır. 1994’te 3 tane olan Çinli küresel şirket sayısı 2015’te 98’e ulaşmıştır kamu işletmeleri bunların arasında ezici çoğunluktadır.
2. Toprak kanunen şimdi de kamu’nun iradesindedir. Toprağın üretim hakkı 70 sene gibi çok uzun zaman için sahiplenilip satılabilmektedir.
3. Talimat veren merkezi planlama son bulmakla beraber Çin planlama göreneğini devam ettirmektedir. Başlıca kalkınma planları, makro ulusal

97 Ozan Örmeci, ÇİN SİYASİ Kültürü. Uluslararası ekonomi akademisi <http://politikaakademisi.org/2017/11/16/cin-siyasi-kulturu/> 24.06.2019

ve ekonomik niyetlerle uzmanlar tarafından beş senelik programlar halinde hedeflenir ve bu planlarla çalışmaları yönlendirerek yönetirler.⁹⁸

Çin yumuşak güç politikası ile dünya sahnesinde kendini göstermektedir. Huntington'a göre ise sert güç yumuşak gücü şekillendirici bir etkiye sahiptir. Yumuşak güç yalnız sert güce yaslandığı zaman bir anlam ifade etmektedir. Bunu iyi bilen Çin politikacıları sert gücün başlıca unsurları olan askeri ve iktisadi kuvvetteki yükselişle birlikte azamet, kendine güvenen politikası ile farklı uluslar için de bir albeni oluşturur. Ancak yumuşak ve sert güç politikasını birlikte uygulayan Devletler Çin gibi dış politikada söz sahibi olma şanslarını arttırmaktadırlar.⁹⁹ Çin politikası kapitalizmi uygulamakla beraber bunun adımlarını, süreçlerini, hacmini belirlemede büyük çapta özerk davranabilmiştir. 1978 senesinde Deng Xiaoping'in önderliğinde Çin'in kapitalizme geçişinin üstünden yaklaşık 40 sene geçmiştir. Bugünlerde Çin dünyanın ikinci en güçlü ekonomisi, satın alma gücü ile ise ilk sırada ve dünyanın en büyük üretim ve ticaret devletidir. Bu konuma dengeli politikası ile gelmiştir. Eğer bugünlerde politik bir küreselleşme oluşumundan söz ediliyor ise bunun en somut örneği günümüzdeki Çin'dir.¹⁰⁰ Batı medeniyetine karşı farklı değerler modelinin geleneksel Marksizm üzerinden uyarlanabileceğini Çin siyasi eliti politik olarak söylemektedir. Bu anlamda Marksizm'e partinin ve toplumun yol gösterici ideolojisi olarak bakarlar ve ülkenin resmi politikası olarak görülmektedir. Pekin bugünlerde de devam eden küçük bir seçkin grup tarafından idare edilmektedir. Bu topluluğun kariyer planı dahi on senelik periyotlarla belirlenmektedir, böyle olunca siyasi alanda rekabete dayalı bir politika oluşturulamamaktadır.¹⁰¹ Çin politik kültürüne dair yüzlerce senelik Konfüçyüsçülük öğretisinin etkisiyle, Çinlilerin saygılı ve kibar insanlar olması beklenmektedir. Çin Komünist Devrimi'nin önderi Mao Zedong, ÇHC'nin kurucusu Çinlilerin saf ve yoksul olduklarını ve güzel değerlerle adeta bir (boş levha) gibi sıfırdan eğitilebileceklerini düşünse de, Konfüçyüsçülük politikasının neticesi olan

98 Seriyeye Sezen, Çin'in büyük dönüşümü yeni bir dünya düzeni mi?. Dünya Ekonomi <https://www.dunya.com/ekonomi/cinin-buyuk-donusumu-yeni-bir-dunya-duzeni-mi-haberi-332678> 24.06.2019

99 Mustafa Turgut Demirtepe Ve Hasan Selim Özertem, Yükselen Tehdit Algısı Karşısında Çin'in Yumuşak Güç Siyaseti: Politikalar ve Sınırlılıkları. Bilig, 65 , 95-118 <http://bilig.yesevi.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/2424-published.pdf> 24.06.2019

100 Seriyeye Sezen, Çin'in büyük dönüşümü yeni bir dünya düzeni mi?. Dünya Ekonomi <https://www.dunya.com/ekonomi/cinin-buyuk-donusumu-yeni-bir-dunya-duzeni-mi-haberi-332678> 24.06.2019

101 Mustafa Turgut Demirtepe Ve Hasan Selim Özertem, Yükselen Tehdit Algısı Karşısında Çin'in Yumuşak Güç Siyaseti: Politikalar ve Sınırlılıkları. Bilig, 65 , 95-118 <http://bilig.yesevi.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/2424-published.pdf> 24.06.2019

bazı kıymetler Çinliler tarafından fazlasıyla özümsemiği için bugün dahi yaşamlarından çıkartamıyorlar.¹⁰² Çin'in küresel siyasette büyüyen bir ülke olarak yumuşak güç düşünce felsefesinde takip ettiği politikalar incelenmektedir. Çin iktidarının yumuşak güç konseptini belirleyerek, bunu Çin'in ilerleyişiyle beraber meydana çıkan "tehdit" algısını bozmak, küresel politikada yüksek güç maksimizasyonunu elde etmek ve dış politikanın değerli bir araca dönüştürme gayretini göstermek niyeti bulunmaktadır. Diğer taraftan, Çin'in artan kuvvetine eşlik eden ve "yakın çevresi" nin yanı sıra Latin Amerika' ile Afrika'ya kadar kapsamlı bir coğrafyayı etkileyen yumuşak güç politikaları da fark edilmektedir.¹⁰³ Batı dünyasının umudu, ekonomik liberalizm'in peşinden siyasal liberalizmin gerçekleşme beklentisi ve arzusu bulunmaktadır. Fakat Çin yoluna yine Çin Komünist Partisi ile sürdürmektedir. ÇKP'nin ne vakit dağılacağı tartışmaları da Çin'in bu politika değişiminin dünya politika dengelerini nasıl dönüştüreceği eksenini nasıl oluşturacağı merakla izlenmektedir.¹⁰⁴ Sert gücü tavrında ekonomik kalkınmasına paralel bir çizgi takip eden Çin'de özellikle son senelerde yumuşak güç değerinde de önemli politikalar geliştirmektedir. Bu politikalar siyasi değerler, kültür ve dış politika alanlarında incelenmektedir. Çin, elinde bulunan iktisadi gücün ve büyük nüfusun yanı sıra senelik 143 milyar dolarlık askeri yatırımları ile sert güç politikaları bakımından da hiç de küçümsenemez bir potansiyeli elinde bulundurmaktadır.¹⁰⁵ Çin politikasına dair bir dikkat çeken olgu ise başkent Pekin'le alakalıdır. 1949'da Komünistler yönetimi ele alınca Pekin'i yeniden başkent yapmış ve başkenti milliyetçilerin getirdiği Nanjing'den alarak bulunması gereken yere pekin'e çektiler tarihi bir sembolü ait olduğu yere taşıdılar. Zira Çin tarihi bakımından Pekin her daim ayrıcalıklı bir yer olmuştur Tiananmen Meydanı ve Yasak Şehir gibi önemli semboller aynı Moskova'daki Kızıl Meydan'da olduğu gibi Pekin'de de inşa edilmiştir¹⁰⁶90 yıl önce

102 Ozan Örmeci, ÇİN SİYASİ Kültürü.Uluslararası ekonomi akademisi <http://politikaakademisi.org/2017/11/16/cin-siyasi-kulturu/> 24.06.2019

103 Mustafa Turgut Demirtepe ve Hasan Selim Özertem, Yükselen Tehdit Algısı Karşısında Çin'in Yumuşak Güç Siyaseti: Politikalar ve Sınırlılıkları. Bilig, 65 , 95-118 <http://bilig.yesevi.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/2424-published.pdf> 24.06.2019

104 Seriyeye Sezen, Çin'in büyük dönüşümü yeni bir dünya düzeni mi?. Dünya Ekonomi <https://www.dunya.com/ekonomi/cinin-buyuk-donusumu-yeni-bir-dunya-duzeni-mi-haberi-332678> 24.06.2019

105 Mustafa Turgut Demirtepe ve Hasan Selim Özertem, Yükselen Tehdit Algısı Karşısında Çin'in Yumuşak Güç Siyaseti: Politikalar ve Sınırlılıkları. Bilig, 65 , 95-118 <http://bilig.yesevi.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/2424-published.pdf> 24.06.2019

106 Ozan Örmeci, ÇİN SİYASİ Kültürü.Uluslararası ekonomi akademisi <http://politikaakademisi.org/2017/11/16/cin-siyasi-kulturu/> 24.06.2019

kurulan ÇKP'nin kuruluş yıldönümü nedeniyle Devlet Başkanı Hu Jintao beyan ettiği konuşmada Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'da devamlı sürette yaşanan yolsuzluk ve politik kargaşa gibi problemleri çözebilmenin yolunun aynı tekrar Marksizm'den geçtiği düşüncesini söylemiştir. Konuşmasında 24 defa Marksist ve Marksizm düşüncesini belirten Jintao, Çin'in içine düştüğü problemlerin çözümünde Marksist fikir ve politikaların çözümler sunacağını iddia etmiştir. Çin'de hükümetteki kadro Çin'in kültür alanında gelişiminin politik alanını hala Marksist ideoloji belli kalıplar içerisinde müzakere edilmektedir.¹⁰⁷ Çin'in Kapitalizm uygulaması aynı anda üretim ve emek gücünü dönüştürebilecek politikalar geliştirmeye yönelmiştir. Deng Şiaoping'in "bilim birincil üretim gücüdür" ilkel lafı onun söylemsel bir işaret ibresidir. Çin kapitalizme tercihiyle beraber bunun aşamalarını, kademelerini, alanını seçmede büyük oranda özerk bir tutum göstermiştir. Kendini şu ya da bu kıstaslara bağlamamıştır. "Çin usulü sosyalizm" şimdi, uygulanan politikalara dâhil edilen, "Çin usulü" ön eki devam eden bu seçeneğini göstermektedir.¹⁰⁸ Bu alandaki politikalar ile yumuşak güç olgusunun teorik arka planı değerlendirilmektedir, sonrasında da bu teorik politik zemin etrafında Çin'in yumuşak güç politikaları devletin elinde bulunduğu mevcut ve potansiyel güç olanaklarının verdiği imkân ve sınırlılıklar gözetilerek incelenecektir. Fakat devletin milli güç kapasitesini yükseltme amacındaki bu düşünce rejimin karakteri bakımından belli engellerle karşı karşıya bulunduğunu öne sürülmektedir. Bu anlaşmazlıkları Joseph S. Nye 'in kavramsallaştırmasındaki yumuşak güç'ü üç madde olarak ileri sürüp belirttiği kültür, değerler ve dış politika çerçevesinde incelenmektedir.¹⁰⁹ Çin rejimi baskıcı kimliğinin bir karşılığı olarak ifade ve düşünce özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü ve basın özgürlüğü konulu politikalarında kötü bir sicili bulunmaktadır. İdeolojik düşünceli ve dünya hukuk devlet'leri politikalarından uzak farklı yargı uygulamaları ile insan karşısında devleti kayırmakta, birey hakları'nın savunucuları büyük baskılara maruz kalmaktadırlar. Medyada devlet tekelinin yanı sıra "tehdit" oluşturacağı düşüncesiyle internet sansürü

107 Mustafa Turgut Demirtepe ve Hasan Selim Özertem, Yükselen Tehdit Algısı Karşısında Çin'in Yumuşak Güç Siyaseti: Politikalar ve Sınırlılıkları. Bilig, 65, 95-118 <http://bilig.yesevi.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/2424-published.pdf> 24.06.2019

108 Seriyeye Sezen, Çin'in büyük dönüşümü yeni bir dünya düzeni mi?. Dünya Ekonomi <https://www.dunya.com/ekonomi/cinin-buyuk-donusumu-yeni-bir-dunya-duzeni-mi-haberi-332678> 24.06.2019

109 Mustafa Turgut Demirtepe ve Hasan Selim Özertem, Yükselen Tehdit Algısı Karşısında Çin'in Yumuşak Güç Siyaseti: Politikalar ve Sınırlılıkları. Bilig, 65, 95-118 <http://bilig.yesevi.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/2424-published.pdf> 24.06.2019

uygulamasında dünyanın önde gelen devletleri içinde bulunmaktadır. Bu bağlamda Çin demokratik, politik ve katılımcı bir modeli tercih etmektense baskıcı tek parti sisteminin sürdürülmesini hala rejimin ilk önceliği olarak görmektedir.¹¹⁰ Dünyada eğer bugünlerde bir küreselleşme politikasından söz ediliyor ise bunun en somut örneği günümüzdeki Çin'dir. Takip edenler, Çin'in 1980 sonrası istikrarlı ve büyük oranda ekonomik yükselmesine odaklanmış bulursa da Çin sosyalist yönetim süresince ekonomisini ortalama yüzde 5-6 oranında arttıran bir devlettir. Daha da değerlisi küreselleşme politikasından önce Çin, 19. yy'a kadar dünyanın en güçlü ekonomisi konumundadır.¹¹¹ Konfüçyanizmin komşularla "yumuşak" güç politikası ile dostlukları sürdürmeyi vurguladığı ve bu anlamda düşmanca tutum takınan uluslara karşı dahi çatışmak yerine Çin'e ait değerlerin ve ahlaki kültürün albenisinden yararlanılarak bu uluslarla ilişkileri geliştirmenin çok daha isabetli bir stratejik politika olarak gördüğünü söylemektedir. Çin tarihine ve geleneklerin arka planına atıfta bulunan düşüncede Konfüçyanizmin, fiziksel kuvvetten ziyade ahlaki güç sayesinde iktidarını devam ettiren kral anlayışı düşüncesini vurgulanmaktadır. Bu sebeple de bugün "yumuşak güç" politikasının Çinli düşünce olgusuna uygun bulunmaktadır. Yumuşak güç politikası uyguladığını söyleyen Çin bugün İç Moğolistan, Tibet ve Sincan'da azınlıktaki halklara yönelik baskıcı politikalarını yükselterek devam ettirmektedir. Bu uyguladığı politikaları da ülkedeki batı kültürünün empoze edilmesinin önüne geçmek ve ülke yönetiminde zafiyetlere neden olabilecek sorunları engellemek olarak savunmaktadır. Kuzey Afrika ve Orta Doğu'da yaşanan "Arap Baharı"ndan sonra rejim aleyhinde yapılmak istenen protestoları engelleme endişesiyle Çinli idarecilerin davranışlarında daha da sertleşme uygulamaları görülmektedir.¹¹²

---

110 Mustafa Turgut Demirtepe ve Hasan Selim Özertem, Yükselen Tehdit Algısı Karşısında Çin'in Yumuşak Güç Siyaseti: Politikalar ve Sınırlılıkları. Bilig, 65, 95-118 <http://bilig.yesevi.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/2424-published.pdf> 24.06.2019

111 Seriyeye Sezen, Çin'in büyük dönüşümü yeni bir dünya düzeni mi?. Dünya Ekonomi <https://www.dunya.com/ekonomi/cinin-buyuk-donusumu-yeni-bir-dunya-duzeni-mi-haberi-332678> 24.06.2019

112 Mustafa Turgut Demirtepe ve Hasan Selim Özertem, Yükselen Tehdit Algısı Karşısında Çin'in Yumuşak Güç Siyaseti: Politikalar ve Sınırlılıkları. Bilig, 65, 95-118 <http://bilig.yesevi.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/2424-published.pdf> 24.06.2019

3.2. Düzen ve Birlikte Yaşamın Beş Politik Kuralı

Çin'in barış ve refaha ulaşip güven içerisinde halkını kalkındırması ve uluslararası barışa katkı sağlayabilmesinin 5 ilkesel politikası:

1. Ülke bütünlüğüne ve egemenliğe karşılıklı saygılı olmak, birbirinin işlerine müdahale etmeme, karşılıklı saldırmazlık, eşitlik ve karşılıklı fayda, huzur içinde beraber yaşamının beş ilke politikası bütün ülkelerle dostluk ve dayanışma kültürü yaşatmaya ve ilerletmeye istekli hazır bulunmaktadır.
2. Adil ve adaletli yeni bir küresel politik, ekonomik yapının inşasına aktif olarak katılmaktır. Barış ve güven ortamında beraber yaşamının beş kuralı kabul gören genel kurallar yeni uluslararası politik ve ekonomik yapının temelini oluşturmaktadır.
3. Çok yönlü diplomatik ve politik çalışmalarla aktif olarak, dünya barışı ve coğrafyanın huzuru için değerli, güçlü bir ülke olmaktır.
4. Ülke olarak karşılıklı fayda ve eşitlik düşüncesinde dünya devletleri ve kıtalarıyla geniş ticari yakınlık, teknoloji ile ekonomik alanlarda kültürel ve bilimsel işbirlikleri geliştirerek çok taraflı dışa açılım politikasını sürdürmek, ve ortak refahı yükseltmeye, katkıda bulunmaktadır.
5. Çin, uluslararası şartların farklılaşma olasılığına göre, devletin uluslararası alandaki durumunu doğru olarak konumlandırıp, fırsatlardan faydalanmak ve meydan okumaları engelleyerek zarar görmeden fayda sağlamaya çalışacaktır. Deng Xiaoping'in diplomatik düşüncesini Çin bürokrasisi öğrenmeyi sürdürerek ÇKP Merkez Komitesi'nin genel sekreteri olan Hu Jintao'nun önderliğinde, barışçı ve bağımsız dış politikayı hassasiyetle gözlemlemektedir. Her daim dikkatli kalmak ileriki yıllarda yüzleşilecek sorunları alt etmek için tedbirli olmak ve savunma bilinci ile güvenlik anlayışını arttırmak gerekiyor. Sosyalist yenileşmenin gelişmesi, uluslararası barışçıl alanın oluşturulması ve dünyanın barış ortamında kalkınması için politik çalışmalarını sürdürecektir. Çin Halk

Cumhuriyeti'nin var olmasından bu tarafa geçen 50 senede içeriği zenginleştirilerek, derlenen ve tamamlanan Çin'in dış politikası daha da iyi hal alıp, diplomatik ve politik çalışmaların yeni sayfalarını her daim açık tutacaktır. Ekonominin küreselleşmesi ve dünyanın çok kutuplaşmasını gelecekte arttırarak sürdürecektir. Geniş yenilikler uluslararası ilişkilerde de yapılmaktadır. Sulh talep etmek, işbirliğinde bulunmak ve kalkınmayı hızlandırmak bütün devletlerin ortak uluslararası beklentisidir. Çin'in politikacıları yeni dönemde, hem avantajlar hem de meydan okumalarla mücadele etmek zorunda kalacaklardır.¹¹³

2012'de açıklanan Uluslararası Af Örgütü raporun da Çin'in 1989 Tiananmen Meydan ayaklanmasından itibaren insan hakları söylemcilerine ve politik göstericilere yönelik çok katı tutum sergilediği görülmektedir. Tiananmen gösterileri sonrasında 2012 senesinde iç güvenlik bütçesini 2011 bütçesine göre yüzde 13,8 oranında arttırarak 701,8 milyar yuana (111,4 milyar dolara) yükseltilmiştir. 2012 senesinin savunma giderlerini dikkate alındığında bu rakamın yaklaşık 670 milyar yuan (106,4 milyar dolara) ulaştığı anlaşılmaktadır. Arttırılan bu bütçeyi değerlendirdiğimizde rejimin iç tehdit algısını dış tehdit algılamasına oranla daha tehlikeli gördüğü otoriter rejimlerin bilinen tepkisi şeklinde anlaşılmaktadır. Bu baskıcı politik olgu, Çin'in "çekici"liğiyle, özgürlükçü devletlerin de kendisini takip etme yönünde arzulanıracağı... Kendi menfaatleriyle örtüşen bir dünya düzeni oluşturma politika düşüncesi ile diğer devletlere önderlik yapabilecek bir devlet izlenimi" gösterebildiğinden bahsetmek imkânsızdır.¹¹⁴ Çin Kapitalizmin, içine düştüğü krizi atlatmada yürüttüğü politikalarla imalat maliyetlerini azalttılar. Çin'in de batıdan elde etmek istediği teknolojik üretim, kapitalist tecrübe ve yabancı yatırımlara gereksinimi bulunmaktadır. Her iki taraf ihtiyaçlarını birbiriyle tamamlamaktadır. Nitekim küreselleşme kapitalizm krizinin bir evladı ise, Çin de küreselleşmenin bir neticesidir.¹¹⁵ Çin'in alternatif bir politika geliştirilebilmesi için uzmanlar daha devam

113 CRI Online, Çin'in dış politikası <http://turkish.cri.cn/chinaabc/chapter4/chapter40201.htm> 24.06.2019

114 Mustafa Turgut Demirtepe ve Hasan Selim Özertem, Yükselen Tehdit Algısı Karşısında Çin'in Yumuşak Güç Siyaseti: Politikalar ve Sınırlılıkları. Bilig, 65, 95-118 <http://bilig.yesevi.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/2424-published.pdf> 24.06.2019

115 Seriyeye Sezen, Çin'in büyük dönüşümü yeni bir dünya düzeni mi?. Dünya Ekonomi <https://www.dunya.com/ekonomi/cinin-buyuk-donusumu-yeni-bir-dunya-duzeni-mi-haberi-332678> 24.06.2019 16:24

ettirilebilir, şeffaf, açık, uyumlu ve özgür değerler düşüncesine sahip bulunması ve bu değerlerin anayasal teminat altına alınması gerektiğini göstermekte ve bu politikaların hayat bulması şartıyla kalkınmakta olan devletlere rol model olabileceğini ön görmektedirler. Fakat kendi halkıyla sorunlu devletler bu değerleri zenginliğe çevirebilmede başarılı olamazlar. Yumuşak güç devletten olduğu kadar halktan da beslenen bir olgudur. Sivil halkın devletten özgür karakterini benimseyen ve bunu asıl manada bir değerler politikası olarak kabul eden vizyoner devletler insanların hayallerini ve canlılığını yumuşak güç politika niyetleri uygulamalarında kullanabilirler. Geniş olanaklara sahip bulunmak kadar kaynakların nasıl politikalarla değerlendirildiği bir devletin güç unsurlarını oluşturmasında etkindir. Dolayısıyla hareketli bir karakteri sahip olan güç devamlı aktif bir devinim içinde faal emellerini dinamik değerlendirebilen aktörler için diğer aktörlerle kıyaslandığında rekabette zayıflık veya üstünlük meydana getirmesine sebep olacaktır. Devletlerin güç parametresi bu politikaların devam ettirilebilirliğini de kabul etmektedir. Bu bakımdan Çin'in sahibi bulunduğu kaynakların yanı sıra bunları nerde, nasıl ve ne şekilde kullandığı ayrı bir değer olarak görünmektedir.¹¹⁶

3.3. ÇHC'nin Dış Politika Gelişmeleri ve Çin Stratejisi

Çin, özgür ve barışçıl dış politikasını tutarlılıkla takip etmektedir. Bu politikanın ilk hedefi devletin egemenliği, bağımsızlığı ve toprak bütünlüğünü sürdürmek, dışa açılma ve reform politikaları ile modernizasyon gelişimi için uygun uluslararası katılım oluşturmak, kalkınmayı ve dünya barışını gözeterek birlikte kalkınmaktır.¹¹⁷ Bir başka dikkat çeken politik nokta ise Çin'in Amerika ile kendine has bir diyalogu bulunmaktadır ve bu ilişki Çinli yöneticileri Washington karşısında dikkatli ve ihtiyatlı bir politika oluşturmaya zorlamaktadır. Daha evvel birçok uzmanın söylediği gibi, Pekin - Washington ilişkisi dünya arenasındaki en değerli ikili ilişkidir. Bu ilişkinin nasıl ilerleyeceği yalnız bu iki devlet değil aynı anda diğer güçlü ülkelerin stratejik niyetleri de etkilemektedir. Kimileri bu ilişkiyi “Çimarika” biçiminde ifade

116 Mustafa Turgut Demirtepe ve Hasan Selim Özertem, Yükselen Tehdit Algısı Karşısında Çin'in Yumuşak Güç Siyaseti: Politikalar ve Sınırlılıkları. Bilig, 65, 95-118 <http://bilig.yesevi.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/2424-published.pdf> 24.06.2019

117 Ercan Şahbudak ve Dilek Şahin, Çin'in Dış Ticaret Performansı ve Sektörel Rekabet Gücünün Ölçümü. Akademik Bakış Dergisi, 54, 242-257. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/383313> 24.06.2019

ederken, bazıları da "G-2" olarak tanımlamıştır.¹¹⁸ Çin milliyetçiliğinde son dönemlerde beliren yükseliş ve Güney ve Doğu Çin Denizlerinde sürdürülen iddialı politikalar, Çin idarecilerinin ülke içerisindeki meşruiyetini güvence altında alma ve Çin ulusunun dikkatini iç modernleşme dönemindeki istenmeyen olaylardan uzak tutma gayretinde kullandığı özel politik araçlar olarak bilinmelidir. Tayvan'ın durumu da Çin'in dünya genelinde birçok devlet ile görüşmelerinde sorun olmayı sürdürmektedir. Bütün bu olanlar reel politika sebebiyle Pekin'in komşularına ve Amerika gibi küresel süper güce karşı çıkararak, ülkedeki iç dönüşüm fırsatının tehlikeye girmesine izin vermeyeceği kararlılığındandır.¹¹⁹ Çin kendi politikalarını sarsmadığı sürece, başka devletlerdeki siyasi hareketleri tehlikeli bir olay olarak görmemektedir. Çin Halk Cumhuriyeti, bütün tepkilere rağmen taviz vermeksizin dış politika hamlelerine devam etmektedir. Çin rejimi'nin hükümeti uluslararası alandaki niyeti çoğunlukla ekonomik ve enerji coğrafyalarındaki birlikteliklerle biçimlenmektedir.¹²⁰ Uzmanlar, akademisyenler ve analistler sürekli olarak Pekin Ülkesinin dikkat çekici güçlenişinin dünya düzenindeki temel politikada oluşturulabileceği risk ve fırsatların özelliğini tespit edip belirlemeye gayret göstermektedir. Şuan ki dünyadaki politikalar ilk olarak İkinci Dünya Savaşı bittiği zaman dönüşüm göstermiş ve uzun Soğuk Savaş seneleri boyunca ve devamında ABD'nin liderliğindeki Batı kampının önderliğinde olgunlaşmıştır. Çin, önümüzdeki senelerde dünya düzenindeki politikaları tekrar şekillendirebilecek potansiyel güce sahip olan lider devletlerden birisidir.¹²¹

Çin Politikasında temel olarak şu konular vurgulanmaktadır:

1. Küçül ya da büyük, zayıf ya da güçlü, zengin ya da fakir olsun, her devlet uluslararası toplumda aynı değerdedir. Dünya barışını Hegemonyacı'lığa karşı durarak gözetmek. Kuvvet kullanmamak ya da güçle tehdit etmemek, herhangi bir niyetle bağımsız devletlerin iç işlerine müdahalede

118 Tarık Oğuzlu, Çin ve Yeni Dünya Düzeni.<http://www.bilgesam.org/incele/2198/-cin-ve-yeni-dunya-duzeni/#.XRInN0sZaG4> 24.06.2019

119 Tarık Oğuzlu, Çin ve Yeni Dünya Düzeni.<http://www.bilgesam.org/incele/2198/-cin-ve-yeni-dunya-duzeni/#.XRInN0sZaG4> 24.06.2019

120 Dünya Bülteni, Çin'in 67 yıllık dönüşümü <https://www.dunyabulteni.net/asya/cin-in-67-yillik-donusumu-h365490.html> 26.06.2019

121 Tarık Oğuzlu, Çin ve Yeni Dünya Düzeni.<http://www.bilgesam.org/incele/2198/-cin-ve-yeni-dunya-duzeni/#.XRInN0sZaG4> 24.06.2019

bulunmamak. Devletler arasındaki uyuşmazlıkları diyalog ile barışçı bir anlayışla çözümlenmesi.

2. Hiçbir bir güçlü devlet ya da ülke grubuyla ittifak yapmamak, sürekli özgürlük ilkesini takip etmek, askeri blok oluşturmamak, silahlanma yarışı niyeti taşımamak ve askeri yayılmacılık amacıyla olmamak bu politikaların unsurlarındandır.¹²²

Çin’de özellikle demokrasi propagandası ve insan hakları tartışmaları yapılması, Çin rejimini en fazla rahatsız olduğu konuların başında gelmektedir. Çinli politikacılar; dış devletlerde görülen olayların sadece o devletleri bağladığı düşüncesindedir. Bu sebeple dış müdahalelerin ne istikrar nede demokrasi getireceğini düşünmüyorlar. Çin, aynı anlayışla, diğer devletlerin de kendi iç işlerine karışmaması konusunda sert ikazlarda bulunuyor.¹²³ Çin'in ilerleyişini daha iyi kavrayabilmek ve Pekin hükümetinin çarpıcı ekonomik büyümesinin yanı sıra çevresel hâkimiyetini devam ettirebilmek için dengeli ve öngörülebilir uluslararası ve bölgesel bir düzene ihtiyacı bulunmaktadır. Bir başka söyleyişle, gelişmekte olan Çin'in bir numaralı dış politika menfaati, Çin dostu dengeli bir ortamın ve bölgenin oluşmasını sağlamaktır. Yalnız böyle bir düzende Çin maddi imkânlarını ülkedeki ekonomik ilerlemeye ve politik modernleşme süreçlerine aktarabilecektir.¹²⁴ Bugünlerde önemli dış politika gelişmelerinde bir tavır gösterilmesinde devletin ekonomik ve askeri yeteneği, toprak bütünlüğü, ekonomik gelişme ve güvenlik gibi önemli konular esas alınmaktadır. Çin, dış politikasını çok taraflı tutarak, 1977’den beri dış dünyaya açılıp olabildiğince tüm küresel, bölgesel devletler ve gruplar ile birlikteliğini arttırmıştır. Marksist ideolojinin Çin dış politikası üzerindeki ağırlığı 1980’li senelerde zayıflamaya başlamıştır.¹²⁵ Son dönemlerde gelişen güney denizi problemlerine ilişkin olarak, Çin iktidarı problemlerin bölge devletleri kendi aralarında diplomatik görüşmelerle çözmesinden taraftır ve ilk başta ABD yönetimi bulunmak üzere, diğer ülkelerin de dış

122 Ercan Şahbudak ve Dilek Şahin, Çin’in Dış Ticaret Performansı ve Sektörel Rekabet Gücünün Ölçümü. Akademik Bakış Dergisi, 54, 242-257. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/383313> 24.06.2019

123 Dünya Bülteni, Çin'in 67 yıllık dönüşümü <https://www.dunyabulteni.net/asya/cin-in-67-yillik-donusumu-h365490.html> 26.06.2019

124 Tarık Oğuzlu, Çin ve Yeni Dünya Düzeni. <http://www.bilgesam.org/incele/2198/-cin-ve-yeni-dunya-duzeni/#.XRInNOszaG4> 24.06.2019

125 Ercan Şahbudak ve Dilek Şahin, Çin’in Dış Ticaret Performansı ve Sektörel Rekabet Gücünün Ölçümü. Akademik Bakış Dergisi, 54, 242-257. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/383313> 24.06.2019

müdahalelerine sert tepki göstermektedir. Ayrıca Çin'in tartışmalı pek çok rejimle birlikte hareket etmesi, uluslararası kamuoyunda politik olarak eleştirilere neden olmaktadır.¹²⁶ Çin'in gelişmesinde 'Barışçıl kalkınma barışçıl yükseliş' olarak isimlendirilen strateji, sonrası gidişatta küresel önderliğe yükselebilmek için bütünüyle zaman kazanmak niyetiyle savunmacı bir reel politika tavrıdır. İçeride dönüşüm sürecini halen bitiremeyen Çin'in bu dönüşümü aralıksız olarak tamamlayabilmesi için istikrarlı bir dış çevrenin bulunması rejim için kritik değerdedir.¹²⁷ Çin, farklı zamanlarda dünya şartlarına göre davranmış, dış politikasında farklılıklara yönelmiştir. Marksist-Leninist bir ideolojiyi 1949'dan sonra benimsemekle beraber, zaman zaman realist politikalar'da uygulamıştır. Daha çok Mao zamanında içe dönük bir politika izlemiştir. Çin dış politikasının kökleri; dünya görüşü, tarihsel miras, milliyetçilik, Maoizm, Marksizm ve Leninizm değerlerine yaslanmaktadır. İlk uygarlıkta kurulan topluluklardan biri olan Çin, uygarlık tarihinde barut, matbaa, kağıt, ipek, mürekkep, porselen, çay, aşı ve farklı tıbbi ilaçlar ile dünya tarihinde değerli bir konuma sahiptir.¹²⁸ Çin'in son zamanlarda en sık karşı karşıya olduğu ülke ise ABD'dir. İki devlet Afrika'daki zenginliklerin paylaşımı nedeniyle özellikle çekişme halindedirler. Uluslararası ceza mahkemesi eliyle cezalandırılması beklenen Sudan Başkanı Ömer el Beşir'i Çin daha önce Pekin'de misafir etmesi ve aynı şekilde Suriye'ye kınama cezası vermek isteyen BM Güvenlik Konseyi'nde aksi yönde tavır göstermesi gerginliklere neden olmaktadır. Çin bu tutumuna neden olarak diğer devletlerin iç işlerini müdahale karşıtı duruşunu ve potansiyel sivil ölümlerini işaret etmektedir. Fakat hızla büyüyen ekonomisi için kaynak ve enerji ihtiyacını önem veren Çin'in, bu ülkelerde ekonomik menfaatleri bulunmaktadır.¹²⁹ Çin'in son dönemdeki kesintisiz kalkınması çevredeki diğer devletlerin endişelenmelerine sebep olmuştur. Ayrıca şu anda Amerika'nın Hindistan, Japonya, Avustralya, Güney Kore ve Endonezya gibi aynı düşüncelere sahip bölge devletleri ile stratejik birlikteliğini kuvvetlendirme ve bu ülkelerin ikili ya da çok taraflı bölgesel ilişkilerini

126 Dünya Bülteni, Çin'in 67 yıllık dönüşümü <https://www.dunyabulteni.net/asya/cin-in-67-yillik-donusumu-h365490.html> 26.06.2019

127 Tarık Oğuzlu, Çin ve Yeni Dünya Düzeni.<http://www.bilgesam.org/incele/2198/-cin-ve-yeni-dunya-duzeni/#.XRInNOsZaG4> 24.06.2019

128 Ercan Şahbudak ve Dilek Şahin, Çin'in Dış Ticaret Performansı ve Sektörel Rekabet Gücünün Ölçümü. Akademik Bakış Dergisi, 54, 242-257. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/383313> 24.06.2019

129 Dünya Bülteni, Çin'in 67 yıllık dönüşümü <https://www.dunyabulteni.net/asya/cin-in-67-yillik-donusumu-h365490.html> 26.06.2019

güçlendirmeyi teşvik olma yoluyla Çin'in ilerleyişini kontrol altında tutma niyetinde olduğu bilinmektedir.¹³⁰

3.4. ÇHC'nin Yakın Komşuları ve Uluslararası Örgütler ile İlişkileri

Çin, komşu devletleriyle olan sınır sorunlarını “Barış içinde bir arada yaşama” politikası doğrultusunda anlaşmazlıklarını görüşmeler yolu ile barışçıl bir anlayışla sonuçlandırma beklentisindedir. Bu politikalarla 1960'lı senelerde Nepal, Myanmar (Burma), Afganistan ve Moğolistan ile olan sınır anlaşmazlıklarını çözülmüştür. Yine son senelerde Tacikistan, Kazakistan ve Kırgızistan ile aralarındaki sınır tartışmalarını sonlandırmıştır. Vietnam ile Beibu (Tokin) Körfezi'nin sınırının belirlenmesi için 2000 senesinde bir anlaşmaya imza atılmıştır. Hindistan ile yaşadığı sorunların çözülmesi amacıyla bir anlaşma paketi teklifinde bulunmuştur.¹³¹ Çin'in askeri teknolojiye yaptığı yatırımlar ve yüksek nüfusu 2050'ye doğru ilerlenen yolda küresel güç rekabetinde uluslararası politika bakımından göz ardı edilemeyeceği bilinen bir gerçektir. Artan tehdit algısı nedeniyle Çin'de yumuşak güç siyasetindeki politikalar ve kısıtlılıkları açısından. Çin'de son otuz senede süratle yükselen ekonomisi ve dünyada giderek artan siyasi profili ile hem bir fırsat hem de öncelikli bir tehdit şeklinde algılanmaktadır.¹³² Çin'in şu anda en iddialı ve son yıllarda tartışılan hayali ise Bir Kuşak Bir Yol projesidir. İpek Yolu Ekonomik Kuşağı ve 21. yy Denizcilik İpek Yolu olarak iki yoldan oluşmaktadır. Çin, bu proje ile hem denizden hem de karadan Afrika, Avrupa ve Asya'yı birbirine ticari olarak entegre etmeyi düşünmektedir. Başkalarının Çin'in Marshall Planı adıyla bilinen proje bu alanda politika bütünlüğünün, teknik ve altyapı standartların, finansal bütünlüğün ve serbest ticaretin başarılmasını hedeflemektedir. Çin'in 65 devleti kapsayan Projesi 81 bin km'lik hızla tren yolu yapmayı planlamaktadır. Bu hedef dünyanın şimdiki bütün hızlı tren raylarının uçtan uca mesafesinden daha uzundur. Bir Kuşak Bir Yol projesi kapsamında düşünülen tüm maliyetler için tahmini 1,5 trilyon \$'lık bir yatırım tahmini

130 Tarık Oğuzlu, Çin ve Yeni Dünya Düzeni.<http://www.bilgesam.org/incele/2198/-cin-ve-yeni-dunya-duzeni/#.XRInN0sZaG4> 24.06.2019

131 Ercan Şahbudak ve Dilek Şahin, Çin'in Dış Ticaret Performansı ve Sektörel Rekabet Gücünün Ölçümü. Akademik Bakış Dergisi, 54, 242-257. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/383313> 24.06.2019

132 Mustafa Turgut Demirtepe ve Hasan Selim Özertem, Yükselen Tehdit Algısı Karşısında Çin'in Yumuşak Güç Siyaseti: Politikalar ve Sınırlılıkları. Bilig, 65, 95-118 <http://bilig.yesevi.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/2424-published.pdf> 24.06.2019

öngörülmektedir.¹³³ Savaşmaksızın galip gelme düşüncesi Wang ve Lu ise, Çin dış politikasında son zamanda oldukça popüler olan “uyum” sözcüğünün Konfüçyanizm’le alakalandırmaktadır. Batı’nın önce ben öncelikler modeline ve çatışmacı politika düşüncesine karşı Çin cazip bir alternatif model sunduğunu ifade etmektedir. Aynı biçimde, kadim Çin dış politika stratejisinin askeri harptan ziyade diplomatik manevralar denediği savaşmaksızın mücadeleyi kazanma anlayışı Çin’in stratejik geleneklerinden doğduğuna işaret edilmektedir.¹³⁴ Çin devlet başkanı Xi Jinping bütün güvenlik önlemlerine birlikte bir bakış açısıyla yaklaşılması ve Güvenlik Konseyi’nin bu konularda adil davranması yükümlülüğünün olduğunu ifade etmiştir. Çin devlet başkanının BM Genel Kurulun da kürsüsünden yaptığı hitabında, küresel sistemin politikalarına dair eleştirilerini dile getirmiştir. Xi "Uluslararası ilişkiler, orman kanunları ile yönetilemez" demiştir. Dünyadaki problemleri görüşme ve diyaloglarla çözmeliyiz" diyen Xi "kalkınma, barış, özgürlük, adalet ve demokrasinin insanlığın ortak değerleri" olarak gördüğünü vurgulamıştır.¹³⁵ BRICS devletleri, dünya nüfusunda yüzde 53 dünya ihracatında yüzde 19 ve dünya ekonomisinde yüzde 23 paya sahiptirler. (2015). BRICS devletleri, özellikle küresel kapitalizmin uluslararası örgütleri kalkınmakta olan devletlerin söz haklarının artırılması için beraber kararlılık göstermektedirler. Grubun 2012’de hayat bulan Yeni Kalkınma Bankası, BRICS devletlerinde ve diğer kalkınmakta olan devletlerde mali altyapı ve devam ettirilebilir kalkınma politikalarını hayata geçirmeyi amaçlamaktadır. Rusya, Brezilya, Çin ve Hindistan arasında oluşturulan, daha sonrada Güney Afrika Cumhuriyeti’nin de dahil olduğu BRICS, 2006 yılından itibaren farklı seviyelerde senelik toplantılarını yapmaktadır. Grup üyesi devletler kendi içlerinde ticaret, finans, teknoloji ve bilim, güvenlik ve tarım sahalarında dayanışmayı devam ettirmektedirler.¹³⁶ Meydana çıkan sonuçlar, karşılaştırmalı biçimde değerlendirildiğinde, Çin’in yumuşak güç politikasının dış politika ve kültür alanlarında büyük mesafe almasına rağmen sahip bulunduğu politik dinamikler

133 Seriyeye Sezen, Çin’in büyük dönüşümü yeni bir dünya düzeni mi?. Dünya Ekonomi <https://www.dunya.com/ekonomi/cinin-buyuk-donusumu-yeni-bir-dunya-duzeni-mi-haberi-332678> 24.06.2019

134 Mustafa Turgut Demirtepe ve Hasan Selim Özerem, Yükselen Tehdit Algısı Karşısında Çin’in Yumuşak Güç Siyaseti: Politikalar ve Sınırlılıkları. Bilig, 65, 95-118 <http://bilig.yesevi.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/2424-published.pdf> 24.06.2019

135 Dünya Bülteni, Çin’in 67 yıllık dönüşümü <https://www.dunyabulteni.net/asya/cin-in-67-yillik-donusumu-h365490.html> 26.06.2019

136 Seriyeye Sezen, Çin’in büyük dönüşümü yeni bir dünya düzeni mi?. Dünya Ekonomi <https://www.dunya.com/ekonomi/cinin-buyuk-donusumu-yeni-bir-dunya-duzeni-mi-haberi-332678> 24.06.2019

sebebiyle ciddi kısıtları da olduğunu göstermektedir. Çin Soğuk Savaş gerçeklerinden kazandığı tecrübeler neticesinde tehdit algısını azaltmak için yumuşak güç politikasını ilk olarak düşünsel yaşamında sonrasında ise siyasi düzlemde bulmuştur. 2000’li senelerden sonra yumuşak güç düşüncesi siyasi yönetimin söylemlerinde sürekli olarak yer kazanmıştır.¹³⁷ Xi Jinping, Çin’in dünya huzuru için dayanışmayı sürdüreceğini, hiçbir nedenle yayılcılık, ya da hegemonya etki alanı oluşturma politikalarına yönelmeyeceğini söylemiştir. Konuşmasında, ülkesinin küresel ilerlemeye verdiği katkıyı sürdüreceğini açıklamıştır. Xi, kalkınma tecrübelerini diğer devletlerle paylaşmaktan mutlu olacaklarını söylemektedir. Xi Jinping, dünya devletlerinin faydasına olan bir güvenlik anlayışı kurulması için de gayret göstereceklerini söylemiştir. Yeni savaşların önüne geçmek için soğuk savaş politikasının bırakılması gerektiğini söyleyen Çin devlet başkanı, güçlü ve büyük devletlerin "zayıf, yoksul ve küçük" devletlere zorbaca davranmayı bırakması gerektiğini ifade etmiştir.¹³⁸ Meşhur askeri strateji uzmanı Sun Zi’nin “Savaş Sanatı” eserinde ifade ettiği gibi, “en iyi askeri strateji düşman mevzilerine değil, düşmanın zihnine ve planlarına yapılacak saldırıdır” biçimindeki ifadesini, Çin bugünlerdeki yumuşak güç politikaları düzleminde ele almakta komşularıyla olan sorunlarında ve dünya ile geliştirdiği ilişkilerde kullanmaktadır.¹³⁹ Çin devlet başkanı Xi Jinping devletin iklim değişikliği politikalarında gerekeni yapacağını açıklarken, kalkınmış ülkelerin kalkınmakta olan devletlere iklim değişikliğine uyum gösterebilme döneminde destek vermeye çağırılmaktadır. Çin’in 8 bin insandan oluşan geçici bir BM Barış Gücü kurulacağını söyleyen Xi Jinping devletin 10 senede BM çalışmalarına destek olmak için 1 milyar dolar hibe aktaracağını sözünü vermiştir.¹⁴⁰ SSCB Birliği’nin dağılması neticesinde Çin’de güçlü devletlerin yükselişleri ve çöküşlerinin sebepleri üzerine yoğun müzakerelerin yapıldığı bilinmektedir. Bu toplantılarda, bir dönem Amerika karşısında küresel iktidar mücadelesi yapan Sovyetler Birliği’nin, bu

137 Mustafa Turgut Demirtepe ve Hasan Selim Özertem, Yükselen Tehdit Algısı Karşısında Çin’in Yumuşak Güç Siyaseti: Politikalar ve Sınırlılıkları. Bilig, 65, 95-118 <http://bilig.yesevi.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/2424-published.pdf> 24.06.2019

138 Dünya Bülteni, Çin’in 67 yıllık dönüşümü <https://www.dunyabulteni.net/asya/cin-in-67-yillik-donusumu-h365490.html> 26.06.2019

139 Mustafa Turgut Demirtepe ve Hasan Selim Özertem, Yükselen Tehdit Algısı Karşısında Çin’in Yumuşak Güç Siyaseti: Politikalar ve Sınırlılıkları. Bilig, 65, 95-118 <http://bilig.yesevi.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/2424-published.pdf> 24.06.2019

140 Dünya Bülteni, Çin’in 67 yıllık dönüşümü <https://www.dunyabulteni.net/asya/cin-in-67-yillik-donusumu-h365490.html> 26.06.2019

mücadeleyi yumuşak güç politikalarına önem vermemesi nedeniyle kaybettiği kanaatindedirler. Çin'in güçlü bir devlet olarak aynı akıbetle karşılaşmaması ve küresel aktör durumunu devam ettirebilmesi adına sert gücün yanı sıra yumuşak güç düşüncesi konusuna önem verilmesi gerektiği bu müzakerelerde ifade edilmiştir.¹⁴¹ 1996 senesinde Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ), Rusya, Çin, Kazakistan, Kırgızistan ve Tacikistan ile birlikte, üye devletlerin aralarında güven oluşturulması sınır çevrelerinin silahsızlandırılması ve bölgesel dayanışmanın artırılması niyetiyle "Şanghay Beşlisi" adı ile kurulmuştur. 1999 senesinin ardından bölgesel güvenlik ve ekonomik işbirliği örgütüne dönüşümünü gerçekleştirmiştir. 2001 senesinde Özbekistan birliğe alınmıştır. ŞİÖ üyesi devletler, Avrasya bölgesinin beşte üçünü kapsamakta ve Türkmenistan dışında Orta Asya topraklarını çevrelemektedir. Moğolistan, Afganistan, Pakistan, İran ve Hindistan'ın gözlemci devlet olduğu, ŞİÖ'de Türkiye ile beraber Belarus ve Sri Lanka diyalog ortağı devletler konumundadırlar.¹⁴² SSCB'nin parçalanmasının ardından ve soğuk Savaş'ın nihayetinde dünyadaki dengenin yeniden kurulma süreci Rusya ile Çin arasındaki diyalogu olumlu yönde etkilemiştir. Rusya ve Çin, 1992 senesinde karşılıklı ilişkilerin artırılmasına yönelik ortak bir karar metni açıkladılar. Küresel politikadaki ABD hegemonyasına azaltmak için çok kutuplu, merkez dengeyi korumaya çalışmak adına, menfaatleri birleşen iki ülke, hem BM Güvenlik Konseyi içerisinde hem de bölgesel ortaklık kurarak birlikte dayanışma göstermektedirler.¹⁴³ Çin'in yumuşak güç konseptine yönelmesi sorgusunda ülke insanlarındaki "olumsuz algı"yı kırma niyeti olduğu görülmektedir. Bu anlamda, Çin'in yumuşak güç politikasına yönelik alakasına neden olan en önemli sebep, Joshua Kurlantzick'in Soft Power isimli kitabında Çin devletine yönelik uluslararası kamuoyunda 1970, 80 ve 90'larda yaygın şekilde görülen bölgesel problemlerle alakadar olmayan ya da saldırgan ve diyalog kurulması zor olan bir ülke algısından kurtulma düşüncesidir.¹⁴⁴ BM Genel Kurul birleşiminde

141 Mustafa Turgut Demirtepe ve Hasan Selim Özertem, Yükselen Tehdit Algısı Karşısında Çin'in Yumuşak Güç Siyaseti: Politikalar ve Sınırlılıkları. Bilig, 65, 95-118 <http://bilig.yesevi.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/2424-published.pdf> 24.06.2019

142 Seriya Sezen, Çin'in büyük dönüşümü yeni bir dünya düzeni mi?. Dünya Ekonomi <https://www.dunya.com/ekonomi/cinin-buyuk-donusumu-yeni-bir-dunya-duzeni-mi-haberi-332678> 24.06.2019

143 Ercan Şahbudak ve Dilek Şahin, Çin'in Dış Ticaret Performansı ve Sektörel Rekabet Gücünün Ölçümü. Akademik Bakış Dergisi, 54, 242-257. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/383313> 24.06.2019

144 Mustafa Turgut Demirtepe ve Hasan Selim Özertem, Yükselen Tehdit Algısı Karşısında Çin'in Yumuşak Güç Siyaseti: Politikalar ve Sınırlılıkları. Bilig, 65, 95-118 <http://bilig.yesevi.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/2424-published.pdf> 24.06.2019

bulunmak için Amerika'ya gelen Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in New York'tan önceki durağı Washington'du. Xi Beyaz Saray'da ABD Başkanı Barack Obama ile görüştü. İki başkan görüşmenin ardından birlikte basın toplantısı yapmışlardır. Basın açıklamasında Obama, sivil toplum ve insan hakları politik düşüncelerinde ayrı fikirlerde olduklarını ifade etmiştir, yine de görüşmeleri sürdürülmesi gerektiğini söylemiştir. İki devlet arasındaki diyalogun; saygı, barış ve işbirliği ile sürdürülmesini umduğunu söyleyen Xi Jinping ise "Stratejik güven ile karşılıklı politikaları anlayışla güçlendirmemiz, karşılıklı kaygı ve menfaatlere saygı duymamız, farklılıklarımıza önyargısız açık düşünceyle yaklaşmamız gerek" diyerek konuşmasını tamamlamıştır.¹⁴⁵ Çin, BRICS (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin, Güney Afrika) gibi kalkınmakta olan devletler ile uluslararası alanda denge politikalarından yana olduğunu ve hegemonik bir dünya düşüncesinin bulunmadığını söylemektedir. Çin, karşılıklı ve eşitlik çıkar ilkesi alanın'da bazı güçlü ülkeler ve topluluklar ile de ilişkiler geliştirmektedir. Örneğin Japonya veya Avrupa Birliği ile geniş ekonomik, politik ilişkiler kurmaktadır, Güneydoğu Asya Uluslar Birliği (ASEAN) veya Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği (APEC) ile bölgesel alanda kapsamlı ekonomik ilişkiler üzerinden bir barış kuşağı oluşturmaya çabalamaktadır.¹⁴⁶

---

145 Dünya Bülteni, Çin'in 67 yıllık dönüşümü <https://www.dunyabulteni.net/asya/cin-in-67-yillik-donusumu-h365490.html> 26.06.2019

146 Ercan Şahbudak ve Dilek Şahin, Çin'in Dış Ticaret Performansı ve Sektörel Rekabet Gücünün Ölçümü. Akademik Bakış Dergisi, 54, 242-257. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/383313> 24.06.2019

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÇİN HALK CUMHURİYETİ'NİN GÜÇLÜ YÖNLERİ

4.1. Ekonomik ve Politik Bağlamda Çin Halk Cumhuriyeti'nin Güçlü Yönleri

4.1.1. ÇHC'nin İzlediği Politika ve Bürokrasinin Baskın Gücü

Dünya ekonomik tarihi geçmişinde hiçbir devlet çeyrek yüzyıl içinde Çin gibi muhteşem büyüme gösterememiştir. Yurtdaşlarının hayat standardını bu kadar hızla yükseltememiştir. Çin Soğuk Savaşın ardından elindeki potansiyeli ve küreselleşmenin sunduğu imkânları gerçekçi ve akılcı bir biçimde kullanmıştır. Tutucu ve geleneksel politikaları terk ederek dönüşüm şartlarında sahip olduğu yeteneklerden azami istifade edecek biçimde yeni politikalar geliştirmiştir ve bunları karalılıkla uygulamaktadır. Çin bu sayede, yalnızca yatırım ve uluslararası ticarete değil, küresel jeopolitik rollerin alınmasında çevre kirliliği, enerji güvenliği konularında ve yeni ulus mühendisliği gayretleri ile dünyadaki temel dengeleri dönüştürmeye başlayarak küresel gücünü hissettirmektedir.¹⁴⁷ Çin'in yeni lideri bir Mao değildir. Xi Jinping Mao ve kendi arasında siyasal zincirin tam kurulduğunu, ilerlediğini ifade etmektedir. Modern Çin'in kurucusu, pragmatik, yetkileri kurumlara delege eden ve sorumlulukların belirli bir zaman makamlarda durmasını ön gören Deng Xiaoping'e göre bazı farklılıkları bulunmaktadır. Xi Jinping'in farklılıkları komünist ideolojinin Marxizmin anlaşılmasına değer vermesi ve hayatın içinde yer almasını istemesidir. Yolsuzluklarla mücadele ederek ülkenin güçlü kalkınmasını sürdürmek için çalışmaktadır. Çin'deki siyasal zincirin devamı ve farklılıkların uyum içerisindeki devamı Çin'in gücünü arttırmaktadır.¹⁴⁸ Dünya tarihinde birçok birleşme, ayrılma ve hanedan içi savaşlar gören Çin ülkesinde 1911'de imparatorluk tarihi son bulmuştur. Çin Halk Cumhuriyeti 4 bin senelik geçmişiyle, dünyada uzun kültürel ve politik tarihi

147 http://www.bilgesam.org/incele/881/-gelecegin-super-gucu-cin/#.XbV_eEYzbIU (27,10,2019 14:29)

148 Ali Dinç, Çin'in Geleceği. Milliyet,1 <http://blog.milliyet.com.tr/cin-in-gelecegi/Blog/?BlogNo=584003> 24.06.2019 16:40

bünyesinde bulunduran bundan güç alan bir devlettir. Çin bu tecrübesiyle dünyanın en büyük ikinci ekonomisi durumuna gelerek kalkınmasını sürdürürken insanlar için daha yaşanabilir bir ülke politikasını da devam ettirmeye çaba göstermektedir.¹⁴⁹ Şimdi varılan durumda, Amerika'nın dış borçlarının dörtte biri Çin'e aittir. Çin'in 2 trilyon (2000 milyar \$) dolarlık resmi aktiflerinin dörtte üçünün dolara bağlı bulunduğu rezervin 768 milyar dolarının ise direk olarak Amerika hazine bono ve tahvillerinde bağlı olduğu bilinmektedir. Çin şimdi her alanda dünyanın her kıtasında etkin faaliyette olan güçlü bir devlettir. Dünyanın ikinci büyük ekonomik gücü konumundaki Çin, Avrupa Birliği'nin, ABD'nin ve Kanada'nın ikinci en güçlü ticaret partneri konumundadır. Çin farklı emperyalist ülkelerle, özellikle de Amerika ile rekabette, ekonomik faaliyetlerini önemli bir silah olarak kullanmaktadır.¹⁵⁰ Xi Jinping'nin Davos gibi dünya ekonomisinin seçkinlerini, başlıca karar vericileri bir araya toplayan bir platformda açılış konuşmasını onun yapması, burada küreselleşmenin nimetlerinden bahsederek devleti Çin'i de yeni küresel yapıyı şekillendiren baş oyuncularından biri olarak saptaması, ABD ile belli zamandır sürmekte olan rekabete yeni bir heyecan kazandırmıştır: Şimdi Çin, dünyanın yeni süper güç adayıdır.¹⁵¹ Çin'in ileriye doğru sıçraması, esas olarak büyük yatırımlarla önü açılarak ve ihracata acımasızca öncelik verilen bir ekonomi politikasından istifade etmiştir. Bu şartlar altında, çok kısa bir süre zarfında Çin, ABD ve AB'nin ikinci büyük ticaret ortağı durumunu almıştır ve ağırlığı, özellikle AB için devamlı yükselmektedir. Buna, tasarruflara verilen önemi, parasal hacimdeki hızlı bir yükseliş ve sınırlı bir dış borç ile beraber bankacılık sektöründe önemli bir artış ve Asya'daki diğer kalkınmakta olan devletler tarafından benimsenene tamamen benzer bir strateji diyebiliriz.¹⁵² Çin sanayileşme sürecinde sayısal teknoloji, uzay, havacılık ve temiz otomobile yatırımlarını arttırıyor ve çevre sorunlarını azaltmak, temiz su bulmak için yatırım yapmaktadır. Güneş enerjisinden faydalanan robotlar üretim sahalarında, önümüzdeki dönemde yıllar içinde Çin'in kalkınma hızının azalacağı tahmin edilmektedir. Çin'de sağlık, emeklilik kurumlarının yenilenmeye ihtiyacı vardır. Bu nedenle milletin

149 <https://www.tercihiniyap.net/ozel-haber/cin-nufusu-2019da-ne-kadar-oldu-h6441.html> (27,10,2019 14 :33)

150 Öykü Can, Çin Nereye? <http://www.sosyalistesitlik.org/cin-nereye/> 24.06.2019

151 Yeni Şafak, Çin dünyanın yeni süper gücü mü? <https://www.yenisafak.com/hayat/cin-dunyanin-yeni-super-gucu-mu-2614412> 24.06.2019 16:45

152 Pascale JOANNI, <https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/0235-china-s-strengths-and-weaknesses> 16.03.2021

yarınlarını sağlama almak için birikim ve tedbirlerle güçlü olmanın önemsendiği bilinmektedir. Son dönemlerde elektirik ortamdan yararlanarak bin dolar civarı, kredi alanlar ile üretim için yatırım yapanların miktarının yükseldiği bunun yoksul insanların hayatına güç kattığı görülmektedir.¹⁵³ Çin'in Arjantin'e aktardığı yatırımın toplam değeri 20 milyar ABD doları. Çin'in Güney Amerika ülkeleriyle başlatdığı ticaret son 5 senede yüzde 900 oranında artmıştır. 2004 senesinde Çin'in deniz aşırı direkt finans yatırım harcamalarının yarısı Güney Amerika'da yapılmıştır. Çin hükümeti, petrol ihtiyacının yüzde 5'ini karşıladığı Sudan'da, petrol yataklarından yararlanmak için 2 milyar ABD doları yatırım gerçekleştirmiştir. Bu yatırımlar ve hammadde harcamaları Çin ekonomisinin ve ticaretinin dünyadaki gücünü göstermektedir.¹⁵⁴ Çin önümüzdeki yıllarda yüzde 7 büyümeden tahmini yüzde 3 bandına ineceği artık Çin'e gelen sermayenin yavaşlayacağı, mevcut aşırı kapasitenin zorlanmaya neden olacağı ikazı yapılmaktadır. Ancak mevcut durumuyla bile Çin 2021'de, Komünist Partinin kuruluşunun 100. senesinde, Xi Jinping'in ifadesiyle "Çin Düşünü başarabilecek ve on (10) bin dolar senelik tahmini gelirli, yüz milyonlarca orta direk vatandaşı, güçlü bir askeri ordusu ve ekonomik gücüyle Dünya'da siyasi ve ekonomik faaliyetlerini yükseltmeye devam edecektir."¹⁵⁵ Çin bilime, yeniliğe ve teknolojiye çok önem verilmektedir. Çin, endüstriyel gelişmeyi ve ihracat ikamesinden inovasyona dayalı kalkınma stratejisine geçişi teşvik etmek için gayret göstermektedir. Bugün bilim ve teknoloji, Çin'in GSYİH'sinin yüzde 57'sine katkı sağlamaktadır. Çin'in yerli patent başvuru sayısı dünyada birinci sırada yer almaktadır. Çin üniversiteleri her yıl matematik, mühendislik, teknoloji ve bilim alanlarında üç milyondan fazla mezun verebilmektedir, bu ABD'nin beş katıdır ve Çin'in Ar-Ge ile uğraşan 4 milyondan fazla yeteneği kalkınmasına katkı sağlamaktadır.¹⁵⁶ Mao'nun ölümü "kritik bir dönemeç" idi ve 1978'de piyasa kapitalizmini ağır ağır Çin'e getiren reform düşüncesi Deng Xiaoping'i yönetime getirmiştir. Bunun ardından Çin, ekonomik açıdan kısmen daha kapsayıcı bir hal almıştır ve başarılı yönetime geçişi başarmıştır. Çin, sosyalist ekonomik modeli terk ederken Rusya'nın deneyimlerinden

153 Ali Dinç, Çin'in Geleceği. Milliyet,1 <http://blog.milliyet.com.tr/cin-in-gelecegi/Blog/?BlogNo=584003> 24.06.2019

154 Öykü Can, Çin Nereye? <http://www.sosyalistesitlik.org/cin-nereye/> 24.06.2019

155 Ali Dinç, Çin'in Geleceği. Milliyet,1 <http://blog.milliyet.com.tr/cin-in-gelecegi/Blog/?BlogNo=584003> 24.06.2019 16:40

156 Tung Chee Hwa, <https://www.chinausfocus.com/foreign-policy/secrets-of-chinas-success> 21.03.21

büyük ders almıştır ve piyasa kapitalizmine yönelik güçlü bir baskı kurmaktan kaçınmıştır. Önümüzdeki on senelerde, Çin Komünist Partisi (ÇKP) "kendi kendini düzeltme" kabiliyetine sahip olduğunu kanıtlamıştır. Komünist liderlik aynı anda vatandaşları için sosyal sorumluluğu, yani temel sağlık hizmetleri, vergi reformu fırsatları, asgari ücret artışlarını ve eğitimi benimsemektedir. Bu reformlar, sadece ÇKP'nin meşruiyetini değil, aynı anda toplumun ekonomik kabiliyetlerini de kuvvetlendirmeye destek olmaktadır.¹⁵⁷ Sosyalist Pazar Ekonomisini 1978 senesinden itibaren sürdüren Çin tahmini 40 sene sürekli yüzde 10'un üstünde, çift rakamlı büyüyerek dünya'nın ikinci en güçlü ekonomisi olmuştur. Kalkınma sürati 2013 senesinden itibaren tek rakamlı ve son dönemde (2013-2018) ortalaması yüzde 7 oranında hesaplanmaktadır. 2008 senesindeki Dünya ekonomik krizinden sonra Çin kendi içine yönelmiştir. Talep düşüklüğü nedeniyle duraksayan ihracatının olumsuz sonuçlarını hafifletmek niyetiyle Çin içeride altyapı köprü, yol, konut, baraj, savunma ve hızlı tren yatırımlarını önemsemi ve muhtemel yavaşlama etkilerini yükselttiği hükümet yatırımlarıyla aşmaya çabalamıştır. Sosyalist ekonomisi ve kendi iç dinamiklerinin sağladığı güçle krizi en az hasarla atlatabilen ülke olmuştur.¹⁵⁸ BM Güvenlik Konseyi'nin daimi üyesi olma çabasındaki Hindistan'ı durdurması örneğinde gördüğümüz gibi rakiplerinin diplomatik alanını siyasi gücüyle engelleyebiliyor. Çin emperyalist ülkelerle dünya liderliği için mücadeleye girişmenin yanı sıra, Güney Asya'da kendisine benzer gelişme gösteren ve bir kapitalist güç olan Hindistan'la komşu olarak yarış halindedir. Çin benzer şekilde, Kafkasya ve Orta Asya'daki ki petrol ve doğalgaz gibi enerji alanlarının kontrolü hususunda, Rusya ile yarış halindedir. Ekonomik potansiyelindeki gücünü bir dış politika aracı gibi değerlendiren Çin, birçok ülkeyle ikili diplomatik ilişkilerini arttırarak uluslararası politik gücünü kuvvetlendirip dünyada ve bölgesinde sözü dinlenen bir emperyalist güç olma gayreti içerisinde.¹⁵⁹ Çin'de nüfus yükselişi her sene artarak sürmüştür. Uzun seneler boyunca çatışmalardan uzak duran ve büyük bölünmelerin olmadığı Çin'de 2019 senesi itibariyle ülke nüfusu 1,4 milyarı aşmıştır. Dünya nüfusunun tahmini yüzde 20'si Çin coğrafyasında yer almaktadır. Böylesine yüksek bir nüfusun

157 Christopher King, <https://www.grin.com/document/26278121.03.2021>

158 Ali Dinç, Çin'in Geleceği. Milliyet,1 <http://blog.milliyet.com.tr/cin-in-gelecegi/Blog/?BlogNo=584003> 24.06.2019

159 Öykü Can, Çin Nereye? <http://www.sosyalistesitlik.org/cin-nereye/> 24.06.2019

avantajlarını iyi değerlendirebilen Çin yoluna emin adımlarla devam etmektedir ¹⁶⁰ Çin dünya kapitalist ekonomisine katılmak için süratle yol almaktadır. Doğu Avrupa devletleri ve eski Sovyet Cumhuriyetleri ile “aynı kaderi” yaşamıyor. Doğu Avrupa ve Sovyet Cumhuriyetlerinden, Çin’i farklı kılan güçlü yönleri olduğu bilinmektedir. İster Çekoslovakya, Polonya, Bulgaristan, Doğu Almanya gibi büyük halk ve emekçi toplulukların başkaldırmasıyla olsun, ister Bulgaristan, Rusya gibi Stalinist bürokrasinin yukarıdan oluşturduğu farklılaşmayla bütün bu devletlerde bulunan bürokratik diktatörlüklerin yıkılması, kapitalist dönüşümün önünü açmıştır. Farklı bir anlatımla ifade edersek, bu ülkelerde üst seviyedeki politik dönüşüm, alt yapıdaki ekonomik dönüşümün önünü kesmiştir. Çin’de ise bu durumun tam tersi görülmektedir.¹⁶¹ Çin’in bölgesel ve dünya ekonomisini domino edecek büyük projesi 20 trilyon dolar maliyetli İpek yolu projesi ile demiryolu ve otoyolu yaparak Pekin-Berlin arasını, 8 haftaya varan deniz yolu ve kara sevkıyatının yerine, 18 günlük demiryolu ve oto yolu ile kısaltmak, yolun ulaştığı bütün devletlere ihracatını çoğaltarak ekonomik etki alanını artırma niyetindedir. Proje tarafların karşılıklı menfaatlerine dayalı ve bütün olarak tamamlanabilirse Çin’in Dünya’daki gücünü yükselten bir başarı hikayesine dönüştürebilir.¹⁶² Çin fikri mülkiyet haklarını gözetmek için çok çaba sarf etmektedir. Bunlar, Çin’in teknolojik ve bilimsel gelişmesinin arkasındaki asıl sebeplerdir. Çin dış dünyayla entegre oluyor ve dünyanın geri kalanının herhangi bir gelişmiş deneyimden istifade etmektedir. Bugün Çin’de 68 bin’den fazla ABD’li şirketin faaliyette bulunduğu bilinmektedir. Bu şirketler Çin ekonomisini güçlendirmektedirler.¹⁶³ Çin’in 2021’le birlikte büyüme tahminleri de benzer şekilde yükselmiştir. Uluslararası Para Fonu (IMF), Çin’in 2021’deki büyümesini şaşkıncı bir şekilde Hindistan ve ABD’nin çok ilerisinde görmektedir. Farklı şirketler koronavirüsten kaynaklanan ticari kesintilerine en büyük müşteri tabanlarına daha yakın operasyonlarla tepki verirken, diğerleri Çin’in tedarik zincirinin tüm faktörlerinin bölgesel olarak konumlandırıldığını gördüler. Bu, bazı şirketlerin Çin’deki yatırımlarına hız vermesine ve buradaki operasyonların ana üretim tesisleri olarak tekrar tanımlanmasına neden olmaktadır. İki düşünce farklı yönlerde doğru yol

160 <https://www.tercihiniyap.net/ozel-haber/cin-nufusu-2019da-ne-kadar-oldu-h6441.html> 27.10.2019

161 Öykü Can, Çin Nereye? <http://www.sosyalistesitlik.org/cin-nereye/> 24.06.2019

162 Ali Dinç, Çin’in Geleceği. Milliyet,1 <http://blog.milliyet.com.tr/cin-in-gelecegi/Blog/?BlogNo=584003> 24.06.2019

163 Tung Chee Hwa, <https://www.chinausfocus.com/foreign-policy/secrets-of-chinas-success> 21.03.21

alıyor, bazı işletmeler yeniden güçleniyor ve diğerleri kıyıdan uzaklaşıyor. Bu süreç 2021 yılı boyunca devam edecek ve muhtemelen onu hızlandıran koronavirüs salgınından daha uzun sürecektir.¹⁶⁴ Yabancı sermaye ile Çinli kapitalist şirketler arasında iş birliği yeni başlamış değildir. 1970’li senelerin bitiminden itibaren hızlanan bu iş birlikteliği, Çin’in ülkesinde gerçekleştirilen insan ve mal sevkıyatının gümrüğe tâbi bulunduğu “serbest bölge” olarak bilinen alanlarda faaliyetini gerçekleştirmekteydi. Bu serbest alanlara gelen dış yatırımların oluşturduğu kalkınma sanayileşme potansiyeli ile Çin bürokrasisi adına zenginlik vazgeçilemez bir hal almıştır. Geçmişte Çin’de özel mülkiyet anayasal bir hak olarak verilmemiş olsa bile, bürokrasinin tanıdığı haklar ve belirlediği sınırlar dahilinde varlığını sürdürmeye devam ettirmektedir. 1980’de hayata geçirilen reformlarla zenginleşen Çinli süreci daha da süratlenmiştir.¹⁶⁵ Askeri ve ekonomik etkisini yükselten Çin’in paralel olarak da uluslararası yönetim alanında artarak daha aktif ve sözü dinlenen ülke konumuna geldiği fark edilmektedir. Uluslararası ekonomiyle birleşme döneminde Çin, kendi kalkınmasına odaklanmış, çok yönlü platformlar ve küresel ortaklığa yönelik kurumlarla mesafeli kalmıştır. Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in geçmişte İsviçre'nin Davos şehrinde tertip edilen Dünya Ekonomik Forumu toplantısında katılımcılara yaptığı hitabı küresel çevrelerde büyük ilgi uyandırmıştır. Söylediklerinde küreselleşmenin önemine değinen Xi, devletin yapmakta olduğu ekonomik gelişmesinin küresel ekonomide istikrarın ve kalkınmanın en temel itici kuvvetlerinden birisi olduğunu bildirmiştir. Çin'in büyümesini bir hızlı trene benzetti ve devam etti: “Diğer devletlerin insanlarına kollarımızı açıyoruz ve onların da bu trende yer almalarını istiyoruz.”¹⁶⁶ Çin’in geçtiğimiz kırk senedeki ekonomik performansı gerçekten dikkat çekicidir. Çin şu anda yüzden fazla devlet için ana ticaret ortağıdır, ABD ise bu sayının yaklaşık yarısında. Çin’in ekonomik güçlenmesi duraklasa da, senelik resmi %6 oranı, ABD oranının iki katından fazla büyümektedir. Geleneksel bilgelik, Çin ekonomisinin gelecek on senede hacim olarak ABD’yi geride bırakacağını düşünmektedir.¹⁶⁷ Çin'in son birkaç senedeki başarılarının en göze

164 James Chen, <https://www.investopedia.com/chinas-economic-strength-to-continue-into-2021-5100844> 16.03.2021

165 Öykü Can, Çin Nereye? <http://www.sosyalistesitlik.org/cin-nereye/> 24.06.2019

166 Yeni Şafak, Çin dünyanın yeni süper gücü mü? <https://www.yenisafak.com/hayat/cin-dunyanin-yeni-super-gucu-mu-2614412> 24.06.2019

167 Joseph Samuel Nye, <https://www.channelnewsasia.com/news/commentary/china-us-rivalry-cooperation-strengths-weaknesses-11424970> 16.03.2021

çarpanlarından biri, hem teknolojik hem de sanayi olarak üst pazara yükselme stratejisiyle benimsenen bir dünya vizyonuna sahip güçlü Çinli grupların kurulmasında yatmaktadır.¹⁶⁸ SSCB'nin dağılışıda gördüğü tecrübeyle, Çin bürokrasisi, toplumsal ve siyasal çevre üzerindeki sıkı gözetimini hiçbir zaman yumuşatmamıştır. Piyasa ekonomisine yönelik şekli bürokrasinin katı gözetimi altında ilerletilmiştir ve sonrasında dünya ekonomisi ile entegrasyonu süreci de bu bürokratik denetim altında hayata geçirilmiştir. Ekonomik piyasadaki ortaklıklarının kapitalist bir karakter göstermesi, bürokrasinin önderliğinde ilerlemektedir. Bu kendine has politika Çin'in önündeki döneme imza atacak asli faktörlerden yalnızca birisidir. Çin'de piyasa ekonomisine katılımın ve dünya ekonomisi ile bütün olmanın itici gücü bürokrasidir.¹⁶⁹

4.2. ÇHC'nin Küresel Güç Sahibi Olması

4.2.1. ÇHC'nin Küreselleşmesi ve Afrika Boyutu

1979'da Amerika'ya gittiği 9 günlük gezisinde kovboy şapkası takarak basına karşısına çıkan Deng Xiaoping bu ülke ile diplomatik ortaklıkların kurulmasının peşinden Çin'in dışa açılımını gerçekleştiren başkan olmuştur. Çin'de devletin kurucu lideri Mao Zedong eliyle gerçekleştirilen kültür devriminin yıkıcı uygulamalarını bırakarak pragmatist ve düşük profilli bir dış politikaya yönelen Deng devletinin güçlü ekonomik gelişme ve sosyal refah niyetinin hayat bulmasında büyük katkı sağlamıştır.¹⁷⁰ 21. yüzyılın ilk başında, hemen hemen iki yüzyıldır uykuda bulunan ejderha, gözlerini açmış durumdadır. 1980'lerden itibaren elde ettiği hızlı büyüme başarısı sonrasında Çin, şu anda Amerika ile beraber dünyanın en güçlü iki ekonomisinden biri durumundadır. Bu güne kadar ilerlemesini sadece ekonomik olarak devam ettiren Çin, fark edilirse 2000'li senelerle birlikte etki alanını kendi bölgesinin etrafına genişletme niyeti göstermektedir. Buna çabalarken de, kendisine benzer sistem eliyle ötekileştirilmiş olan Üçüncü Dünya devletlerini belirlemesi,

¹⁶⁸ Pascale Joanni, <https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/0235-china-s-strengths-and-weaknesses> 16.03.2021

¹⁶⁹ Öykü Can, Çin Nereye? <http://www.sosyalistesitlik.org/cin-nereye/> 24.06.2019

¹⁷⁰ Anadolu Ajansı, <https://www.dunya.com/ekonomi/cin-mucizesinin-40-yili-ve-yarini-haberi-432589> 27,10,2019

tesadüf eseri değildir. Zira onlarda bulunana Çin'in, Çin'de bulunana da onların talebi vardır. Ancak Batı ülkelerince yüzyıllarca sömürülen ve sonrasında da beğenilmeyip dışlanan bu devletler, yanlarına Batı'dan daha insancıl davranarak yavaşan Çin ile az zamanda ciddi birliktelik kurarak dayanışma ile bağlanmışlardır.¹⁷¹ Afrika topraklarında etkisini hissettirebilen Çin, 2000 senesinden bu tarafa bölge devletlerine sağladığı krediler sebebiyle dünya kamuoyunun "modern sömürgeci" söylemlerinin muhatabı olmaktadır. 2000-2017 seneleri arasında Çinli devlet bankaları ve şirketlerinin Afrika devletlerine sunduğu toplam kredi tutarı 143 milyar dolara ulaşmıştır. Eski Amerika Dışişleri Bakanı Rex Tillerson, martta Afrikalı ülke yöneticilerini ikaz ederek, Çin'den kredi kullandıklarında bedel olarak bağımsızlık haklarını kaybetmeyi riske ettiklerini ifade etmiştir. Çin'in farklı biçimde Afrika'ya, faizsiz kredi, hibe, ithalatı destekleme fonu, özel kalkınma fonu, yatırım projelerini kapsayan 60 milyar dolarlık yardım sözü vermiştir. Afrika ile yakınlaşmasını yalnız ekonomiyle kısıtlamayan Çin'in stratejik konum öneminden dolayı bölgedeki anahtar devletlerden Cibuti'de askeri üssü de bulunmaktadır.¹⁷² Çin devleti tarihi İpek Yolu'nu kısmen eskiden olduğu gibi tekrar faaliyete alarak Kuşak ve Yol alanında karadan Pakistan ile tahmini 46 milyar dolarlık Çin-Pakistan Ekonomik Koridoruna yatırımda bulunarak bu devlette olan Gwadar Limanı'nı 43 seneliğine işletme hakkını devir almıştır. Çinli yöneticilerin Güney Çin Denizi aşarak deniz yoluyla, batı sınırından ise demir raylarıyla karadan dünyaya yayılma atağı olan Kuşak ve Yol girişimi, nüfuz alanını güçlendirerek bölgesel güç olma niyeti uluslararası alanda kaygılara neden olmaktadır.¹⁷³ Ukrayna'da, hurdalıkta bırakılan Liaoning isimli ikinci el uçak gemisini farklı amaçla aldıktan sonra tekrardan dizayn ederek orduda hazırlık yapan genç denizcilerin hizmetine teslim etmiştir. Bu genç denizciler amiral düzeyine varabilirlerse, on iki tam donanımlı savaş gemisi ve deniz taşıma filosuna dünyayı dolaştırıp geri dönmenin nasıl bir durum olduğunu ve mecbur kalınırsa yol üstünde çatışarak ilk deneyimleri ile geri dönüş yapacaklardır. Bazı zengin Arap devletlerinin farkına vardıkları gibi, yenilmez bir orduyu hiçbir devlet parayla pazarda

171 Ercan Şahbudak ve Dilek Şahin, Çin'in Dış Ticaret Performansı ve Sektörel Rekabet Gücünün Ölçümü. Akademik Bakış Dergisi, 54, 242-257. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/383313> 24.06.2019

172 Anadolu Ajansı, <https://www.dunya.com/ekonomi/cin-mucizesinin-40-yili-ve-yarini-haberi-432589> 27,10,2019

173 Kaynak, <https://www.dunya.com/ekonomi/cin-mucizesinin-40-yili-ve-yarini-haberi-432589> 27,10,2019

satmamaktadır.¹⁷⁴ Çin'in tek kişilik jeti J-20'nin uçuşa hazır bulunduğu söyleniyor. Uçaklarda ses hızını geçen bir kapasite, görünmez bir teknoloji ve yüksek bir havacılık teknolojisi beşinci nesil olarak anlatılan jet'lerde bulunmaktadır. IISS yetkilileri ise Çin'in bu faaliyetlerine endişeyle bakıyorlar. Çin hava kuvvetinin uçuş esnasında radara yakalanmayacak uçak teknolojisine uygun planlar geliştirmesi ve 'beşinci nesil savaş uçaklarının dördüncü nesil uçaklarla entegre edilebilmesinden bahsediyorlar. Batı ile eşit kapasitede görülen havadan havaya füzelerde de görülebildiği gibi Çin'de bilinen gelişmesinin boyutuna işaret ediliyor. Bu sene açıklanacak raporda bir bölüm bütünüyle Avrupa'nın egemenliğini zayıflatması bakımından bir deney niteliğinde görülen, Rusya ve Çin'in havadan gönderilen füzeler ile ilgili kazandıkları başarıları ayrılmış durumdadır.¹⁷⁵ Çin'in güneyinde liberalleşme hareketlerinin öncüsü durumunda olan özel ticaret bölgeleri Guangdong eyaletine bağlı Şincin şehrinde oluşmaya başlamıştır. Sıradan bir balıkçı köyüken yaklaşık 20 sene gibi kısa bir zamanda Hong Kong ile rekabete aday şehir halini dönüşen Şincin, dışa açılımda devletin ekonomik merkezlerinden biri olmuştur. Reform sürecinde özel işletmelerin yolu açılırken, devlet işletmelerin de dış ve iç pazarda hareket etmesine onay verilerek liberalleşme ile birlikte Çin başarılı ve güçlü kalkınmasını sürdürmektedir.¹⁷⁶ Çin'in hızla büyüyen ekonomik gücü küresel dünyayı endişelendiriyor. EY danışmanlarından Yi Sun Çin teknik standart bakımından Alman firmalarını bilinçli olarak tercih etmektedir. Almanların iyi İngilizce bilmeleri, sözlerini tutmaları, disiplinli olmaları ve öteki Avrupa devletlerine kıyasla daha az gireve gitmeleri Almanya'nın değerli işletmelerini Çinli iş adamlarının bir numaralı hedefi yapmaktadır. Çin çevre teknolojisi, otomasyon, uçak sanayisi, otomotivcilik ve iletişim teknolojilerinde dünyada bir numaraya kadar yükselebileme başarısı batılı sanayi devletlerince şaşkınlıkla izlenmektedir.¹⁷⁷ Tim Marshall coğrafya Mahkumları adlı eserin sahibi bu yüzyılın kapsamlı güç politikalarının Amerika Çin rekabeti arasında şekilleneceğini tahmin etmektedir. Bundan anlaşılan vekalet savaşlarına ulaşabilecek

174 Dilek Tiğit, Çin'in Mavi Su Donanması: Bir Meydan Okuyuş!,soyledik.com <http://soyledik.com/tr/makale/7275/cinin-mavi-su-donanmasi-bir-meydan-okuyus--doc-dr-dilek-yigit.html> 24.06.2019

175 Jonathan Marcus, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43044312> 27,10,2019

176 Anadolu Ajansı, <https://www.dunya.com/ekonomi/cin-mucizesinin-40-yili-ve-yarini-haberi-432589> 27,10,2019

177 Nicolas Martin, <https://www.dw.com/tr/%C3%A7inin-g%C3%B6z%C3%BC-alman-%C5%9Firketlerinde/a-19327294> 26.06.2019

güç rekabetlerinin Uzakdoğu'yu da kapsayacak biçimde Asya'ya ulaşması anlamını taşır demektir. Bu sebeple beklenen gelecekte tüm bakışlar Asya'ya çevrilecek. Geleceğin Ortadoğu'sunun Merkez Asya olacağını tahmin edilmektedir. Pekin'deki rejim yönetimi denizlerde güçlü meydan okuyuşunu kuvvetlendirmek niyetiyle de Yeşil Su Donanması'na eklediği Mavi Su Donanmasını kurmaktadır. Mavi Su Donanmasının ağırlıklı savunma amaçlı olduğu anlatılsa da ihtiyaç halinde taarruza geçmesi de olasılık dahilindedir. Çin'in büyük bir Yeşil Su Donanması mevcuttur; Çin'in Yeşil Su Donanması'nın kuvvetlenmesine önem vermesinin sebebi İlk Ada Zinciri (First Island Chain) bölgede operasyon geliştirmeye yatkın ve deniz komşuları için de caydırıcı özellikte güçlü donanmaya gereksinim duymasındandır.¹⁷⁸ Çin, dünyanın en hızlı kalkınan ekonomisine sahip bu süreci kararlı bir biçimde devam ettirirse önümüzdeki 5–10 sene içinde ekonomik hacmi muhtemelen Amerika'yı geride bırakacaktır. Çin, askeri teknoloji gelişimini sahip olduğu ekonomiye ve kalkınma hızına oranla çok yavaş arttırmaktadır. Bütün konsantrasyonunu, ekonomik güçlenmeye odaklamış bulunmaktadır Şu andaki Çin'in düşüncesi, stratejik ve güçlü bir savunmadır.¹⁷⁹ Özel şirketlerin de büyük çaplı gelişme stratejisi takip ettiğini söyleyen Yi Sun ise Çinli yatırımcıların Almanya ile ilgili önemli planlarının bulunduğunu ve birçok ünlü Alman firmasının bu sene Çinlilere devredileceğini dile getirmektedir. Alman siyaset ve iş dünyasına en kısa sürede Çin'in güçlü sermayesine alışmaktan başka çare bırakmıyorlar. Çin firmaları kamu vesilesiyle ele geçirmesini devletin piyasadaki üstünlüğünü yükseltme hedefli olabileceğini söylüyorlar. Nitekim devlet sermayeli ChemChina firması tarım ilaçları büyüklerinden Syngenta'yı kendi bünyesine katabilmek için 43 milyar doları göze aldığını duyurmuştur.¹⁸⁰ Dünyanın farklı güçlü ekonomileri 2020 yılında hala koronavirüsle mücadele ederken ve daha çok yayılmasının önüne geçmek için ekonominin segmentlerini kapatırken, Çin ekonomisi 2020'de % 2,3 büyümüştür. Dünya Bankası'nın 2020'de reel olarak önemli bir kaybın peşinden bir çok ekonominin senelerce sessiz büyümeye mahkûm olduğunu öngördüğü bir dönemde gelmektedir. Koronavirüs, Çin ekonomisini hızlı büyümesini

178 Dilek Yiğit, Çin'in Mavi Su Donanması: Bir Meydan Okuyuş!,soyledik.com <http://soyledik.com/tr/makale/7275/cinin-mavi-su-donanmasi-bir-meydan-okuyus--doc-dr-dilek-yigit.html> 24.06.2019

179 Ercan Şahbudak ve Dilek Şahin, Çin'in Dış Ticaret Performansı Ve Sektörel Rekabet Gücünün Ölçümü. Akademik Bakış Dergisi, 54, 242-257. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/383313> 24.06.2019

180 Nicolas Martin, <https://www.dw.com/tr/%C3%A7inin-g%C3%B6z%C3%BC-alman-%C5%9Firketlerinde/a-19327294> 26.06.2019

yavaşlatsa da, genel büyümesinin kendi standartlarının gerisinde kaldığı bir sene ile tamamlansa da, 2020'de üst üste gelen yükselişler, Çin'i esasen diğer devletlerden çok daha hızlı bir şekilde virüs öncesi dönemine geri getirmiştir. Bu beklenmeyen geri dönüş Çin'in sanayi üretimini süratle çalışır hale getirebildiği gerçeğine bağlanmaktadır.¹⁸¹ Çin Donanması Aden Körfezi'nde ilerliyor, Hint sularında dolaşmaktadır, Somali açıklarında geziniyorlar. Peki, Çin'in Mavi Su Donanması ile daha da ilerlemesi, uzaklarda görülmesi ne anlama gelmektedir. İşte bu bir meydan okumadır! Mavi Su Donanması ile dünyada askeri bir güç olduğunu fark ettiren Çin'in, açık sulara Amerikan Deniz kuvvetlerinin üstünlüğüne meydan okuyuşudur. Açık sulara Amerika-Çin rekabeti kızışmaya başlamıştır bile.¹⁸² Alman danışmanlık şirketi Mergers&Acquisitions'un yetkililerince Kai Lucks Çin firmaların 180 derecelik dönüş gerçekleştirdiğini ve artık yalnızca ihracat düşüncesiyle değil, aynı anda Çin pazarında da pay alabilecek olan yabancı işletmeleri tercih ettiğini böylelikle batının gelişmiş sanayi ülkelerinin şirketlerini satın alarak bu ülkelerdeki yatırım gücünün sağladığı avantajlardan yararlanmak istiyorlar. Yi Sun kaygıları gidermeye çabalıyor ve bu zamana kadar satın alınan firmaların Çin'e getirilmediğini, kapatılan işletmelerin yerine Çin'de yenisini kurma düşüncesinin bittiğini ifade etmiştir. Yi Sun, Çin,li firmaların satın aldıkları yabancı şirketlerin vasıflı çalışanlarını elde tutmaya özen gösterdiğini sözlerine eklemiştir.¹⁸³ Çin, bu dönemde "barışçı yükselme" stratejisi ile kuvvetlenme devrini sürdürmektedir. Bunu çok hızlı bir ekonomik kalkınma ve gelişme ile başarmaktadır. Bu şekilde bir taraftan büyürken, diğer taraftan da ülkeyi yeni döneme hazırlamaktadır. Muhtemelen "köprüyü geçene kadar" Çin'in niyeti, Amerika'yı hegemon güç konumunda kalacağına ve uluslararası toplumun iyi bir üyesi olacağına ikna etmektedir. Çin tarihi ve kültürel geleneksel deneyimi ile harekete geçmek için Amerika gibi aylar veya yılar içinde değil on senelerce düşünme, sabretme ve tahammül gösterme eğilimleri içerisindedir.¹⁸⁴ Napolyon'a atfedilen bir

181 James Chen, <https://www.investopedia.com/chinas-economic-strength-to-continue-into-2021-5100844> 16.03.2021

182 Dilek Yiğit, Çin'in Mavi Su Donanması: Bir Meydan Okuyuş!, [soyledik.com](http://soyledik.com/tr/makale/7275/cinin-mavi-su-donanmasi-bir-meydan-okuyus--doc-dr-dilek-yigit.html) 24.06.2019

183 Nicholas Martin, <https://www.dw.com/tr/%C3%A7inin-g%C3%B6z%C3%BC-alman-%C5%9Firketlerinde/a-19327294> 26.06.2019

184 Ercan Şahbudak ve Dilek Şahin, Çin'in Dış Ticaret Performansı ve Sektörel Rekabet Gücünün Ölçümü. Akademik Bakış Dergisi, 54, 242-257. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/383313> 24.06.2019

söz vardır ; “Çin uyuyan bir devdir, bırakın uyusun, çünkü uyandığında dünyayı sarsacak” . Çin’in dev olduğunu biliyoruz da bu günler itibarıyla uyuduğunu iddia etmemeliyiz. “Uyuyor numarası” çekiyor denilebilir ama uyumuyorlar! Uyumadığı sahalardan biri de denizler.¹⁸⁵ Alman Ekonomi Bakanı Çin'in Alman yüksek teknoloji firmalarına gösterdiği alakanın “endişe yaratıcı boyutta olmasa da dikkat çekici olduğunu” işaret etmiştir. Çinlilerin Almanya'daki sermayesi yükseldikçe, üretimdeki fabrikaların yurt dışına gitmesi patent hırsızlığı ve işsizlik gibi konulardaki endişeyi de arttırıyorlar. Sanayi robotları üreten Kuka firmasına yapılan sermaye yükseltme teklifi Ekonomi Bakanı Sigmar Gabriel'in de dikkatini çekmiş ve Gabriel, “Kuka illa devredilecekse bir Alman ya da Avrupa şirketine satılsın” diye ikaz etmiştir.¹⁸⁶ Uzmanlar Çin'in ileriki senelerde daha çok kruvazör, destroyer ve uçak gemisi benzeri savaş gemileri denize indireceğini ve artık Mavi Su Donanmasının kuvvetini çoğaltacağını ön görmekteler. Bu düşüncenin sebebi, Çin'in Mavi Su Donanması ile İlk Ada Zinciri'nin ilerisine gitmek tek niyeti değildir daha da ilerilere ulaşmak ve dünya denizlerinde güç göstermektir. Tıpkı 2015 senesinde beş Çin gemisinin Alaska kıyı şeridinde dolaşması olayında görüldüğü gibidir.¹⁸⁷

4.2.2. ÇHC'nin Askeri Kapasitesi

Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü'nün bilgilerine bakılırsa Çin şu anda Amerika'dan sonra dünyada askeri yatırımlara en geniş bütçeyi tahsis eden ikinci ülke durumundadır. Resmi kayıtlara bakılınca Çin 2015 senesinde savunma yatırımlarında 215 milyar dolarlık bir harcamada bulunmuş olan Çin, asker sayısı bakımından bugün dünyanın en kalabalık ordusuna ekipman ve teçhizat bakımından da modernleştirmeyi sürdürmektedir Ekonomik güç birlikte askeri kuvveti ve küresel siyaset ile güvenlik denklemlerinde yükselen etkiyi getirmektedir.¹⁸⁸ Çin ordusundaki dönüşüm tabii ki çok uzun yıllardır devam etmektedir. Fakat şimdi Washington'ın

185 Dilek Yiğit, Çin'in Mavi Su Donanması: Bir Meydan Okuyuş!,soyledik.com <http://soyledik.com/tr/makale/7275/cinin-mavi-su-donanmasi-bir-meydan-okuyus--doc-dr-dilek-yigit.html> 24.06.2019

186 Nicolas Martin, <https://www.dw.com/tr/%C3%A7inin-g%C3%B6z%C3%BC-alman-%C5%9Firketlerinde/a-19327294> 26.06.2019

187 Dilek Yiğit, Çin'in Mavi Su Donanması: Bir Meydan Okuyuş!,soyledik.com <http://soyledik.com/tr/makale/7275/cinin-mavi-su-donanmasi-bir-meydan-okuyus--doc-dr-dilek-yigit.html> 24.06.2019

188 Yeni Şafak, Çin dünyanın yeni süper gücü mü? <https://www.yenisafak.com/hayat/cin-dunyanin-yeni-super-gucu-mu-2614412> 24.06.2019

birinci tehdidi Rusya'nın değişmesi noktasına varıldı ya da varılmak üzere. Çin'in silahlı kuvvetlerinin gelişmesi uzmanların tahminlerinden çok daha hızlı yükseliyor. Londra'da bulunan Uluslararası Stratejik Araştırmalar Enstitüsü (IISS) akademisyenlerine göre artık Amerika'nın kendi askeri kuvvetleri için kapasite değerlerini ölçtüğü ülke Rusya değil Çin'dir.¹⁸⁹

4.2.2.1. Büyüyen Mucize ÇHC'nin Ekonomik Pazarı ve Nüfus Gücü

Çin 1,4 milyar nüfuslu bir ülke, 56 farklı etnik grup ve çok sayıda dinden meydana gelen ülke için istikrar her daim son derece vazgeçilmezdir. Aynı anda, Çin Hükümeti zamana ayak uydurmak için zihnini serbest bırakmıştır. Karar verme anında devamlı olarak daha demokratik ve sağlıklı ilerlemeyi başarmıştır ve varsa yanlışları düzelmiştir. Hükümet ayrıca hukuk sistemini iyileştirmiş, insan haklarını ve mülkiyet haklarını gözetmiş ve halkın isteklerini cevap vermiştir. Bunlar Çin'in hızlı gelişimine katkıda bulunmaktadır.¹⁹⁰ Çin'in tarihi yenilenme döneminin 40'ıncı senesinde ülkesini dışa açmaya yönlendiren Amerika ile rolleri değişirken, Devlet Başkanı Xi Jinping'in önderliğinde "Çin nüfuzu" gerçeği ilerledikçe sertleşmektedir. Çin dışa yönelmenin meyvelerini kalkınarak elde etmektedir. Fakat Xi yönetimi, "büyük birader" benzeri izleme yöntemleriyle ülke insanlarına yönelik denetim ve kontrolünü gün geçtikçe arttırmaktadır. Devlet, finans sahasında kazandığı başarının arkasından Devlet Başkanı Xi Jinping önderliğinde dış politikadaki pragmatist doğrusunu, küresel bölgesel nüfuz arayışlarıyla farklılaşmaktadır.¹⁹¹ Batı kuvvetleri tahmini 30 senedir havada hakim güç durumundaydı fakat şimdi şartlar deyişmiştir. Bir Batı Avrupa devletinin Çin ile bir savaşa tutuşması olasılığı az gözükabilir, fakat Çin'in ihraç ettiği son teknoloji silah sistemiyle düşmanlarının ellerinde yüz yüze kalabilirler. Bir IISS analisti "Denizaşırı müdahalelerde bulunurken düşük riskli bir ortama girdiğiniz algısının artık sorgulanması gerek" diyor. IISS analistler Çin'in özel alanlar için özellikli silah geliştirdiğini de aktarmaktadır. Örneğin Afrika devletleri için üretilen yeni hafif tank, altyapı ve yollar nedeniyle çok ağır tankların çalışamayacağı bölgeler için özel üretilip geliştirilmiştir. Çin'in teknolojik silahlar geliştirmede attığı adımlar

189 Jonathan Marcus, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43044312> 27,10,2019

190 Tung Chee Hwa, <https://www.chinausfocus.com/foreign-policy/secrets-of-chinas-success> 21.03.21

191 Anadolu Ajansı, <https://www.dunya.com/ekonomi/cin-mucizesinin-40-yili-ve-yarini-haberi-432589> 27,10,2019

yalnız komşu ülkeleri için değil uzak devletler için de endişe vericidir.¹⁹² Çin'in ekonomik yapısal gelişimi için genel plan ve eylem planı yapılmıştır. Bu kararda beş ana reform alanı tespit edilmiştir ülkeye ait işletmelerin anonim şirket halini alması, mali reform yapılması, finansal model reformunun bitirilmesi, ticaret ve yatırım sisteminin artırılması. Temel sosyalist model ile yakından bağlantılıdır, diğer bir söyleyişle, devlet eliyle makro seviyede kontrol altındaki piyasa kaynaklarının dağıtımı için temel araç vasıtası görecektir, şeklindeki bu bakış açısıyla karar verilmiştir.¹⁹³ Çin'in realist ve gerçekçi bir tavrı özümsemesinde, Pekin, ülkelerin sınır hatlarını değiştirmek için askeri kuvvete başvurulmasından hiç hoşlanmamaktadırlar. Pekin hükümeti, hem BM üye ülkelerin toprak bütünlüğünü "kutsayan" aynı zamanda "demokrasi götürme" buna benzer "koruma sorumluluğu" söylemiyle ülkenin iç meselelerine hariçten müdahaleyi kanunsuz yapan BM kuruluşundaki temel maddelerini benimsemektedir. Çin dış politikada ve uluslararası ilişkilerinde net realist gerçekçi bir tavır benimsemiştir. Bu açıdan müdahaleye uğrayan ülkelerin takdirini gören Çin hükümetinin, uluslararası ilişkilerde var olan devlet merkezli Westfalya düzeni ile bir problemi bulunmamaktadır. Bu düzende, gelişmişliklerine ve maddi güçlerini önemsemeksizin bütün ülkeler Birleşmiş Milletler çatısı altında eşittirler. Fakat bu, Çin'in bazı ülkelerin ötekilerden daha eşit bulunduğu yönündeki düşüncesini değiştirmemektedir.¹⁹⁴ Çin'de genç kapitalist sınıf bütün bu değişimin içinde dünyaya gelmiştir. Bu genç kapitalist sınıf, yüksek düzeyde bürokrasinin kendi içinden unsurların, yolsuzluklar, kamu şirketlerinin talan edilmesi ve işçi ve köylülerin düzenli sömürüsü yöntemiyle gerçekleştirilen "ilk sermaye birikimi" formülüyle başarılı olmuşlardır. Genç Kapitalist sınıfın ortaya çıkışıyla bugün Çin'e gelen dış yatırım miktarı 50-60 milyar dolar gibi rekor bir seviyeye varmış bulunmaktadır. Çin birçok uluslararası firma için artık ABD'den daha cazibeli ve farkı olan bir pazar görünümüne sahiptir.¹⁹⁵ Çin, liberalizm'le yakaladığı güçlü başarı ile 3,12 trilyon dolarla uluslararası en yüksek döviz rezervi bulunan ülke, 11 trilyon dolarla da dünyanın en güçlü ikinci ekonomisi ve 170 milyar dolarla üçüncü en önemli direk yabancı yatırımcı durumuna ulaşmıştır. Uluslararası Para Fonu (IMF) raporlarına göre, Çin'in dünya

192 Jonathan Marcus, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43044312> 27,10,2019

193 http://www.bilgesam.org/incele/881/-gelecegin-super-gucu-cin/#.XbV_eEYzbiU (27,10,2019 14:29)

194 Tarık Oğuzlu, Çin ve Yeni Dünya Düzeni.<http://www.bilgesam.org/incele/2198/-cin-ve-yeni-dunya-duzeni/#.XRInN0sG4> 24.06.2019

195 Öykü Can, Çin Nereye? <http://www.sosyalistesitlik.org/cin-nereye/> 24.06.2019

ekonomisindeki payı 1978'de % 1,8 seviyesindeyken, 2017 itibariyle % 18,7 oranına çıkmıştır. Çin yakın dönemde dönüşümün en değerli siyasi liderlerden olan Deng Xioaping, 1978'de devletin dışa açılımını dünyaya duyurmuştur. Aradan geçen 40 senelik zamanda ülke, Deng'ın rüyasında görse inanamayacağı yüksek oranda bir kalkınma başarısı yakalamıştır.¹⁹⁶ Bu zamanda gündemde olan bir farklı gelişme ise, ister kamu kökenli şirketleri finanse etmek, gerekse uygulanan serbest piyasa ekonomisinin gereği olarak meydana çıkan artı değeri vergilendirmek niyetiyle bir bankacılık modelinin oluşturulması çalışmaları başlatılmıştır. Faydacı bir yaklaşımın özümsemiği bu günlerde, ekonomi politikaları, gerçek veriler ön görülerek uygulanmış ve tüm ülke için tek tip program yerine her coğrafi alan ve ekonomik sektör adına kendi şartlarına uygun projeler uygulanmıştır. Bu dönemin önemli başka bir farkı ise yabancı yatırım gelişleri ve dış ticarete değer verilmeye başlanmasıdır. Yine bu zamanda bazı mal ve hizmetlerde piyasa şartları çalışmış ve ikili bir fiyatlandırma modeli gerçekleştirilmiştir. Bütün dünyada yapıldığı üzere, kısıtlamalar terk edilmiş ve tüm fiyatlar piyasa şartlarına göre rahatça düzenlenmeye başlanmış ve bu uyarlamalar neticesinde Çin güçlenerek kalkınmıştır.¹⁹⁷ Toprak genişliği, ekonomik nüfus, zenginlik ve askeri kuvvet bakımından yakaladıkları üstünlük sebebiyle büyük ülkelerin küresel siyasetin şekil almasında daha fazla söz hakları bulunmaktadır. Ayrıca bu devletlerin kendi nüfus bölgeleri bulunmaktadır. Çin barış ve istikrarın büyük güçler tarafındaki iyi ilişkilerin sürdürülmesi ile elde edileceği çok boyutlu uluslararası sistemden taraftır. “Avrupa uyumu” benzer bir küresel yapı Çin rejimi adına fevkalade uygundur.¹⁹⁸ Çin ülkesinde serbest piyasa ekonomisinin kuruluşu sürecinde ve dünya ekonomisi ile birleşmesinde Tayvan, Makao ve Hong Kong'un kapitalistleri, güçlü roller üstlenmişlerdir. Çin'e yerli ve yabancı sermaye girişinin çok değerli bir kısmı bu üç devletten sağlanmıştır. Ayrıca eski İngiliz sömürgesi (Dünyanın en güçlü finans merkezlerinden biri) durumundaki Hong Kong'un, ÇKP'nin “Tek devlet, iki sistem” düşüncesi ile “Anavatan'a katılması sonucunda, Çin'in dünya kapitalist modeline entegrasyon dönemi daha da hız kazanmıştır. Çin'de görünen dünya kapitalist modeliyle birleşme zamanı, yıkılan diğer

196 Anadolu Ajansı, <https://www.dunya.com/ekonomi/cin-mucizesinin-40-yili-ve-yarini-haberi-432589> 27,10,2019

197 http://www.bilgesam.org/incele/881/-gelecegin-super-gucu-cin/#.XbV_eEYzbiU (27,10,2019 14:29)

198 Tarık Oğuzlu, Çin ve Yeni Dünya Düzeni.<http://www.bilgesam.org/incele/2198/-cin-ve-yeni-dunya-duzeni/#.XRInN0sZaG4> 24.06.2019

bürokratik diktatörlüklerden ayrı şekilde, bu genç kapitalist sınıfın, devletin sınırları dışında olan bir diğer kapitalist sınıfla oluşan sıcak siyasi ve ekonomik ilişkileri ile güçlenerek ilerlemektedir.¹⁹⁹ Çin nüfusunun tarihi süreçte devamlı olarak çoğalmasının en önemli sebebi: Çin'de çok büyük savaşlar ve iç parçalanma olmamasıdır. 2019 yılında da gördüğümüz üzere, Çin nüfusu 2019 senesi itibariyle 1.420.062,022 ulaşmıştır. Bu nüfusun tahmini yüzde 51,6'sı erkek ağırlıklıdır, yüzde 48,4'ü kadınların oranıdır. 2018 senesine göre Çin nüfusu 5,016,094 kişi artmış gözükmektedir. Bu nüfusun tahminen yüzde 60'ı şehirlerde Çin ekonomisini güçlendirmek için çalışmaktadırlar. 1955 senesinden bu yana nüfus istatistiklerinde incelediğimiz Çin nüfusu, Dünya'da her dönemde birincidir. Bu yüksek nüfus Çin'in ekonomik olarak kalkınmasında çok etkili avantaj sağlamaktadır.²⁰⁰

---

199 Öykü Can, Çin Nereye? <http://www.sosyalistesitlik.org/cin-nereye/> 24.06.2019

200 <https://www.tercihiniyap.net/ozel-haber/cin-nufusu-2019da-ne-kadar-oldu-h6441.html> 27,10,2019

BEŞİNCİ BÖLÜM

ÇİN HALK CUMHURİYETİ'NİN ZAYIF YÖNLERİ

5.1. Gücün Düşüş Nedenleri Olarak Borçlardaki Yükseliş ve Yatırım Hataları

Küresel krizin başlangıcında dünyada en sağlıklı gözükten ekonomilerden birisi Çin ekonomisidir. İhracat temelli anlayışla süratle kalkınan, güçlenmiş ekonomilerle farkı süratle kapatan bir ekonomi konumundaydılar. Birçok kişi ikinci bir Japon mucizesinin yaşanmakta olduğunu fark ettiler. Önümüzdeki sürece yönelik bütün ihtimallerde Çin sürekli birinci güçlü ekonomi olma yolunda ilerlemektedir. Fakat küresel krizle beraber Çin'in çoğunluk olarak ihracatını sürdürdüğü Amerika ve Avrupa'daki krizin Çin'i de sarsacağı hesaplanmış olsa da sonucun bu kadar kötüleşeceği o günlerde ön görülemediği. Etki varsayımlardan oldukça yüksek olmuştur. Büyüme gerilemeye başlamıştır. Gerileme sürdükçe, halının altına süpürülmüş olan problemler ve zayıflıklar görülmeye başlamıştır.²⁰¹ Çin ekonomik tedbirleri değiştirmek amacıyla gerekli önlemleri almaktadır. Fakat Çin ekonomisinin büyüklüğü hesaplandığında, bu tedbirlerin ekonominin büyük bölümünü etkilemesi zaman almaktadır. Geleceğe yönelik Çin'in ekonomik büyüme süratinin yeniden iki haneli seviyelere yükselmesi çok zor görülmektedir. Jullens, Çin'in balon finans sektörünün kırılabilirliği göz ardı edilmektedir. Çin GSYİH'sinin yarısı civarında bir brüt birikim stoğu elindedir. Bu seviyedeki birikimlerini, zararına yatırımlara aktarılmasıyla beraber güçlenen finans sektörü, karsız yatırımlardan oluşan değersiz varlık stok problemiyle karşılaşmaktadır. Özellikle yerel idareler seviyesindeki borçlardaki batıkların bugün üzeri kapatılmaktadır. Fakat gelecek senelerde, Çin'in finans alanındaki zayıflıkları su üstüne çıkma olasılığı git gide yükselmektedir.²⁰² Ekonomiyi tek ihracat hedefli düşünmekten hiç değilse yarısına yakını tüketime yaslı

201 Mahfi Eğilmez, <https://t24.com.tr/haber/mahfi-egilmez-yazdi-kuresel-sistemde-cin-korkusu,80571127,10,2019>

202 Nesrin Bayraktar, Ticaret Savaşını Unutun! Çin Ekonomisinin Başka Büyük Sorunları Var <https://paratic.com/cin-ekonomisi-ticaret-savasindan-baska-sorunlari-var/> 24.06.2019

bir yapıya dönüştürebilmek gerçekte Çin için önemli bir yapısal reform amacıdır. Ancak bu hiç de kolay değildir. Nedeni gelir dağılımı fazlasıyla kötüdür. Şangay’da on binlerce dolar kazanca sahip insanlar varken bir saat mesafede bir tabak pirinçle beslenmeye çalışan yoksullar bulunmaktadır. Büyümedeki yavaşlamanın temel sebeplerinden ilki ihracattaki düşüştür. Dünya ekonomisinde oluşan daralma Çin’e gerçekleştirilen ithalatın azalmasına sebep olmuştur. Çin’de ihracat problemi görülmeye başlanmıştır. İç tüketim hiçbir dönem bu büyük ihracatı rahatlatacak oranda değildir.²⁰³ Çin ekonomisi bakımından ticaret savaşları en büyük zayıflık olarak görülmüştür. Uzmanlar durumun bilinenin aksine iyi olmadığını söylüyorlar. İşte dünyanın ikinci güçlü ekonominin durumu; Çin şimdiye kadar ticaret savaşını devam ettirmiş olsa da pek çok analist Pekin’in ekonomik problemlerinin ve Amerikan yaptırımlarının yükselmesi ile birlikte bundan çok fazla kötüye gidebileceğini işaret ediyorlar. Çin’in şu anda Amerika ile ticaret savaşı sebebiyle etkisi yükselebilecek problemlerle yüzleşmesi gözden kaçmazken Çin’in küresel ekonomik krizden bu yana en düşük büyümeyi görmüş olması korkuları daha da yükseltmektedir.²⁰⁴ Çin, cari fazla verdiği halde ülkede tahmin edilemez büyüklükteki borç miktarlarına sahip tuhaf bir mali denge içinde yer almaktadır. Rejimin merkezi planlama sistemiyle idare edilen Çin’de çok miktarda faydasız, boş kalan beldeler, kimsenin kullanmadığı gösterişli köprüler, alışveriş merkezleri (AVM) ve yollar kamu bankalarının sağladığı borçlarla yapılmıştır. Özellikle dünyadaki kriz’in ardından başlatılan ekonomiyi tekrar hareketlendirme programı alanında bu tür faydalı faydasız inşaat ve altyapı harcamalarında bir artış yaşanmıştır. Bunlar olurken ekonomi hareketleniyor gibi gözüktü ne var ki binalar tamamlanıp da inşa edilen yerleşim alanları, konutlar, alışveriş merkezleri, köprüler, yollar atıl kalınca sistem kendini geri döndüremez duruma düşmüştür. Geri gelmeyen bu yatırımlar için verilmiş krediler tam manasıyla batık durumdadır. Büyümenin yavaşlaması bu binalara olan talebi durdurmaktadır, bankalara olan borçlar geri dönmemektedir, bu da bankaların kredi rezervlerinin zayıflamasına neden olmaktadır. Batmamaları için devlet bankalara destek

203 Mahfi Eğilmez, <https://t24.com.tr/haber/mahfi-egilmez-yazdi-kuresel-sistemde-cin-korkusu,805711> 27.10.2019

204 Nesrin Bayraktar, Ticaret Savaşını Unutun! Çin Ekonomisinin Başka Büyük Sorunları Var <https://paratic.com/cin-ekonomisi-ticaret-savasindan-baska-sorunlari-var/> 24.06.2019

olmaktadır.²⁰⁵ Büyüme, hakikaten göz alıcı ve büyüleyici bir göstergedir. Bütün sorunların üzerini kapatıyor ve hakikatlerin farkına varılmasına engel olmaktadır. Çin, uzun seneler % 10'dan fazla bir büyüme başarısı elde etmişken küresel krizin devam ettiği zamanlarda irtifa kaybetmiştir ve büyüme duraksamaya başlamıştır. Bu oran ülkelerin bir bölümü için mükemmel bir oran ama Çin için yeterli değildir. Çünkü 1,4 milyar nüfuslu Çin'in zenginliği dağıtılması için % 10 civarında büyümesi gerekmektedir. Bir kaba karşılaştırma olsun diye ifade edecek olursak Çin'in % 6 büyümesi Türkiye'nin % 1 büyümesi gibidir.²⁰⁶ Çin'in finansal sektördeki toplam borç seviyesinin, devletin tüm ekonomisinin birkaç misli çapında olduğu bilinmektedir. Daiwa Capital Yatırım bankasının Markets ekonomisti Kevin Lai'ye göre hükümet eliyle faaliyette olan birçok firma ucuz kredilerle verilen devamlı enjeksiyonlar olmasa yaşama şansları bulunmaktadır.²⁰⁷ Büyüme hızının azalması birçok farklı problemi meydana çıkartmıştır. Vergi gelirleri azalmıştır. Vergi gelirlerinin azalması kamu yatırımlarının azalmasına neden olmaktadır böyle olunca büyüme daha da yavaşlamaktadır. Hükümet, ister istemez verginin oluşturduğu durumu telafi edebilmek için borçlanmaya yönelmiştir. Böylelikle bir kısır döngüye saplanırlar. Diğer taraftan büyümenin yavaşlamasıyla vergi gelirlerinde görülen düşme hükümetin batık krediler sorunuyla bankalara sağladığı yardım giderek azaltılmaktadır. Bu yaşananlar başta Pekin idarecileri bulunmak üzere diğer yerel idarecilerin tekrar borçlanma düşüncesinden caymasına ve yatırımlarını önemli oranda azaltmalarına neden olmaktadır. Birçok kamu kurumu ve yerel yönetim harcamalarını güçlükle devam ettirebilmektedir. Bu büyük sorunlar büyümeye ek, bir ağır darbe anlamını taşımaktadır.²⁰⁸ Amerikan Girişimcilik Enstitüsü'nden Derek Scissors da Çin'in problemlerinin geçici değil kalıcı olduğunu ve ülkenin süratle yaşanan insanları ile rekabete girmeyen iş ortamı gibi büyük problemlerin çoğunlukla görmezden geldiğini söylemektedir. Bütün bunlarla birlikte bazı yetkililer, Çin ekonomisini riske atan farklı bir tehdit de aşırı kıymetlenen emlak sektörü nitekim rakamlara göre

205 Mahfi Eğilmez, <https://t24.com.tr/haber/mahfi-egilmez-yazdi-kuresel-sistemde-cin-korkusu,805711> 27,10,2019

206 Mahfi Eğilmez, <https://t24.com.tr/haber/mahfi-egilmez-yazdi-kuresel-sistemde-cin-korkusu,805711> (27,10,2019)

207 Nesrin Bayraktar, Ticaret Savaşını Unutun! Çin Ekonomisinin Başka Büyük Sorunları Var <https://paratic.com/cin-ekonomisi-ticaret-savasindan-baska-sorunlari-var/> 24.06.2019

208 Mahfi Eğilmez, <https://t24.com.tr/haber/mahfi-egilmez-yazdi-kuresel-sistemde-cin-korkusu,805711> 27,10,2019

düşük faiz seviyeleri ve büyük kentlerdeki konut azlığıyla yükselen fiyatlar geçtiğimiz 10 senede iki katından fazla kıymetlenmiştir. Analistler emlak sektörünün bu sene Çin ekonomisini rahatlatan birkaç sektörden biri olduğunu ancak çökmesi halinde ülke ekonomisinin büyük zarar göreceği tahminin’de bulunmaktadır.²⁰⁹

5.2. Liberalleşen Ekonomi, Güçlü ve Zayıf Yönleri ile Korkuları

Epey zamandır orta Asya ekonomik bakımdan değilse de jeopolitik bakımdan Çin’in odaklandığı bir bölgedir. Çin’in en batıdaki Xinjiang bölgesindeki Müslüman Uygurlar bakımından Orta Asya’dan aşırı İslamcı grupların gelmelerinden endişelenmektedir. Bu eyalette 2009 senesinde büyük karışıklıklar meydana gelmiştir. Pekin Kazakistan ve Kırgızistan’daki Uygur diasporasının Çin’deki soydaşlarına lojistik destek vermesinden endişe etmektedir. Pekin bir de Orta Asya’da daha da artmış bir Amerikan askeri gücünün bulunmasından rahatsız olmaktadır. Zira bunun Çin’in çevresini kuşatması, tepkili Uygurlara gizli destek olma ve Çin’in alandaki gücünü düşürme niyetlerinin bir gayesi olmasından şüphelemektedir.²¹⁰ Soğuk Savaş nihayet bulunca Amerika Tayvan’ı bağımsız ayrı bir devlet olarak kabul edip politika geliştirmeye başladığını söyleyen Adıbelli, “Amerika Tayvan ile ticaret ortaklığı kuruyor ve silah gönderiyor. Fakat Çin’de şu ana gelene kadar hep soğukkanlılığını korumuştur. Çin’in Tayvan’dan önemli tek beklentisi var bağımsızlık niyetli söylemlerinden vazgeçmesidir. Amerika Çin’in bu konudaki hassasiyetini, zayıflığını öğrendiği için Çin’i buradan tutma gayreti içerisindedir.²¹¹ Çin, dünyadaki tarım arazilerinin % 7’siyle dünya nüfusunun tam % 22’sini beslemek durumundadır. Çin Cumhurbaşkanı Xi Jinping’e göre de “Çin’de gıda güvenliği sorunu, önemini korumaktadır.” (Çin Devlet Radyosu – 28 Ocak 2016)²¹² Çin, yüksek gıda tüketim ve üretim ülkesidir. Arazide üretin yapan 260 milyon çoban ve köylü ailesinin öğrenim seviyesi en kötü durumdadır. Gıda üreten küçük işletmelerin sayısı 500 binden çok ve bunlar büyük bir bölgede çok dağınık ve plansız biçimde bulunmaktadır. Üretim şartları fena olan bu işletmelerde üretilen mamuller, standart dışı olarak üretilmektedir.

209 Nesrin Bayraktar, Ticaret Savaşını Unutun! Çin Ekonomisinin Başka Büyük Sorunları Var <https://paratic.com/cin-ekonomisi-ticaret-savasindan-baska-sorunlari-var/> 24.06.2019

210 David Snowdon, https://www.nato.int/docu/review/2009/Asia/rise_china_geopolitical/TR/index.htm 27,10,2019

211 <https://www.birgun.net/haber/tayvan-bogazi-cin-icin-hayati-onemde-242432> 27,10,2019

212 Ömer Özkaya, <http://www.gunes.com/yazarlar/omer-ozkaya/cinin-korkusu674839> 27,10,2019

Ülke nüfusunun 1,5 milyara dayandığı ve ekonomik küreselleşmenin hızlandığı gıda emniyetini sarsan unsurlar, ülke coğrafyasını çoktan aşmış vaziyettedir. Çin'in içinde veya dışında oluşan herhangi bir olumsuzluk veya problem, büyük bir gıda güvenliği sorununa yol açabilir. Rejimin en büyük korkusu yaşam standardı düşük köylü kesiminin gıda sıkıntısı yaşamasıdır.²¹³ Amerika hala güçlü ve önde, Çin'in askeri yatırımlara verdiği senelik 215 milyar dolara karşılık bu değerlendirmede birinci olan Amerika'nın harcamaları 596 milyar dolar civarında gerçekleştirmektedir. Diğer taraftan şu anki askeri kuvvet karşılaştırmaları da Çin'in Amerika'nın halen çok gerisinde kaldığını göstermektedir. Kıyaslamada Amerika'nın dünya denizlerindeki güç projeksiyonu gösterebilmesini sağlayan 11 tane uçak gemisi bulunmaktadır. Çin'de ise bu rakam yalnızca birdir. Amerika'nın filosu bütün dünya genelinde boy gösterisi yapabilirken, Çin'in yalnız bir uçak gemisinin şimdiye kadar en dikkat çeken operasyonu, Güney Çin Denizi'nde gerçekleştirdiği tatbikattır. Dolayısıyla Çin'in güç dengesini kurabilmesi zor gözükmektedir.²¹⁴ Üretim sırasında çevrenin uğradığı zarara, Çin'li yetkililerin göz yuman tavrıyla beraber Küresel sermaye bu ülkeyi tercih etmektedir. Kimyasal sanayi işletmeleri suyu kirletmiştir, maden havzaları toprağı bozmuştur; Ülke coğrafyasında arazi kirliliği, standartları % 20'yi geçmektedir. Ekili toprakların % 15'inde ağır metal kimyasalları belirlenmiştir. Tarım topraklarının ve tatlı suyun kitleşmesi, iklimde görülen sorunlar, Çin'in gıda emniyetinde dengenin ileride daha zor korunabileceğini göstermiştir. Çin, gıda emniyetinde, “yetersizlik” ve “sağlıksız olan üretimle baş etmek zorunda kalacaktır.”²¹⁵

5.3. Otoriter Rejim, Çevre, Tek Çocuk ve İşçilik Sorunları

Bilinen yönüyle Çin'in otoriter rejimlerle sıkı “dostluğu”, kurmaya çabaladığı “sorumluluk sahibi yükselen güç” imajının bozulmasına sebep olmaktadır. Bu alanda Çin'in, Sudan, Angola, Zimbabve, Venezüella, İran ve Myanmar benzeri dışlanmış rejimlerle yakın dostluklar kurması bu devletlere yönelik ekonomik ve siyasal reform yapma düşüncesindeki uluslararası yaptırımların etkisini azaltmaktadır. Bu duruma batı tepki göstermekte ve Çin'in ekonomi ve ticaretini olumsuz etkilemektedir. Son

213 Ömer Özkaya, <http://www.gunes.com/yazarlar/omer-ozkaya/cinin-korkusu-674839> 27,10,2019

214 Yeni Şafak, Çin dünyanın yeni süper gücü mü? <https://www.yenisafak.com/hayat/cin-dunyanin-yeni-super-gucu-mu-2614412> 24.06.2019

215 Ömer Özkaya, <http://www.gunes.com/yazarlar/omer-ozkaya/cinin-korkusu-674839> 27,10,2019

zamanda Arap coğrafyasında görülen kitlesel gösterilere karşı otoriter rejimlerle beraber hareket etmesi bu tutuma çarpıcı bir örnek teşkil etmektedir.²¹⁶ Çin'de çevre kirlilik düzeyi kritik seviyeyi aşmıştır. Çin Çevre Bakan Yardımcısı Li Gancie, Çin'in hava ve su temizliği başta bulunmak üzere çevre temizliğinin "kritik durumda" görüldüğünü belirtmiştir. Şinhua ajansının bilgilendirmesine göre, Dünya Çevre Günü evveli değerlendirmede bulunan Li, Çin'in çevre şartlarının genel olarak düzelme olduğunu fakat su temizliğinin "iyimser durumda olmadığını", kentlerdeki hava kalitesinin de "ciddi" düzeylerde sorunlar görüldüğünü söylemiştir.²¹⁷ Çin'in kırsal alanlarında kız nüfusunun azlığı, chai li olarak adlandırılan eski başlık parası davranışının yeniden uygulanmasına sebep olmuştur. 90'larda chai li'nin miktarı, on senelik tarım kazancına eşit bir düzeye yükselmiştir. Bir erkek aile kurmaya kalkışınca bütün ailesinin yakınlarından para isteyip borç almak zorunda kalmaktadır. Tek çocuk politikasının sorunlarından birisi de cinsiyetler arasındaki çarpıcı dengesizlik ve sonsuza denk bekar kalacağı tahmin edilen milyonlarca sorun yaşayan erkek nüfusu bulunmaktadır.²¹⁸ Çin'de asgari ücret çoğu batı devletlerinden fazladır, Çin'de asgari ücret sürekli yükselmektedir. Çin'de asgari ücret şehirlerin bazılarında değişiklik göstermektedir. Şanghai ve Şenzen gibi gelişmiş şehirlerde asgari ücret son senelerde Avrupa'daki ücret seviyelerine yükselmiştir. Şenzen'de asgari ücret 295.3 dolar (2030 yuan) bulunurken, Şanghai'da 318.6 dolar (2190 yuan), Tianjin'de 283.7 dolar (1950 yuan). Avrupalı bazı devletlerde asgari ücret Çin'den düşüktür. Mesela Bulgaristan'da 248.7 dolar. Avrupa'da asgari ücretin en az olduğu ülkeler Romanya, Bulgaristan, Litvanya, Letonya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Estonya ve Polonya. Bu devletlerde asgari ücret 500 Euro'nun (529.3 dolar) aşağısındadır. Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) katıldıktan sonra işgücü ücretlerinde büyük bir yükseliş sorunu görülen Çin'in üretim merkezi olarak cazibesini kaybetmesine neden olmaktadır. Çin, 'işçilik' avantajını kaybetmektedir.²¹⁹ Toprak kirliliği ve arazi tahribatı da ciddi boyutta yükseldiğini söyleyen Li, tarım arazilerinin 2013'te 80 bin 200 hektar daraldığını

216 Mustafa Turgut Demirtepe ve Hasan Selim Özertem, Yükselen Tehdit Algısı Karşısında Çin'in Yumuşak Güç Siyaseti: Politikalar ve Sınırlılıkları. Bilig, 65, 95-118 <http://bilig.yesevi.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/2424-published.pdf> 24.06.2019

217 Metin Ercan, Çin ekonomisinin yapısal sorunları, radikal.

<http://www.radikal.com.tr/yazarlar/metin-ercan/cin-ekonomisinin-yapisal-sorunlari-1502041/> 24.06.2019

218 Simon Worral, Çin'in Tek Çocuk Politikası Nasıl Geri Tepti? <http://www.nationalgeographic.com.tr/makale/kesfet/cinin-tek-cocuk-politikasi-nasil-geri-tepti/2640> 24.06.2019

219 Evrim Küçük, Çin, 'işçilik' avantajını kaptırıyor. Dünya ekonomi <https://www.dunya.com/dunya/cin-iscilik-avantajini-kaptiriyor-haberi-351690> 24.06.2019

söylemiştir. Li, 295 milyon hektarlık alanın yani Çin'in toplam arazisinin % 30,7'sinin toprak erozyonu ile savunmasız kaldığını ifade etmiştir. Çin'de su temizliği ölçümü beş aşamalı modelle gerçekleştirmektedir. Ve 5. derece "en kötü seviye" olduğunu belirtmektedir. Diğer taraftan dünyadaki hava kirliliği bakımından en kirli kentlerinin bulunduğu ülke Çin'de önceki sene uygulanan hava temizliği ölçümlerinde 74 kentten yalnız üçünün ulusal standartları taşıdığı görülmektedir. Çin'in denizlerindeki su temizliğinin de kötü durumda gözüktüğü vurgulayan Li, bu bölgelerdeki suyun % 18,6'sının 4. kalitede bulunduğu söylemiştir. Li, diğer Doğu Çin Denizi ve ülkenin dokuz büyük körfezindeki su temizliğinin "son derece kötü" durumda olduğunu da belirtmiştir.²²⁰ Karşılaştığım köylülerden biri başka bir köyden bir kızla tanıştırılmış. Onunla evlendikten sonra köydeki diğer bekar gençler gelinden kendileri için de birer kız bulmasını dilemişler. Gelin de köydeki delikanlıları kendi akranlarıyla tanıştırmış. Tümü evlenmiş ve herkes mutlu bir aile kurduklarını düşünüyorlarmış; ancak başlık parası verildikten otuz gün sonra gelinler ortadan kaybolmuşlar. Çin'in kırsal kasabaları ve köylerinde buna benzer sosyal nedenlerle her gün bir protesto veya sivil itaatsizlik olayı görülmektedir.²²¹ Dünyanın üretim üssü olarak bakılan Çin, çoğu ülke karşısında faaliyet avantajlarını kaybetmeye başlamıştır. Son ölçümler, ülkede imalat işletmelerinde işgücü maliyetinin çok yükseldiğini ve 'made in China' etiketini şimdi önceki gibi ucuza mal edemediği görülmektedir. Ülkede saatlik ücretler doğu Avrupa devletlerine geçmeye başlarken, Çin karşısında Latin Amerika devletlerinin daha avantajlı üretim merkezleri haline almaya başladığına dikkat çekilmektedir.²²² Bu demografik yıkılışı hissetmelerinin sebebi, tek çocuk uygulamasıdır. Çin'li aileler yeniden çocuk dünyaya getirmezse hızla azalan bir genç nüfus problemiyle uğraşmak zorunda kalacaklar. Ne yazık ki bu genç nüfusun hızla artan bir yaşlı kesime de bakmak zorunda kalmasıdır. Oran bu günlerde bir emekli için çalışan 5 genç olmuştur. Bu yüzden hiçbir dönem uygulamaya alınmamış olması gereken tek çocuk uygulamasını geçte olsa terk etmeye karar verdiler. Ekonomiyi büyüten etkenlerden

---

220 Metin Ercan, Çin ekonomisinin yapısal sorunları, radikal.

<http://www.radikal.com.tr/yazarlar/metin-ercan/cin-ekonomisinin-yapisal-sorunlari-1502041/> 24.06.2019

221 Simon Worrall, Çin'in Tek Çocuk Politikası Nasıl Geri Tepti? <http://www.nationalgeographic.com.tr/makale/kesfet/cinin-tek-cocuk-politikasi-nasil-geri-tepti/2640> 24.06.2019

222 Evrim Küçük, Çin, 'işçilik' avantajını kaptırıyor. Dünya ekonomisi <https://www.dunya.com/dunya/cin-iscilik-avantajini-kaptiriyor-haberi-351690> 24.06.2019

biri de daha çok genç nüfusun bulunmasıydı, daha azı değildir.²²³ Çin işletmelerinde saatlik ücret 3.60 dolar. Pazar araştırma şirketi Euro monitör, Çin'de üretim işletmelerinin ortalama ücreti Arjantin, Meksika, Brezilya gibi devletlerin üstünde arttığını açıklamıştır. Ayrıca ücretler Euro Bölgesi'ndeki cılız ekonomilerdeki ücretlerin % 70'ini yakalamıştır. Çin'de saatlik ücretler Kolombiya, Arjantin'i, Tayland'ı da geride bırakmıştır. Ekonomisi sıçrama yapan Hindistan'da dahi imalat alanında ücretler 2007'den bu tarafa aynı kalarak 0.70 dolarda durduğu gözlemlenirken, Sri Lanka'da 0.50 dolar. Analistler verimlilik seviyesi yükseldikçe ücretlerin daha da artabileceğini söylüyorlar. Fakat ücretlerdeki yükseliş, Çin'in üretim avantajını başka coğrafyalara kaptırma ihtimali gerçeğinin yükseldiğini göstermektedir.²²⁴

5.4. ÇHC'nin İç ve Dış Sosyopolitik Sorunları

5.4.1. ÇHC'nin Uygur Halkı ile Yaşadığı Sorunlar

Çin'in Uygur problemi, Çin'in Sincan Uygur Özerk Bölgesinde 1960'lı senelerden beri süregelen dini, etnik bir çatışmadır. Uygurlar eskiden SSCB yardımı ile kurulmuş olan Doğu Türkistan Cumhuriyeti'nin Çin tarafından 1949 senesinde ilhak edildiğini ve halen Çin işgali altında olduklarını iddia etmektedirler. Doğu Türkistan'da birçok Müslüman Türk zor zamanlar geçirmektedir. Bölgede uzun süredir Çin'in işgalci ve baskıcı politikaları görülmektedir. Bu politikalar sebebiyle Uygur Türklerine zulüm ediliyor ve gözyaşları döktürmektedirler. 1953 nüfus sayımında göre Doğu Türkistan'da nüfusunun yüzde 75'ini Uygurlular, yüzde 6'sını ise Han Çinlileri oluşturmaktadır. 2000 senesine baktığımızda ise nüfusun yüzde 40.57'sini Han Çinlisi, yüzde 45.21'i ise Uygurlulardan oluşmaktadır.²²⁵ Bugün Çin hükümetinin Uygur Türklerine yönelik yaptığı asimilasyon çalışması farklı isimler altında hız kesmeden sürdürmektedir. Çin hükümetinin öncelikli amacı Uygur Türklerinin nüfus yükselişini kontrol altında tutmaktır, Çinli göçüyle bu ulusu kendi topraklarında da azınlık durumuna düşürmektir. Bu sayede yoğunlaşan Çin nüfusu

223 Simon Worral, Çin'in Tek Çocuk Politikası Nasıl Geri Tepti? <http://www.nationalgeographic.com.tr/makale/kesfet/cinin-tek-cocuk-politikasi-nasil-geri-tepti/2640> 24.06.2019

224 Evrim Küçük, Çin, 'işçilik' avantajını kaptırıyor. Dünya ekonomi <https://www.dunya.com/dunya/cin-iscilik-avantajini-kaptiriyor-haberi-351690> 24.06.2019

225 Umut Güner, <https://www.haberler.com'uygur-sorunu-nedir-dogu-turkistan-da-neler-13337376-haberi/12/07/2020>

içinde Uygur Türkleri azınlık kalacaktır. Çin hükümetinin Doğu Türkistan'da senelerce nükleer çalışmalarda bulunması, diğer taraftan düzenli doğum politikasını uygularken, başka taraftan bölgeye çok sayıda Çinli göçmen iskân etmesi, hem de bölgede Çince eğitimi uygulamaya alması kallesçe planlanmış bir niyetin açık göstergesidir. Halen Uygur Türkleri yok olmama mücadelesini sürdürmektedirler. Çünkü Uygur Türkleri kendilerini güvende hissedememektedirler.²²⁶ 1997 senesinin Ramazan ayında 30 Uygur'un katledilmesi bölgede büyük protestolara sebep olmuştur. Çin medyası protestoları isyan olarak göstermiştir. Batı medyası ise protestoların barışçıl bir ortamda gerçekleştiğini belirtmiştir. Protestolar çoğalmış ve Gulca Katliamı olarak bahsedilen olaylar sırasında Çin Ordusu protestoculara ateş ederek onlarca insanı katletmiştir. 5 Ocak 2007'de Çin polisi Doğu Türkistan İslami Hareketi'nin kamplarına girmiş ve 18 insanı katletmiştir. Bu olay 2008 senesindeki Uygur ayaklanmalarını başlatmıştır. Doğu Türkistan'da beraber namaz kılmak, dini elbiselerle iş sahasına girmek, kadınların başörtüsü örtmesi ve kişinin İslam dinine ait farklı sembolleri taşıması suç kabul edilmiştir. Hatta öğrenciler ve devlet memurları için de oruç tutmak yasaklanmıştır.²²⁷ Uydu görüntüleri, Doğu Türkistan çöllerinde yapılan ve içerisinde yüz binlerce Uygur Türkü'nün tutsak edildiği toplama kamplarının son bir senede tam üç kat büyütüldüğünü göstermektedir. Güvenlik güçleri ve tek tük turistten başka caddelerde genç erkek görebilmek neredeyse imkansız'dır. Cuma namazlarında camiler şimdi ise boş durmaktadır. Çünkü camiye gidenler fişleniyor ve kayda alınmaktadır. Çin'in, yöredeki geleneksel İslam ve Orta Asya mimarisinin en güzel korunan bölgelerinden biri olan Kaşgar'daki tarihi pek çok binayı yerle bir ederek, Uygur tarihinin izlerini yok etmeye çalıştığı görülmektedir. Birleşmiş Milletler'e (BM) göre bir milyona yakın Müslüman Uygur Türkü Çin'in 'eğitim merkezi' olarak dünyaya gösterdiği toplama kamplarında tutsak edilmektedir. İnsanlar Allah'a inandığını söylemeye çekiniyorlar. Çinli polisler, Kaşgar şehrinde gözaltında tuttukları Uygur Türklerinin başına siyah örtü geçirerek bilinmeyen bölgelerdeki kamplara göndermektedirler. Bölgede yaşayanlar götürülenlerin bir daha yurtlarına geri dönemediğini söylüyorlar.²²⁸ Çin hükümetinin Uygur Türklerine

226 Manolya Paker, <https://dergipark.org.tr/pub/ayasar/issue/36932/422461> 12/07/2020

227 Umut Güner, <https://www.haberler.com/uygur-sorunu-nedir-dogu-turkistan-da-neler-13337376-haberi/> 12/07/2020

228 Mustafa Bağ, <https://tr.euronews.com/2020/07/08/uygur-lara-cin-iskencesi-dogu-turkistan-da-neler-oluyor> 12/07/2020

yönelik baskı uygulaması sonrasında yaşanan İnsan Hakları ihlallerine bazı devletler kendi milli menfaatlerine göre hareket ederek olaylara sessiz kalmaktadır. Kimi devletler ise uluslararası adaletin bilim teknoloji çağına ulaştığı bu zamanda kayıtsız kalamamaktadır. Çin hükümetinin en başta kendi anayasası olmak üzere, uluslararası hukuk kurullarına karşı sorumluluğu bulunmaktadır.²²⁹

5.4.2. ÇHC'nin Tayvan ile Yaşanan Sorunları

Birçok insan tarafından daha nerede bulunduğu dahi bilinmeyen Tayvan, fazla değil 1971'e kadar, tüm Çin adına Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde söz sahibi olan güçlü bir üyesiydi. Fakat Kıta Çin'inin güçlenmeye başlamasıyla, hem bölgesinde hem de dünyadaki ağırlığını yitirmeye başlayan Tayvan, Amerika ile Çin arasında sıcak savaşa dönüşebilecek bir "stratejik rekabet" nedenidir. Amerika'nın Tayvan'a askeri bakımdan destek olması ve bağımsızlığını istemesi, Çin'in "Tek Çin" politikasını uygulamasına engel olmaktadır.²³⁰ Milliyetçi Parti, adada 1912 senesinde kurulmuş bulunan Çin Cumhuriyeti'nin devam ettiğini duyurmuştur. Yani Çin'den ayrılan Kuomintang taraftarları Tayvan'ı kurmuşlardır. Fakat Pekin Hükümeti, Tayvan'ı kendi kontrolündeki bir bölge olarak görmeye ve o bölge üzerinde hak talep etmeyi sürdürmektedir. Bu nedenlerden ötürü Çin-Tayvan ilişkileri ilerlememiştir. Tayvan'da ki insanların kökeni Çinlilerden gelse de özgürlük faaliyetleri sürekli devam etmiştir ve Çin'in bu faaliyetlere karşı tutumu çok katıdır. Çin'in Tayvan'ın özgürlüğü hakkındaki katı tutumunun son örneklerinden biri de 14 Mart 2005'te Çin Ulusal Halk Kongresi yönetiminde kabul gören ve Tayvan'ın özgürlüğüne tümenden karşı olan Anti-secession Law'dır. Özetle, 1949 devrimiyle Çin anakarasında ve Tayvan adasında meydana çıkan iki siyasal gücün varlığı ve yürüttüğü politikalar bugünlerde Tayvan probleminin temelini oluşturmaktadır.²³¹ Tayvan'ın coğrafi konum ve jeopolitik değeri oldukça fazladır. Ana adayla birlikte 87 adadan meydana gelen bir takım ada devletidir. Doğu Çin Denizi, Filipinler Denizi, Güney Çin Denizi ve Tayvan Boğazları'nın arasındadır. Tayvan'ın jeo-stratejik değeri Çin'in Güneydoğu kenarında bulunan Tayvan Boğazı ve Pasifik Okyanusu'nu Güney Çin Denizine bağlayan Luzon Boğazı arasında konumlanmasından kaynaklanmaktadır. Tayvan

229 Manolya Paker, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aysar/issue/36932/422461> 12/07/2020

230 İshak Turan, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dusbed/issue/29932/323004> 12/07/2020

231 Editör, <https://www.stratejikortak.com/2015/11/cin-tayvan-sorunu-nedir.html> 12/07/2020

problemine bugünlerde hâlâ çözüm bulunamamış ciddi sorunlar bilinen müstesna yerini korumaktır. 1949 senesinde Komünist partinin yönetimi ele almasıyla Çin sınırlarından Tayvan topraklarına kaçan Milliyetçi Parti (Kuomintang) , 1912 senesinde kurulan Çin Cumhuriyetinin devam ettiğini duyurmuştur. Fakat Pekin Hükümeti, Tayvan'ı kendi himayesindeki bir ada olarak kabul etmiştir.²³² Çin'de 1949 yılında Mao Zıdong'un yönetime geçmesi üzerine bazı hükümet yöneticileri, Tayvan'a geçerek, adada bağımsızlık ilan etmiş ve milliyetçi Çin olarak da isimlendirdikleri Tayvan'ı kurmuşlardır. Fakat Çin, Tayvan'ın bağımsızlığını reddetmiş ve adanın kendi topraklarına ait bulunduğunu söylemiştir. Çin anakarasının açığındaki bu ada Amerika'nın isteğiyle 1971 , yılına kadar Birleşmiş Milletlerin (BM) beş daimi temsilcisinden biri olarak yer almıştır Çin'in dünya siyasetindeki etkinliğini yükselmesiyle Tayvan BM'den çıkarılmıştır ve yerine Çin alınmıştır. Çin, Güney Çin Denizi'nde yaşadığı egemenlik problemlerinin yanı sıra bölgede özellikle güvenliği oluşturma ve kontrol altında tutma düşüncesiyle Tayvan'dan vazgeçmemektedir.²³³

5.4.3. ÇHC'nin Hindistan ile Yaşanan Sorunları

Hindistan'ın kuzeydoğusundaki Ladakh bölgesine giren Çin Askerlerinin, 20 Hint askerini öldürmesi ile sonuçlanan çatışma bölgedeki tansiyonu yükseltmiştir. Çin askerlerinin, "bölgeden ayrılmaları" yönünde defalarca yapılan uyarılara aldırış etmediği görülmüştür. İki ülkenin dışişleri yetkilileri sınırda artan gerilimi video konferans yoluyla görüşmüştür. Hindistan, anlaşmazlığın barışçıl müzakereyle çözülmesi konusunda Çin ile aynı fikirde olduğunu beyan etmiştir. Çin yönetimi de gerilimin düşmesine ilişkin uzlaşmaya varıldığını duyurmuştur. Çin ve Hindistan arasındaki sınır hattının büyük bölümü, iki ülke arasında egemenlik tartışmalarına neden olmaktadır.²³⁴

232 Fatih Özkartal, <https://www.ilimvemedeniye.com/devlet-mi-eyalet-mi-tayvan-sorunu.html> 12/07/2020

233 Mahmut Atanur, <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/cin-ve-japonyanın-tarihi-adalar-cikmazi/568470> 12/07/2020

234 Behlül Çetinkaya, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cin-ile-hindistan-arasindaki-sorunun-sebebi-toprak-degil-siyasi-ve-ekonomik/1880187> 12/07/2020

5.4.4. ÇHC'nin Japonya ile Yaşanan Sorunları

Japonya ve Çin arasında tarihsel bir siyasi çatışmaya dönen Çin'de "Diaoyütay" Japonya'da "Senkaku" olarak isimlendirilen adacıklar, 1895'e kadar o zamanın Çin idaresine bağlı Tayvan'ın kontrolünde bulunmaktadır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında bir dönem Amerika'nın yönetiminde olan adalar, 1972 yılında Japonya'ya devredilmiştir. Çin tarafı ise sorunu küçük adacıklar olmasının ilerisinde milli gurur haline vardiırken, Japonlara işgalci zamanını hatırlatarak adaların kendi egemenliğinde bulunduğunu işaret etmektedirler. Ülkeler arasında problemlili adalar sorunu ilişkilerde takıntılı bir krize dönüşmüş bulunmaktadır. Fakat öte taraftan Asya'nın iki büyük gücü karşılıklı ekonomik hassasiyetler ekseninde kontrollü gerilim oluşturmaktadır. Özellikle son senelerde adalar sorununda sesi daha fazla çıkan taraf olan Çin, sıcak çatışma yaşamadan bu meseleyi masa başında aşmak düşüncesindedir. Son zamanlarda bu konuda Çin'e göre pasif kalmış görünse de Japonya'nın da sert ve inatçı tavır takındığı görülmektedir. Uzakdoğu Asya'nın iki güçlü devleti olan Japonya ve Çin'in adalar sorununda önümüzdeki zamanlarda nasıl tavır takınacakları merak konusudur.²³⁵ Bir Çinli sosyal bilimcinin "İkinci Dünya Savaşı denince herkesin aklına direkt Avrupa geliyor, ancak o senelerde Asya'nın doğusunda daha büyük acılar yaşandı" biçimdeki beyanı aklımda. Çinliler özellikle İkinci Dünya Savaşı senelerinde Japonya'nın Çin'e saldırmasını kabullenemiyorlar. Japon yöneticilerinin İkinci Dünya Savaşı zamanında ölen Japonların anıldığı Yasukuni tapınağını ziyarete gitmeleri her seferinde Pekin yönetiminin tepkisiyle karşılanmaktadır. Hatta bu zamanın Japonya'daki okul kitaplarında işlenme biçimi bazen toplulukların Pekin'deki Japon Büyükelçiliği etrafında protesto gösterilerinde bulunmalarına neden olmaktadır.²³⁶

235 Mahmut Atanur, <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/cin-ve-japonyanın-tarihi-adalar-cikmazi/568470> 12/07/2020

236 Kamil Erdoğan, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2010/09/100917_fooc_china 12/07/2020

ALTINCI BÖLÜM

ÇİN HALK CUMHURİYETİ'NİN GELECEK SORUNLARI

6.1. Ekonomi ve Ulusal Entegrasyon

Bölgede ortak para birimi için dengeyi kurmada faydalı olacak bir finansal sistem, yatırım bilgi ve kredi sistemi inşa edilerek Asya'da mali birlikteliğin sağlanmasına çalışılmaktadır. "Kuşak ve Yol" devletleri kendi içinde döviz takasının ölçeği ve alanını arttırılması, Asya'da bir tahvil piyasası kurulması, Asya Altyapı Yatırım Bankası, BRICS Yeni Kalkınma Bankası, Şanghay İşbirliği Örgütünün finans kurumu gibi örgütlerin oluşturulması ve İpek Yolu Fonu'nun yapılabildiğince, en hızlı bir şekilde faydalanmaya hazır hale getirilmesi. Çin'in gelecek vizyonunu gösteren projeleridir.²³⁷ Dünyanın ikinci en güçlü ekonomisi durumundaki bu devletin satın alma gücü paritesine bakılınca yeni ekonomik süper güç olabilirlik öngörüsünde bulunmaktadır. Goldman Sachs'ın bir raporunda, çok ciddi bir ekonomik siyasi kriz, ya da doğal afet olmaması ve kalkınmasını bu hızda devam ettirebilir olması halinde, Çin'in 2050'de 44 trilyon dolarlık GSMH genişliğine varacağını ve Amerika'yı geçerek bir numaralı süper güç olabileceğinin altını çizerek değerlendirmektedir.²³⁸ ÇKP'nin Ekim 1987'deki 13. Ulusal Kongresinde Çin'in yöneticileri, ülkenin sorunlarındaki "temel çelişkilerin" toplumun yükselen kültürel ve maddi talepleri ile toplumsal üretimin geri kalmışlığı olarak açıkladılar. Farlı bir ifadeyle, asıl problemler, bütün Çin halkı için ihtiyacı olan kitap, giysi ve yiyecek sağlayamamaktır. Bundan otuz sene sonra, Çin'in bu günlerde yaşadığı en büyük çelişki, "daha yüksek yaşam standartları için yükselen talep ile dengesiz ve yetersiz ekonomik büyümenin yaşattığı kısıtlamalardan" doğan çelişkiler. 19. Kongre, 18. Kongre'den miras kalan "iki asırlık

237 Umut Ergünsu, <https://www.ozelburoistihbarat.com/ulkeler-kitalar-dosyasi/cin-dosyasi-ipek-yolu-ekonomik-kusagi-ve-21-yuzyil-deniz-ipek-yolu-girisimi-1766> 27,10,2019

238 http://www.bilgesam.org/incele/881/-gelecegin-super-gucu-cin/#.XbV_eEYzbIU 27,10,2019

hedeflere" dayanan yeni bir yol haritası oluşturmuştur. İlk yüzüncü yıl hedefi, ÇHC'nin kuruluşunun 100. yılı olan 2049 senesine kadar "orta derecede kalkınmış bir toplum" inşa edebilmektir. Çin'i "tam anlamıyla zenginleşmiş bir ulus" haline dönüştürerek modern, uyumlu, medeni ve müreffeh bir sosyalist toplum olmasıdır. Böyle bir Çin, kalkınmış ekonomiler sıralamasında üst basamaklarda yükselen lider bir küresel güç olacaktır.²³⁹ Çin'in çabaları ile ülkeler arasında kalıcı dostluk bağlarının sağlanması, çabasının gündeme alınması için popüler desteğin verilmesi bakımından çok değerli bulunduğu belirtilmektedir. Halk desteğini yükseltmek için kültürel ve uzman bilgi paylaşımının, personel dayanışmasının medya dayanışmasının gençler ve kadınların rahat seyahat edebilmesi ve gönüllü faaliyetlerin önlerindeki engellerin yok edilmesi amaçlanmaktadır. Çin her yıl "Kuşak ve Yol" bölgelerinden gelen 10 bin öğrenciye devlet bursu sağlamaktadır. Bu sayıyı artırmak istemektedirler.²⁴⁰ Çin'in Ulusal Halk Kongresi'nin resmen kabul etmesi beklendiği önümüzdeki bahar döneminden önce planın ayrıntıları açıklanmayacak olsa da, yeni plan ÇKP'nin Çin ekonomisinin istikameti üzerindeki denetimini arttırırken Çin'in kalkınması ve etkisini genişletme konusundaki bilinçli gayret gösteriyorlar.²⁴¹ Sorunsuz ticaretin yapılabilmesi için ticaret ve yatırımın önündeki problemlerin kaldırılması böylece güçlü bir iş yapma gelişimi sağlanması düşüncesiyle ticaret ve yatırımın hızlandırılması Çin rejiminin öncelikli amaçlarından. "Kuşak ve Yol" hattında olan devletler kendi içlerinde serbest ticaret alanları açarak gümrük işlemlerinin birleştirilmesi de amaçlanmaktadır.²⁴² Başbakan Wen Jiabao Ulusal Halk Kongresi'nin açılışında söz ettiği açıklamasında şimdi ekonomik gelişme modelimizi değiştirmenin zamanı demiştir. Bu konuşmada; gelişmenin zengin fakir farkının arttırdığı, halk arasında tartışmalara sebep olduğu, çevreyle ilgili yıkım ve enerjinin güvenliği sebepleriyle Çin'e ağır maliyet kayıplarına yol açtığı, ne pahasına olursa olsun kalkınma davranışının bırakılacağı bilgisini açıklamıştır. Son dönemde Çinli ekonomistler dengeli kalkınma, büyümenin kalitesinin yükseltilmesi ve ekonomik toplum gibi

239 Zhang Jun <https://asia.nikkei.com/Opinion/China-s-vision-for-the-next-30-years> 10.04.2021

240 Umut Ergünsü, "İpek Yolu Ekonomik Kuşağı ve 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu" Girişimi <https://www.cinhh.com/ipek-yolu-ekonomik-kusagi-ve-21-yuzyil-deniz-ipek-yolu-girisimi/> adresinden 24.06.2019

241 Yixiang Xu <https://www.aicgs.org/2020/11/china-plans-for-the-future/> 10.04.2021

242 Umut Ergünsü <https://www.ozelburoistihbarat.com/ulkeler-kitalar-dosyasi/cin-dosyasi-ipek-yolu-ekonomik-kusagi-ve-21-yuzyil-deniz-ipek-yolu-girisimi-1766> 27,10,2019

söylemler sık sık dile getirmeye başlamışlardır.²⁴³ Devletlerin kendi içlerinde daha fazla sanat festivalleri, kültür yılı, kitap fuarları, televizyon haftaları, film festivali faaliyetleri amaçlanmaktadır. Film çekimi ve çevirilerinde ortaklık kurulması, televizyon ve radyo programları; BM (UNESCO) dünya kültür mirası listesine alınma olasılığı olan yerler için birlikte başvuru yapıp bu alanların korunması için beraber çalışma yapılması Çin’le “Kuşak ve Yol” ülkelerinin öncelikleri arasındadır.²⁴⁴ Çin servet eşitsizliği sorunu yaşamaktadır. 1988 ve 1995'te Çin'in Gini hanehalkı zenginlik katsayısı 0.34 ve 0.4 idi. Fakat katsayı yükselerek 2010'da 0,739'da zirve yapmıştır. 2014'e kadar, hanelerin en yoksul % 25'i ülkenin toplam servetinin %2'sinden daha azına sahipken, en tepedeki %1 üçte birine sahiptir. Çin eşitsizliği yönetemezse, uzun vadeli büyümesi yavaşlayabilir. Fakat net bir kalkınma planı ve siyasi nüfusun devamlı reformunu sürdüren güçlü bir liderle Çin, yaşadığı problemlerle yüzleşip benzersiz ekonomik başarısını devam ettirip güçlü bir ülke olabilir.²⁴⁵ Çin mucizesinin sürmesini yalnız ve yalnız büyümenin kalitesini yükseltmekle mümkün olacağını yönetimdekilerde anladılar. Resmin bütününe bakılınca, Çin'in mali başarısının arkasında yüksek oranda istikrarlı hükümetlere, yatırım oranlarına ve yatırımda yüksek tasarrufa, yatırım ve sanayi politikalarına, dinamik ticaret, stratejik kurguya, sabırlı, ahlaklı aklına, aile bağlarına bağlı disiplinli iş, enflasyonun ve kamu açıklarının denetimine önemseyen makro ekonomik politikalara yaslanmaktadır. Bu durumıyla, gelecekte Washington Konsensüsünün burgacından kurtulmak isteyen birçok gelişmek için mücadele eden ülkeye Çin alternatif kalkınma modeli ile gelecek için örnek olmaktadır.²⁴⁶ İş birliği ve politik ilişkileri güçlendirmek “Kuşak ve Yol” projesi için büyük düzeyde önemli olan konuların başında yer almaktadır. Ülkeler arası işbirliği ve diyalog çalışmalarını güçlendirmek; hükümetlerin ortak menfaatlerini yükseltmek, karşılıklı siyasi güveni yenilemek ve yeni ortaklıklar için uzlaşmaya varmak bu niyetin belli başlı ana hatları olarak düşünülebilir.²⁴⁷ İmkanların (altyapı, teknik standartlar...) birbirine entegre edilebilirliğini yükseltmek, yatırıma hayat

243 http://www.bilgesam.org/incele/881/-gelecegin-super-gucu-cin/#.XbV_eEYzbiU 27,10,2019

244 Umut Ergünsu, “İpek Yolu Ekonomik Kuşağı ve 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu” Girişimi <https://www.cinhh.com/ipek-yolu-ekonomik-kusagi-ve-21-yuzyil-deniz-ipek-yolu-girisimi/> adresinden 24.06.2019

245 Zhang Jun <https://asia.nikkei.com/Opinion/China-s-vision-for-the-next-30-years2> 10.04.2021

246 http://www.bilgesam.org/incele/881/-gelecegin-super-gucu-cin/#.XbV_eEYzbiU (27,10,2019 14:29)

247 Umut Ergünsu <https://www.ozelburoistihbarat.com/ulkeler-kitalar-dosyasi/cin-dosyasi-ipek-yolu-ekonomik-kusagi-ve-21-yuzyil-deniz-ipek-yolu-girisimi-1766> 27,10,2019

vermek için kilit role sahiptir. “Kuşak ve Yol” istikametinde bulunan devletler, altyapılarının birbirine entegre ederek uyumlaştırmak, teknik standart mekanizmalarını geliştirmek ve uluslararası ulaşım güzergâhlarını inşa etmek için beraber hareket etmektedirler. Bununla birlikte, Asya’nın tüm alt-bölgeleri, Asya, Afrika ve Avrupa arasındaki coğrafyaları birleştirecek altyapı ağının tamamlanması için düşünce birliği öngörülmektedir.²⁴⁸

6.2. “Kuşak ve Yol ” Projesindeki Etkenler ve Amaçları

Çin elindeki üretim fazlası stokları eritirken büyümeye katkı sağlayıp ülkedeki doğu ile batı arasındaki kalkınmışlık farkını da bir an önce azaltmaya çalışmaktadır. Son dönemde yaşanan ekonomik durgunluktan çıkmak için kuşak yol projesini hayata geçirerek oluşan üretim fazlasını batı ülkelerine sevk edip ihracatını arttırmak istemektedir. Aynı zamanda kuşak ve yol üzerindeki altmıştan fazla ülkeyle politik ve kültürel ilişkilerini geliştirerek etki alanını artırma çabasıdadır.

6.3. İçe Bağlı Etkenler

İç sebepler, ekonomik ve bölgeler arası kalkınmışlık olarak ikiye ayrılabilir.

6.3.1. Bölgeler İçerisinde Kalkınma Düzeyi

Bir farklı iç etken, Çin’in batısı ile doğu bölgesindeki kalkınmışlık farkı. Şanghai, Pekin, Guangzhou gibi şehirlerde yaşam koşulları refah çok artmışken, ülkenin batısındaki farklı kentlerde kalkınmışlık seviyesi ülkenin doğusu gibi gelişmemiştir. Hu Jintao iktidarı döneminde ülkenin batısına da yatırım projeleri göndermeyi önemsemektedirler. Çin ülkedeki yatırımların belli bir strateji kapsamında yükselerek devam etmesi kentler arası kalkınmışlık farkının gelecekte azaltabilmek için büyük gayret göstermektedir.

6.3.2. Çin’in Önündeki Nüfus Problemi

Veriler, pandemiden öncesine göre Çin’in doğum oranının üç senedir yüzde 15 azaldığını göstermektedir. Uzmanlar sık sık demografik kriz uyarısı yapmaktadırlar.

---

²⁴⁸ Umut Ergünu, <https://www.ozelburoistihbarat.com/ulkeler-kitalar-dosyasi/cin-dosyasi-ipek-yolu-ekonomik-kusagi-ve-21-yuzyil-deniz-ipek-yolu-girisimi-1766> 27,10,2019

Ve geçen yıl büyüeyebilen tek büyük ekonomi Çin olmasına rağmen, demografik tablolar, COVID-19'dan önce büyüme kırılmasını net bir biçimde göstermesi işgücü piyasasında gelecekteki kalkınma için bir sorun olan uzun vadeli kırılmalıkların altını çizdiler. "Düşük Doğurganlık Tuzağına" Resmi rakamların gösterdiğinden daha şiddetli olabileceğini bildiriyorlar. Çin Sosyal Bilimler Akademisi'nin bir raporu, Çin'in 2027 gibi erken bir tarihte negatif nüfus artışına geçmesi öngörülmektedir. Çin gelecekte nüfus problemi yaşayabilir.²⁴⁹

6.3.3. Ekonomik Kalkınmışlık

Deng Xiaoping ile başlatılan dışa açılım gayreti sonrasında Çin ekonomisi, 80'li yıllardan başlayan senelik ortalama % 10 gibi mükemmel bir süratle büyümüştür. Fakat son yıllarda Çin ekonomisinin büyüme hızı duraklamıştır, 2014'te son 24 yılın en düşük büyüme seviyesi olan % 7,4 büyüme görülmüştür. 2015'te Çin ekonomisinin % 7 dolayında güçleneceği tahmin edilmektedir. Öncekine göre % 3'lük düşüş söz bahsi şimdi, Çin ekonomisi duraklıyor ve buna bir tedbir alma zamanıdır. Başka bir mali sorun ise epeyce bir zamandır bulunan üretim fazlası problemidir Çin, ürettiği mamullerin bir kısmını ihraç veya tüketemiyor, bu mallar depolarda atıl olarak bırakılmaktadır. Demir çelik, gemi inşası, düz cam, otomobil... Üretim fazlası bulunan güçlü sektörlerin başında yer almaktadır. Çin üretim fazlası olan bu tür mamullerin önümüzdeki dönemde hızla ihracatı veya iç tüketim çalışmalarını hızlandırma gayretindedir.²⁵⁰

6.4. Dışa Bağlı Etkenler

Dış etkenler, ABD'nin "Asya'ya Dönüş"ü ve yeni oluşturulacak çoklu serbest ticaret alanlarının Çin ekonomisini dipten etkileme varsayımı biçiminde söylenebilir.

6.4.1. Yeni Oluşacak Katılımlı Serbest Ticaret Alanları

Amerika'nın, Türkiye bizi de ilgilendiren Avrupa ayağının yakından izlediğimiz, Doğu Asya ve Avrupa'da çoklu serbest ticaret alanları oluşturma

249 Elizabeth Chen <https://jamestown.org/program/chinese-demographic-signals-bode-ill-for-future-development/> 10.04.2021

250 Umut Ergünsu, <https://www.ozelburoistihbarat.com/ulkeler-kitalar-dosyasi/cin-dosyasi-ipek-yolu-ekonomik-kusagi-ve-21-yuzyil-deniz-ipek-yolu-girisimi-1766> 27,10,2019

gayretleri bilinmektedir. Bunlar, daha öncekilere göre farklı ticaret alanları olacaklar. Geçmişte iki devlet bir biri ile serbest ticaret alanları oluştururken, ABD önderliğinde şu anda ülke toplulukları ile serbest ticaret alanları oluşturulmaya gayret gösterilmektedir. Ülke topluluklarının katılımı ile oluşacak bu serbest ticaret alanlarının Çin ekonomisini yavaşlatıp duraksatacağı tahmin edilmektedir. Çin, Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) katıldıktan sonra etkili bir güç oldu ve normal olarak kendi ekonomisiyle alakalı varılan ticari kararlarda söz söyleme yetkisini kazanmıştır. Fakat Amerika'nın bu serbest ticaret sözleşmeleriyle, DTÖ'yü devre dışı bırakıp, kararların Serbest Ticaret Bölgesi katılımcı devletleri ile verileceği, kararlar verildikten sonra da geri kalan devletlerin bu kararlara uyacağı bir düzen oluşturmaya çalıştığı bilinmektedir. Bu durumun Çin ekonomisini derinden sarsacağı tahmin edilmektedir. Çin, dünyanın en büyük ihracat devleti olarak, bu devletlere mal alıp satarken kendinden bağımsız olarak verilen kararlara kabul etmek durumunda kalabilecektir.

6.4.2. ABD'nin Asya'ya Gelişi

Dolayısıyla Son senelerde Doğu Asya'daki olayları izlediğimizde, Amerika'nın bu coğrafyada askeri ve diplomatik hareketliliği çoğalttığını fark ediyoruz. Bazı Çinli ve Batılı uzmanların düşüncesi, ABD'nin bu tutumunun sebeplerinden birisi, Çin'in ilerleyişini kontrol edip yavaşlatmak. Amerika dış politikasında Asya-Pasifik coğrafyası şimdi çok değerli bir yere sahip bir konuma yükselmiştir. Johns Hopkins Üniversitesi'nin uluslararası ilişkiler bölümü dekanı Vali Nasr'a göre, Amerika'nın Ortadoğu'ya ilgisi yalnız kriz yönetimi seviyesine inmiştir. Dolayısıyla; Amerika, Ortadoğu için orta ve uzun zamanlı planlara kaynak ve enerji harcamaktansa, çıkan krizleri kısa vadeli çözümlerle idare etme düşüncesindedir. Türkiye gibi orta çaplı bölgesel kuvvetlerin öncelik kullanmasına da olumlu bakmaktadır. Kısaca bahsedecek olursak, Amerika, Ortadoğu gibi önceden daha çok enerji ve kaynak sarf ettiği coğrafyalardan uzaklaşarak başta Çin ile Doğu Asya'ya yönelmiş durumdadır.²⁵¹

---

251 David Snowdon, https://www.nato.int/docu/review/2009/Asia/rise_china_geopolitical/TR/index.htm
24.06.2019

6.5. İç ve Dış Alanlarda “Kuşak ve Yol” Hedefi

Çin kültürel alanda kendini kabul ettirmek için yumuşak gücünü yükseltip etki alanını genişletmeyi amaçlıyor. Diğer farklı söyleyişle, Çin, “Kuşak ve Yol” faaliyetiyle, iç problemlerinden kurtulmayı hedeflerken dış politikasını daha başarılı kılmayı, dünya üzerindeki kuvvetini yükseltip kendisini barışçıl bir devlet gibi sahnelendirip yumuşak gücünü genişletmeyi amaçlamıştır. Böylesi dış ve iç etkenler olurken Çin, bir taraftan “Kuşak ve Yol” faaliyeti ile dış politikasında denge kurup, bir taraftan da dünya üzerindeki etkisini hissettirmeyi amaçlamaktadır. Ekonomik olarak; bu faaliyet vesilesiyle oluşturulacak çok geniş altyapı harcamaları ile ülke içindeki ekonomik sorunları azaltmayı amaçlamaktadır. Çin’in çok güçlü olduğu bilindiği alanlardan biri olan altyapı yatırımlarına, devam edeceği yatırımlar ile bu alandaki üretim fazlasını da azaltmayı ve ekonomisini ferahlatmayı planlamaktadır.²⁵² Business Monitor International’dan David Snowden Çin’in yükselen ekonomik girişiminin güvenlik anlayışı ile nasıl bağlantısı bulunduğunu araştırıyorlar. Önümüzdeki on senede Çin’de büyüme hızı ortalama yüzde 7.5 olacaktır; fakat bu oran Çin’in global faaliyetteki hakkını yüzde 14.9’a yükselecektir. Bunun neticesinde Çin Amerika’ya büyük oranda yetişecektir. Bunun da 2019 senesine kadar dünya GSYİH’sına etkisi yalnızca yüzde 19.4 ölçüsünde kalacaktır. Son 20 senede Çin’de (GSYİH) ortalama yüzde 9.9 ölçüsünde büyümüştür. Bu durum ekonomiyi marjinal durumdan kurtarıp global büyümenin en büyük itici etkisinden biri olmasını sağlamıştır. 2000-2009 seneleri içinde Çin ekonomisi global GSYİH’nın yüzde 3.7 sinden nominal Amerikan doları olarak yüzde 8.1’ine artmıştır. Sahra altı Afrika’da da aynı stratejiler kullanılmıştır. Başbakan Wen Jiabao bundan sonraki üç senelik dönemde 10 milyar dolarlık kredi kullanılabileceğini Bankacılık krizi döneminde Kazakistan’a sağlanan 10 milyar dolarlık kredi gibi ve bununla yatırımların hızlanacağını söylemiştir. Nitekim tavsiye edilen anlaşmaların bir kısmı Orta Asya’dakilerden daha yüksek miktardadır. Nijer Çin petrol projesi yaklaşık 5 milyar doları bulurken Gine’de 7-9 milyar dolarlık yatırım girişimi beklenmektedir. Bu işbirliğinin her iki taraf için de farklı cazip yanları bulunmaktadır. Afrika devletleri

---

252 Umut Ergünu, “İpek Yolu Ekonomik Kuşağı ve 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu” Girişimi <https://www.cinhh.com/ipek-yolu-ekonomik-kusagi-ve-21-yuzyil-deniz-ipek-yolu-girisimi/> adresinden 24.06.2019

bakımından Çin yönetim reformu veya farklı siyasi kriterlere bağlı kalmaksızın hem yatırım hem de yardım kaynağı kullanılmaktadır. Çin yönetiminin yatırım öncelikle bir iş kararıdır. Fakat Çin rejiminin öncelikli bir ikincil konu da öteki ülkelerin faaliyetlerine müdahale etmeme düşüncesindeki yeni tutumunu fark ettirmektir. Çin'in Tayvan ve Tibet'in siyasi statüleri ve Uygur ayrılıkçıları durumundaki dikkati göz önünde bulundurulursa, bu akıllı bir davranıştır. Fakat her iki yön de mantıklı bulsa da, bu konunun uzun vadede Afrika ülkelerini menfaatine uyup uymayacağı bilinmemektedir. Dolayısıyla bugün Çinli girişimcilerin birçok Sahra altı devletindeki yatırımlarından caydıkları, ve altyapı projelerinin çok ağır ilerlediği ve geç tamamlandığı konusunda bilgiler alınmaktadır. Çin'in stratejik önemdeki büyük batılı markaları satın alma hevesi, ulusal ve siyasi güvenlik ile ilgili tereddüt sebebiyle fazla başarı kazanamamıştır.²⁵³ Çin ile İran devletleri 27.03.2021 tarihinde kapsamlı bir işbirliği anlaşmasını onayladılar. Çin, 25 yıl içerisinde İran'a 400 milyar dolarlık yatırım gerçekleştirecektir. İran Ulaştırma Teşkilatı'nın açıklaması uzun zamandır istenilen serbest ticaret bölgelerinin oluşturulmasından limanlara, otoyollara, yüksek hızlı tren ve haberleşmede siber teknolojiyi kapsayan iş birliği 5G altyapı teknolojisi Çin'e ait olan ve coğrafi konumlama hizmeti veren bir serverın inşası gibi ortak yatırımları kapsamaktadır. Pekin'in amacı gelecekteki ekonomik motivasyon üzerine bina edilmiş durumdadır. Ülkeleri meşgul eden siyasi atmosfer, Çin için eşsiz fırsatlar anlamı taşımaktadır. Yatırımlarla bunaltılan ülkelerle işbirliği yapmasını ve Çin'e yaklaşımlarını sağlamaktadır.²⁵⁴ Çin'in dış ticaretinin üçte ikisi maden anlaşmalarıdır. Batılı işletmeler yalnızca yollayacakları doğal kaynaklardan dolayı değil, sunacakları deneyim sebebiyle de Çin'in dikkatini çekmeyi başarmışlardır. Fakat Çin ABD ve Avustralya'nın önemli şirketlerini sahip olma uğraşları, ulusal ve siyasi güvenlik korkuları sebebiyle çok başarılı olamamıştır. Chinalco'nun Avustralya'nın Rio Tanto şirketini 19 milyar ABD Dolarını devralmayı becerememesi daha az "tehdit" görülen satın almalara yönelmesine neden olmuştur. Avustralya'nın Felix Resources firmasının 3 milyar ABD Dolarına satın alınması benzeri. Birçok batılı kaynak markalara yüksek çaplı yatırım yapma ihtimali bulamayınca Çin giderek kalkınmaya çalışan ülkelere özellikle de Sahra altı Afrika ve Orta Asya'yada yatırım

253 David Snowdon, https://www.nato.int/docu/review/2009/Asia/rise_china_geopolitical/TR/index.htm 24.06.2019

254 Cemalettin Taksen <https://www.karar.com/pekin-ve-tahrinin-25-yillik-yol-haritasi-1613209> 14.05.2021

niyetine yönelmiştir. Çin bir taraftan Türkmenistan ve Kazakistan'a kredi sağlarken bir taraftan da topraklarında gaz, petrol ve hatta uranyum işletmelerine ciddi yatırımlar gerçekleştirmiştir. Bu projeler yalnızca Çin'in doğal rezerv ihtiyacını karşılamakla kalmayıp coğrafyadaki devletleri Pekin'e daha da yaklaştıracaktır. Örneğin, Türkmenistan'a büyük Güney Isolatan doğal gaz bölgesini büyütülmesi için sağlanan 4 milyar ABD dolarlık kredi Aralık 2009'da Orta Asya-Çin doğal gaz boru hattının açılışına denk gelmiştir. İlk boru hattı 2010 senesinde Türkmenistan'dan Çin'e 13 milyar metreküp gaz ulaştıracaktır; 2012-2014 seneleri içinde ikinci bir boru hattı kapasiteyi 40 milyar metreküpe yükselecek, Kazakistan ve Özbekistan'dan ihraç edilecek gazı da içine alacaktır.²⁵⁵ Çin ile İran arasındaki petrol ticaretinin azaltılması veya durdurulması konusundaki ikazları Çin'in sürdürdüğü dengeli siyasetle bertaraf edilmiş gözüküyor. Çin'in ajandasında yakın ve uzak komşularıyla hayata geçirmeye çalıştığı geleceğe yönelik planları mevcuttur. Bu projenin tamamlanması ile Çin malları İran üzerinden Batı Asya ve Kuzey Afrika ülkelerine gönderilmesi, sağlanacaktır. Bu amaç Çin açısından ancak İran'la uzun soluklu işbirliği ile mümkün olabileceği hesaplanmaktadır.²⁵⁶

6.6. ÇHC'nin Kalkınmasında İzlediği Politikalar ve Gelecekteki Olası Durumlar

Çin dünya liderliği yarışında istediği başarıya ulaşmak için hevesle ekonomik mücadele çalışma seviyesini arttırarak hedefine çok yaklaşmıştır. Pekin farklı sektörlerde rakiplerinden hayli öndedir. Örneğin, çelik üretiminde Çin gerçek rakiplerini (Rusya ve ABD) nin önünde yer almaktadır. Diğer faaliyet gösterdiği sektörlerde de Çin'in kazandığı başarılar çok umut vaat etmektedir. Buna son teknolojilerin kullanılmasını da dahil edebiliriz. Çin hem bu alanlarda araştırmalarda bulunuyor hem de Batı'dan onları farklı yöntemlerle ele geçiriyorlar. Son dönemlerde Avrupa Birliği devletleri bu hususta Çin hükümetine eleştirileri de duyulmaktadır. Örneğin, Alman Şansölyesi A. Merkel bu devlete ziyaretlerinde bu hususu mutlaka Çin'li yöneticilere eleştirilerini iletmektedir. Gerçekten, Batı bu konuda olumlu bir netice elde edemiyorlar Çinliler teknolojik emellerine neticede bir şekilde ulaşıyorlar. Bugün net bir şekilde görülmektedir ki, son teknolojik üretiminde Çin, artık dünyada

255 David Snowdon, https://www.nato.int/docu/review/2009/Asia/rise_china_geopolitical/TR/index.htm 24.06.2019

256 Cemalettin Taksen <https://www.karar.com/pekin-ve-tahranin-25-yillik-yol-haritasi-1613209> 14.05.2021

cididi bir güce ulaşmıştır.²⁵⁷ Çin Huawei ile teknolojik alt yapı avantajı başta olmak üzere farlı yıkıcı teknolojilerde yakaladığı üstünlükleri Amerikan, yaptırımlarıyla engellenmeye ve yavaşlatılmaya çalışılmaktadır. En başta yapay zeka olmak üzere teknoloji gelişiminde önemli bir başarı yakalayan ve üretimde Amerika'yı geride bırakan Çin, şimdi 'Uyuyan dev' değil. Yapay zeka teknolojilerinde, ABD'den 5 kat fazla patent başvurusu yapan ülkedir. Pekin hükümeti, her ne kadar açık bir rekabette kaçınsa da 'Amerika farkına vardığı' 'Made in China' fırtınasını yavaşlatmak ve hatta mümkünse kendi teknolojik şirketlerini Çin'den kendi ülkesine veya rekabette üstün olacağı ülkelere çekmek istemektedir. Amaç uzakdoğuya giden bilim aklını geri getirebilmektir. Bu savaşın pek görünmeyen bir özelliği ise 'yıkıcı teknolojiler' alanında gerçekleşmesidir. Çin ise bu teknolojilerde adeta esip gülmektedir. Çin, Huawei örneğinde görüldüğü üzere pazara sonradan katılıp Apple gibi sektörde hakim teknolojik şirkete bile geçme başarısı ile rakiplerini sarsmıştır.²⁵⁸ Çin teknolojilerinin küresel pazar payını yükseltmek ve ek hedeflerle ülkeyi geliştiren ve kritik teknolojilerde öncü yapabilmek için Made in China 2025 ve China Standard 2035 stratejileri hedefinde devlet çabalarını arttırarak teknoloji yönetimini güçlendirmiştir.. Çin, küresel stratejik hedeflerini gerçekleştirebilmek için Kuşak ve Yol projesini zorlamayı sürdürecektir. Amerika'nın ÇKP'ye giderek daha fazla hedefleyen saldırısı bir çok Avrupalı ülke tarafından hoş karşılanmıyor. Ancak büyük gereklilik, Avrupa ve Amerika'yı Çin sorununu beraber çözmeye itmektir.²⁵⁹ 1997'den itibaren alışılan büyük olanı tut, küçüğü bırak düşüncesi içerisinde verimsiz görülen küçük kamu işletmeleri özelleştirilmiş, büyükleri ise ekonomideki etkinliklerine bağlı olarak kamunun yönetiminde faaliyetlerine devam etmektedir. Bu kararıyla eski Sovyet Cumhuriyetleri'nin toplu özelleştirme tecrübelerinden farklı politika izlenmesi neticesinde Çin'in elde ettiği kesin başarı biçiminde değerlendirilebilir. Pekin'in söz edilen başarılarında dünyada esen küreselleşme gelişmeleri, dünyadaki ekonomik hareketlilik ile krizlerin de katkısı olmuştur.²⁶⁰ Çin, şimdi dünya devletlerinin en güncel sorunlarından birisidir. Bu büyük devlet, Asya coğrafyasında tarihsel olarak

257 Uluslararası Politika Gelişimi, Çin'in Gelişim Senaryoları: Hangisi Daha Gerçekçi Görünüyor? <http://politikaakademisi.org/2015/01/14/cinin-gelisim-senaryolari-hangisi-daha-gercekci-gorunuyor/> 24.06.2019

258 Fahri Erenel <https://www.yenisafak.com/teknoloji/yikici-teknoloji-savasi-3619078> 14.05.2021

259 Yixiang Xu <https://www.aicgs.org/2020/11/china-plans-for-the-future/> 10.04.2021

260 Anadolu Ajansı, <https://www.dunya.com/ekonomi/cin-mucizesinin-40-yili-ve-yarini-haberi-432589> 27,10,2019

önemli kültürel, jeopolitik, askeri ve ekonomik rol almıştır. Şimdi ise o, dünya önderliğinde iddialı bir güç olarak kabul görmektedir. Gerçekte, Çin'in yakın zamanda ne seviyede etki göstereceği hususunda net bir tahmin belirtmek zordur, çünkü küresel dünyada olayların çabuk dönüşmesi gelişmelerde öngörülemezlikler yaşıyor ve birlikte farklı riskler de getirmektedir. Böyle bir durumda herhangi bir devletin 10 veya 15 sene sonraki konumuyla ilgili tahmin yürütmek zor olmaktadır.²⁶¹ Çin'in amacı başarılı Alman şirketlerini satın alabilmektir. Danışmanlık şirketi Ernst&Young'un (EY) Çin masası yetkilisi Yi Sun 'Çinliler için sabahtan akşama kadar çalıştıklarını' söyledi. Ekonomik denetmenler, uzmanlar ve profesyonel danışmanlar girişimcinin devir almak için çalıştığı firmayı 'target' (hedef) olarak isimlendiriyorlar. EY danışmanlık şirketi de Alman ve Çinli iş adamları için tüm dünyada geleceği olan markaları araştırmaktadırlar. Çin kökenli olan Yi Sun, Çin'li iş insanlarının dış devletlerdeki işletmeleri satın alma çalışmasında beceri kazandıklarını ve uzmanlaştıklarından bahsediyor. Dünyadaki pazarlardan Çin'in satın aldığı şirketlerin ekonomik olarak büyümesine katkı vermesi amaçlanmaktadır.²⁶² Deng birlikte sınırlarını batıya açan Pekin, komünizmi "Çin karakteri gösteren sosyalizm" anlatımıyla kapitalist bir ambalajla dünya sahnesine çıkarmıştır. Batılı işletmeler, ucuz emek avantajından yararlanmak için işletmelerini Çin'e aktarmış ve bu ülkeyi "dünyanın fabrikasına" çevirmişlerdir. Devlet, bu dönemde en başta Amerika olmak üzere batı coğrafyasının refahını ülkesine getirirken, özellikle Xi Jinping'in görev aldığı 2013'ten bu tarafa ülke içerisinde daha "kontrolcü" bir politikaya benimsemektedir.²⁶³ Çin bölgesel dayanışma düşüncesiyle Batı denetimindeki finans kuruluşlarına alternatif yapıda bankalar kurmaktadır. BRİCS'in ortak bankasının oluşturulması alanında anlaşmanın sağlanması buna örnektir. Bankanın sermaye rezervinin en yüksek bölümünü Çin sağlıyor. Fakat şimdi, Brezilya, Rusya, Çin ve Hindistan arasında belli başlı fikir ayrılıkları olmaktadır. Topluluğun öteki üyeleri Çin'in baskın rolünü kabullenmekte zorlanıyorlar. Ama gerçeklerle barışık olmak lazımdır. Bu düşünceyle Rus ekonomisinde bu dönemde yaşanan hassas durumda,

261 Uluslararası Politika Gelişimi, Çin'in Gelişim Senaryoları: Hangisi Daha Gerçekçi Görünüyor? <http://politikaakademisi.org/2015/01/14/cinin-gelisim-senaryolari-hangisi-daha-gercekci-gorunuyor/> 24.06.2019
262 Nicolas Martin, <https://www.dw.com/tr/%C3%A7inin-g%C3%B6z%C3%BC-alman-%C5%9Firketlerinde/a-19327294> 26.06.2019

263 Anadolu Ajansı, <https://www.dunya.com/ekonomi/cin-mucizesinin-40-yili-ve-yarini-haberi-432589> 27,10,2019

Pekin'in mali destek için elinden tutabileceğini ifade edilmektedir.²⁶⁴ Değnilmesi beklenen diğer ciddi bir konu ise, Çin devletinin çoğunluğu Afrika'da olan ve dünyanın kalkınmakta olan devletleriyle birlikteliğinde, tek taraflı çıkar ilkesini dayatan Batılı devletlerin tersine, iki taraflı menfaatleri gözeten ekonomik birliktelikler oluşturmak niyetindedir. Ayrıca Çin, bu devletlerin kalkınma desteklerini alabilmeleri için bazı şartları karşılmasını veya bazı standartları yerine getirmesini de talep etmemektedir.²⁶⁵ Çin'in geleceği konusunda birçok analist haklı olarak endişeli ve farklı öngörüdedir. Geleceğin süper gücü Çin tezini kabul eden ya da tam tersi, saf ve basit bir şekilde yaklaşan düşüş ve hatta çöküş tezini savunan birçok analiz yayınlanmaktadır. Ana düşünce, Başkan Xi Jinping'in yüksek otoriter yapısının, krizdeki Çin'in yerel problemlerini aşma olasılığının çok düşük görülmesidir. Yozlaşmış, baskıcı yönetim verim alınamayan kamu işletmeleri ve yüksek borçluluk, çevrenin acımasızca kirletilmesi, hızla yaşanan somurtkan ve mutsuz bir nüfus gibi sorunlar oluşturmuştur.²⁶⁶ Çin'in senelik büyüme artışı % 6 ile Avrupa devletlerinin hayalini bile kuramadıkları rakamlarda seyretmektedir. Çin firmaları bu senenin ilk çeyreğinde Almanya'daki 12 şirkete 3,2 milyar dolarlık teklifte bulunmuştur. Bu sayı son beş senenin tamamına denk gelmektedir. Analistler, bu sene el değiştirerek Çinlilere devredilecek olan Alman firmalarının gerçek değerinin, bir önceki seneye göre on misli yükseleceği tahmininde bulunmaktadırlar.²⁶⁷ Moskova hem Amerikan dolarından çıkmak istiyor hem de piyasasını Çin Yuan'ından korumaya çalışmaktadır Bu durum da şu anda BRİCS topluluğunda bile reel bir para politikasının bulunmadığını söyleyebiliriz. Çin'in enerji alanında da dünya önderliğini hedeflediğini söyleyebiliriz. Bu dönem Çin diğer ülkelerden enerji hammaddesi satın almayı tercih etmektedir. Çin'in Orta Asya devletleri ve Rusya ile önemli anlaşmaları bulunmaktadır. Özellikle Moskova'nın Çin ile bu sektörlerde ki ortaklıkları çok karlıdır. Çin'e seyahati sırasında, V. Putin'in tamamı 30 milyar Amerikan dolarını bulan sözleşmelere imza atmıştı. Rusya, Çin'in enerji sektöründeki ortaklığında

264 Uluslararası Politika Gelişimi, Çin'in Gelişim Senaryoları: Hangisi Daha Gerçekçi Görünüyor? <http://politikaakademisi.org/2015/01/14/cinin-gelisim-senaryolari-hangisi-daha-gercekci-gorunuyor/> 24.06.2019

265 Tarık Oğuzlu, Çin ve Yeni Dünya Düzeni.<http://www.bilgesam.org/incele/2198/-cin-ve-yeni-dunya-duzeni/#.XRInN0sZaG4> 24.06.2019

266 Alexandre de Saint-Denis <https://journals.openedition.org/chin perspectives/7156> 10.04.2021

267 Nicolas Martin, <https://www.dw.com/tr/%C3%A7inin-g%C3%B6z%C3%BC-alman-%C5%9Firketlerinde/a-19327294> 26.06.2019

Batı'nın yerini alacağını ümit etmektedir.²⁶⁸ Çin rejimi, üçüncü dünya ülkelerini ham madde sağlanabilecek büyük bir kara parçası ve Çin ürünleri için büyük bir pazar olarak görmektedir. Bu devletlerin kendi içlerinde nasıl yönetildiğini hiç sorun etmemektedir. Bu durum, AB'nin ilkesel destekleri ve Amerika'nın açık askeri liberal bakış açısının tam zıttı dış politikadır; Bu politika Çin'i gerçekçi, faydacı bir devlet yapmaktadır. Söylenenlere ek olarak, uzun tarihi süreçte genellikle Çin dışarıdan gelen olası tehlikelere karşı ülkesinin korunmasını öncelik kabul eden bir kara kuvveti olarak güçlendirmiştir.²⁶⁹ Çin'deki özel ve kamu şirketleri nakit bolluğu içinde yüzmektedirler. 20'. yy'ın ilk on senesinde gelişme seyriindeki devletler üstünde yoğunlaşan Çin'in yatırım kaynakları, yükselen bir ivmeyle sanayi devletlerine gitmektedir. Çin şirketlerinin gözüne kestirdiği Avrupa markalarının ilk sırasında Alman firmaları yer almaktadır. Sanayi sektörünün alanında uzmanlaşmış birimlerini hedefleyen Çin firmaları küreselleşmeyi dünyaca bilinen Alman markalarının gücüyle ve kalitesiyle elde etmeye çalışmaktadır.²⁷⁰ Çin'in 2050 senesine kadar olan üç olası gelişme senaryosu uzmanlar tarafından öngörülmüyor. Senaryoları şöyle sıralayabiliriz: 1-) Ekolojik felaket; 2-) Nüfusun hızla yaşlanması ve Japonya örneği bir gerileme; 3-) Dünya önderliği rekabeti. Bunlar olası senaryolar. Çin, havayı en çok kirleten devletler içerisinde. Tarımsal ve sanayi faaliyeti bölgelerinde problemleri bulunmaktadır. Bu durum rastlantı değildir, Çin devleti hava ve su ekolojisindeki dengeyi büyük ölçüde etkilemiştir. Bu nedenle gayri safi milli gelirin 1/3'ini kaybetmektedir. Rastlantı değildir ki, uluslararası kuruluşlar içerisinde bu hususta en fazla eleştirilen ülkeler Amerika ve Çin'dir. Ancak burada farklı ince bir husus da bulunmaktadır. Sorun şuradadır ki, Çin'de çevresel kirlilik sosyal problemlere neden olmaktadır. Bunun ana sebebi, kendi topraklarında ki yüksek nüfus yoğunluğudur. Demografik yapının halk üzerindeki etkisi zamanla daha da yükselmektedir. Bütün dünyada görülen bu etken, Çin'de özellikle önem arz etmektedir. Nedeni Çin'de ekonomik ilerlemeler ile sosyal sıkıntıların temini sırasındaki tezatlık artışlarıdır. Bu etki ülkenin iç piyasasında ki enflasyonu tetiklemektedir. Çin özellikle ihracatı önemli

268 Uluslararası Politika Gelişimi, Çin'in Gelişim Senaryoları: Hangisi Daha Gerçekçi Görünüyor? <http://politikaakademisi.org/2015/01/14/cinin-gelisim-senaryolari-hangisi-daha-gercekci-gorunuyor/> 24.06.2019

269 Tarık Oğuzlu, Çin ve Yeni Dünya Düzeni.<http://www.bilgesam.org/incele/2198/-cin-ve-yeni-dunya-duzeni/#.XRInNOsZaG4> 24.06.2019 16:37

270 Nicolas Martin, <https://www.dw.com/tr/%C3%A7inin-g%C3%B6z%C3%BC-alman-%C5%9Firketlerinde/a-19327294> 26.06.2019

görmektedir. Şu an küresel çapta bir kriz durumunda, ihracat yapılabilmesi de yeni şartlara bağlanmıştır. Böyle olunca artık kalan mamuller iç pazara yönelik olmaktadır..²⁷¹ Ekonomik, başarı teknolojik performans ve askeri kapasite bakımından Batı Avrupalı ülkelerin gerisinde kalana dek, Çin yılar boyunca küresel siyasetin nabzının attığı yer olmuştur. 19. yy'ın ilk yıllarında küresel ekonomik faaliyetin hemen hemen yarısı Çin'de gerçekleştirilmekteydi. Bu sebeple, Çinliler devletlerinin son senelerdeki çıkışının güç basamaklarını tırmanan sıradan bir devletin başarı hikayesi biçiminde değerlendirilmemesi gerektiğini düşünmektedirler. Dolayısıyla, Çinliler devletlerinin tarihteki şaşalı yıllarına geri dönmekte çok geç kaldığı ve Çin iktidarının son senelerdeki başarılarının büyük devlet olarak dünya sahnesine tekrar dönüşünün işareti olduğu fikrini savunmaktadırlar..²⁷² Çinlilerde satın alma gücü, arz ile talebin eşitlenmesine sağlayacak oranı bulamadılar. Bunu göz önünde bulunduran analistler, Çin'in kısa zamanda dünya liderliğini elde edemeyeceğini söylüyorlar. Her şartta çevresel meselelerin sosyal problemlere yol açtığı senaryosunu da göz ardı etmek kabul edilemez. İlginçtir ki, analistler bu varsayımın hayat bulma ihtimalinin fazla bulunmadığını, onun olabilme ihtimalinin yüzde 5-10 ihtimal olarak görüyorlar. Kabul görülür ki, meydana çıkan sorunlara rağmen, Pekin yönetimi siyasi ve sosyal istikrarı kollayıp, ülkesine uyum sağlayabilecek çevresel sorunların kötüleşmesi sonuçta Çin'in mali olarak kuvvetlenmesiyle ilgili bulunduğundan, Doğulu psikolojisi ile ülkeye karşı oluşabilecek bir itirazı kabul etmeyecekler..²⁷³ Uzmanlar, küresel aktörlerin her birinin teknoloji stratejisinin farklılığını anlatmaktadırlar “Çin, Made in China projesi ile yapay zeka alanında liderliği elde etmek gibi büyük bir hedefe doğru hızla yol almaya çalışmaktadır. 'Made in China 2025' Alman 'Endüstri 4.0'ın sanayi atılımının Çin'e uyarlanmasıdır. İmalat merkezi olma durumundan, teknoloji merkezine yükselme hedefine dönüşen, inovatif ve yüksek katma değerli üretimi hedefleyen Made in China 2025, en geç ülke devriminin 100. yılı olan 2049'a kadar Çin'i teknolojik süper güç seviyesine çıkartmayı hedeflemektedir.” Çin gelecekte imalat değil teknoloji merkezi olma gayretini ısrarla sürdürmektedir..²⁷⁴ Orta

271 Uluslararası Politika Gelişimi, Çin'in Gelişim Senaryoları: Hangisi Daha Gerçekçi Görünüyor? <http://politikaakademisi.org/2015/01/14/cinin-gelisim-senaryolari-hangisi-daha-gercekci-gorunuyor/> 24.06.2019

272 Nicolas Martin, <https://www.dw.com/tr/%C3%A7inin-g%C3%B6z%C3%BC-alman-%C5%9Firketlerinde/a-19327294> 26.06.2019

273 Uluslararası Politika Gelişimi, Çin'in Gelişim Senaryoları: Hangisi Daha Gerçekçi Görünüyor? <http://politikaakademisi.org/2015/01/14/cinin-gelisim-senaryolari-hangisi-daha-gercekci-gorunuyor/> 24.06.2019

274 Fahri Erenel <https://www.yenisafak.com/teknoloji/yikici-teknoloji-savasi-3619078> 14.05.2021

Asya devletlerinden gelen gaz boru hatları bugün Çin'e kadar ulaşmıştır. Bu hatta İran da dâhil olmuştur. Nitekim Çin'in aktifliğinin bölgede daha da kuvvet kazanması ön görülmektedir. Bu gibi gelişmelerle rağmen Pekin ülkesinin jeopolitik önderlik niyeti bulunmayan bir devlet gibi gösterme gayretindedir. Çin, esas olarak refah, uyum ve iş birliği ile zengin olmaktan bahsetmektedir. Amerika'nın bakışı ise gösteriyor ki, Washington bu gelişmelere şüphe ile yaklaşmaktadır. Şans eseri değil ki, ABD iki devletin stratejik iş birliğini öngören "G2" modelini sunmuştur. Şu anda Çin bununla alakalı kesin kararını açıklamamıştır. Olanların gösterdiği, artık Çin ile ABD arasında dünya önderliği rekabeti bazı olaylarda net karakter alacaktır. Böyle olunca hangisinin kazanacağından söz etmek ön görülememektedir.²⁷⁵ Dünyanın en güçlü ikinci ekonomisi ve en kalabalık ordusuyla, BM Güvenlik Konseyi daimi üyesi olan Çin, Xi Jinping 'in önderliğinde devletin kurucu önderi Mao'yu gölgede bırakmaya namzet bir geleceğe doğru yol alıyor. Ülke, gittikçe daha çok dışa açılmaktadır. Fakat Pekin yönetimi, yaptığı "büyük birader" benzeri izleme faaliyetleriyle devlet olarak halkın üzerindeki kontrolü ve denetimini sürekli yükselmektedir. Xi Jinping idaresi, 2020'ye kadar bütün ülkede yaygınlaştırmayı düşündüğü sistemle yapay zeka teknolojileri, yüz tanıma ve sosyal medya kullanımı ile toplumu sosyal değerlendirmeye alacaktır. Yurttaşlarının aldığı puanlara bakarak kategorize edecek olan Pekin, bu yöntemle ülke içerisindeki denetim ve kontrolleri denetleyebilecektir.²⁷⁶ Siyasi liberalizasyona geçilmezse, Çin halkını gelecekte daha öngörülemez ve istikrarsız bir dönem beklemektedir. Çin bu dönemde siyasi olarak gelişemiyor. Ekonomik veya sosyal açıdan yolda kalabilir, ya da siyasi açıdan önü açılabilir ve tam anlamıyla kalkınmış bir ekonomik ve modern bir ülke seviyesine ulaşabilir. Bu sebeplerle uzmanlar, yarı demokratik, çağdaş ve liberal bir sistemin kısmen uygulanması tavsiyesinde bulunuyorlar. Çin'in ekonomik çarkları tekrardan hızla hareket ettirmek için sivil toplum üzerinde bastırılmış olan gerekli güçleri serbest bırakırken, aynı anda birçok kalkınmakta olan devletin "orta gelir tuzağından" kurtulmasına örnek olacaktır. Bütün bu olanlar yenilenmiş bir ÇKP ile sakinleşmiş bir halk arasındaki yeni bir sosyal uyum çerçevesinde gerçekleşebilir.²⁷⁷ Diğer varsayım nüfusun çok hızlı yaşlanması ile

275 Uluslararası Politika Gelişim, Çin'in Gelişim Senaryoları: Hangisi Daha Gerçekçi Görünüyor? <http://politikaakademisi.org/2015/01/14/cinin-gelisim-senaryolari-hangisi-daha-gercekci-gorunuyor/> 24.06.2019

276 Anadolu Ajansı, <https://www.dunya.com/ekonomi/cin-mucizesinin-40-yili-ve-yarini-haberi-432589> 27,10,2019

277 Alexandre de Saint-Denis <https://journals.openedition.org/chin perspectives/7156> 10.04.2021

alakalıdır. Japonya büyük bir sorunla karşılaşmıştır. Onu diyelim ki, Çin’de uzun yıllar ailelerin bir çocuk sahibi olmasına izin verilmiştir. Bu, belirli bir zaman sonra hakikaten de nüfusun ihtiyar olmasına sebep olmuştur. Ancak artık Çin bazı eyaletlerde ikinci çocuk sahibi olunmasına onay veriyor. Ayrıca, devlet idareleri demografik vaziyeti de denetim altında tutmaktadır. Gerekli gördüğü zaman, genç neslin nüfus oranını çoğaltmayı hızla gerçekleştirebilir. Analistler şimdi dünyanın en süratli kalkınan ekonomisi olan Çin’in, 2050 senesine kadarki kalkınma dönemiyle ilgili tahminlerde bulunuyorlar. Tahminler farklıdır. Çevresel afetten tutun, dünya önderliği için mücadeleye varan değişik varsayımlar gözden geçirilmektedir. Kesinlikle, Çin için bunlardan hangisinin vuku bulacağını zaman gösterecektir.²⁷⁸ ÇKP'nin öncelikli hedefi, COVID-19 salgınının perişan ettiği sarsıntılı bir bahardan iyileşerek çıkmak ve Çinli şirketlerin yurtdışında giderek artan düşmanca yaptırım ortamında mücadele ederken Çin'in ekonomik kalkınmasını sürdürebilmektir. Partinin Çin'i 2035 senesine kadar "orta derecede gelişmiş ülkeler" düzeyinde büyüme hedefi aynı anda agresif bir büyüme seviyesini de birlikte getirmektedir ve bu da ülkenin kişi başına düşen gelirin 2019'da 10.262 dolardan yaklaşık üç buçuk senede tahmini 30.000 dolara yükselmesine katkı sağlaması beklenmektedir. Çin, önümüzdeki dönemde inovasyona ve yerel teknolojiler Kuantum, AI, 5G, bulut depolama ve bilişim gibi geleceğin teknolojilerine daha fazla devlet kaynağı aktarıp diğer ülkeler nezdinde avantaj elde etmek için çabalamaktadır.²⁷⁹

---

278 Uluslararası Politika Gelişimi, Çin'in Gelişim Senaryoları: Hangisi Daha Gerçekçi Görünüyor? <http://politikaakademisi.org/2015/01/14/cinin-gelisim-senaryolari-hangisi-daha-gercekci-gorunuyor/> 24.06.2019

279 Yixiang Xu <https://www.aicgs.org/2020/11/china-plans-for-the-future/> 10.04.2021

SONUÇ

Çin tarih boyunca devam eden hanedanlar arası savaşlar sebebiyle Çin İmparatorluğu 1911’de son bulmuştur. 1 Ekim 1949 tarihinde Mao Zedong Çin Halk Cumhuriyeti’ni ilan etmiştir. Komünist rejimle idare 1978 yılına kadar devam etmiştir. Bu dönemde devlet ekonomik olarak zayıf, halk ise yoksul düşmüştür. 1978’de iktidara gelen Deng Xiaoping, liberal politikaları benimseyerek ülkenin kapıların dışa açmıştır ve ekonomik kalkınmanın ilk adımlarını atmıştır. Dış yatırımlar artarak ülkede işletmeler kurulmaya başlanmıştır. Bu faaliyetler büyümeyi hızlandırmıştır. Kendine özgü geliştirdiği modeliyle Çin dünyadaki başarılı markaların üretimlerini kopyalayarak kendi modelini oluşturmuştur. Bu yöntem batıda çok eleştirilmesine rağmen Çin’de başarı kazanmıştır. Çin dünyadaki teknolojik, askeri, bankacılık ve sanayi gelişimlerini kopyalamıştır ve kalkınma modelindeki ilk hamlesi bu olmuştur. Yönetimi komünizm, halkı milliyetçi, ekonomisi ise liberalizm olan Çin’in mali başarısının arkasında yüksek oranda istikrarlı hükümetlere, gülcü yatırımlara, yüksek tasarrufa, sanayi politikalarına, dinamik ticaret, stratejik kurguya önem veren makro ekonomik politikalarla kalkınma başarısını yakalamıştır. Çin’in tarımda ve balıkçılıkta kendine yeterliliğinin yüksek olması kalkınmaya büyük avantaj sağlamaktadır. Dış devletlerle dostane ilişkiler kurmaya çalışması takdir topluyor ve birçok uluslararası örgütün içinde yer alıp söz sahibi olmasını kolaylaştırmaktadır. Bu dönemde dolar rezervi en yüksek olan ülke Çin, dış yatırımlara da yönelerek dünyanın en değerli markalarını satın alma çabası içerisine girmiştir, fakat bu çaba batıda kuşkuyla karşılanmaktadır. Artık Çinliler kalite algısını yükseltme çabası içerisindedir. Kuşak ve yol projesi ile iş birliği ve politik ilişkileri güçlendirirken ülkeler arası diyalog çalışmalarını hızlandırmak, karşılıklı siyasi güveni güçlendirmek ve yeni ortaklıklar için uzlaşmaya varmak ve diğer taraftan da dünya üzerindeki etkisini hissettirmeyi amaçlamaktadır. Kuşak Yol projesi ile dünya ticaretini hızlandırıp geliştirme gayreti içerisindedirler artık dünyada dev projelere imza atan bir Çin görmekteyiz. Elli sene önce

yokluktan sonra dünyanın en çok tüketen güçlü ekonomisine yükselmek tesadüf değildir. Dört bin yıllık geçmişe dayalı eski ticaret ülkesi bu uygarlık barut, baharat, ipek, kağıt ve ilk aşı buluşlarıyla geçmişten bugüne dünyadaki ticaretin içinde var olmuşlardır. Çin zaman içinde değişmeyen maddi manevi kültürel değerleri ve gelenekleriyle, kendine has kimliğinden ödün vermeden, teknoloji kalkınmasını sürdürmektedir. En başta yapay zeka olmak üzere teknoloji gelişiminde önemli bir başarıyı yakalayan Çin, yapay zeka teknolojisinde ABD'den beş kat fazla patent başvurusu yapmaktadır. İmalat merkezi olma durumundan, teknoloji merkezine yükselme hedefine dönüşen, inovatif ve yüksek katma değerli üretimi hedeflemektedir. Yakaladığı bu başarıyla şu anda dünyanın en güçlü ikinci ekonomisi durumundadır. Böyle devam ederse 2050 yılında süper güç olması öngörülmektedir. Çin devleti'nin başarıları tesadüfü olmadığı orta ve uzun vadeli stratejilerini doğru belirleyip iç ve dış dinamiklerini içinde bulunduğu konjüktöre uygun olarak iyi değerlendirip süper güç olma yolunda emin adımlarla ilerlemektedir. Tek kutuplu dünya düzeninden çok kutuplu dünya düzenine geçişte Çin devleti'nin de önemli bir katkısı olduğu ifade edilebilir.

KAYNAKÇA

- ANKASAM. (2019). <https://ankasam.org/cinin-piyasa-ekonomisi-statusunun-gelecegi/> adresinden 27 Ekim 2019 tarihinde alınmıştır.
- Akay, A. (2019). <https://t24.com.tr/haber/goruntulu-haber-avrupa-sampiyonu-ampute-milli-futbol-takimina-mevlanada-sevgi-seli,468974> adresinden 27 Ekim 2019 tarihinde alınmıştır.
- Anadolu Ajansı, (2019). <https://www.dunya.com/ekonomi/cin-mucizesinin-40-yili-ve-yarini-haberi-432589> adresinden 27 Ekim 2019 tarihinde alınmıştır.
- Atanur, M. (2020). <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/cin-ve-japonyanin-tarihi-adalar-cikmazi/568470> adresinden 12 Temmuz 2020 tarihinde alınmıştır.
- Bağ, M. (2020). <https://tr.euronews.com/2020/07/08/uygurlara-cin-iskencesi-doguturkistan-da-neler-oluyor> adresinden 12 Temmuz 2020 tarihinde alınmıştır.
- Bayraktar, N. (2019). *Ticaret Savaşını Unutun! Çin Ekonomisinin Başka Büyük Sorunları Var.* <https://paratic.com/cin-ekonomisi-ticaret-savasindan-baska-sorunlari-var/> adresinden 24 Haziran 2019 tarihinde alınmıştır.
- Bozan, E. (2019). *Çin Ekonomisinin Temelleri Hakkında 5 Bilgi*, Konupara <https://konupara.com/ekonomist/ekonomi/cin-ekonomisinin-temelleri-11332/> adresinden 24 Haziran 2019 tarihinde alınmıştır.
- Brunner, N. (2019). *Çin Ekonomisi.* 301-336 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/324/3213.pdf> adresinden 24 Haziran 2019 tarihinde alınmıştır.
- Can, Ö. (2019). *Çin Nereye?.* <http://www.sosyalistesitlik.org/cin-nereye/> adresinden 24 Haziran 2019 tarihinde alınmıştır.
- Chen, E. (2021). <https://jamestown.org/program/chinese-demographic-signals-bode-ill-for-future-development/> adresinden 10 Nisan 2021 tarihinde alınmıştır.
- Chen, J. (2021). <https://www.investopedia.com/chinas-economic-strength-to-continue-into-2021-5100844> adresinden 16 Mart 2021 tarihinde alınmıştır.
- CRI Online, (2019). *Çin'in Dış Politikası.* <http://turkish.cri.cn/chinaabc/chapter4/chapter40201.htm> adresinden 24 Haziran 2019 tarihinde alınmıştır.

- Çetinkaya, B. (2020). <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cin-ile-hindistan-arasindaki-sorunun-sebebi-toprak-degil-siyasi-ve-ekonomik/1880187> adresinden 12 Temmuz 2020 tarihinde alınmıştır.
- de Saint-Denis, A. (2021). <https://journals.openedition.org/chinaperspectives/7156> adresinden 10 Nisan 2021 tarihinde alınmıştır.
- Demirtepe, M. T., & Özertem, H. S. (2013). Yükselen Tehdit Algısı Karşısında Çin'in Yumuşak Güç Siyaseti: Politikalar ve Sınırlılıkları. *Bilig Dergisi*, 65, 95-118.
- DHA, (2019). <http://www.milliyet.com.tr/siyaset/mao-da-liberalizm-derdi-333486> adresinden 27 Ekim 2019 tarihinde alınmıştır.
- Dinç, A. (2019). *Çin'in Geleceği*. Milliyet, 1 <http://blog.milliyet.com.tr/cin-in-gelecegi/Blog/?BlogNo=584003> adresinden 24 Haziran 2019 tarihinde alınmıştır.
- Dünya Bülteni, (2019). *Çin'in 67 Yıllık Dönüşümü*, <https://www.dunyabulteni.net/asya/cin-in-67-yillik-donusumu-h365490.html> adresinden 26 Haziran 2019 tarihinde alınmıştır.
- Eğilmez, M. (2019). <https://t24.com.tr/haber/mahfi-egilmez-yazdi-kuresel-sistemde-cin-korkusu,805711> adresinden 27 Ekim 2019 tarihinde alınmıştır.
- Ercan, M. (2019). *Çin Ekonomisinin Yapısal Sorunları*, Radikal, <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/metin-ercan/cin-ekonomisinin-yapısal-sorunlari-1502041/> adresinden 24 Haziran 2019 tarihinde alınmıştır.
- Erdoğan, K. (2020). https://www.bbc.com/turkce/haberler/2010/09/100917_fooc_china adresinden 12 Temmuz 2020 tarihinde alınmıştır.
- Erenel, F. (2021). <https://www.yenisafak.com/teknoloji/yikici-teknoloji-savasi-3619078> adresinden 14 Mayıs 2021 tarihinde alınmıştır.
- Ergünsü, U. (2019). *“İpek Yolu Ekonomik Kuşağı ve 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu” Girişimi*. <https://www.cinhh.com/ipek-yolu-ekonomik-kusagi-ve-21-yuzyil-deniz-ipek-yolu-girisimi/> adresinden 24 Haziran 2019 tarihinde alınmıştır.
- Forsnet, (2019). <http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=69> adresinden 27 Ekim 2019 tarihinde alınmıştır.
- Gülmez, S. B. ve Top, B. (2019). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/565098> adresinden 27 Ekim 2019 tarihinde alınmıştır.
- Güner, U. (2020). <https://www.haberler.com'uygur-sorunu-nedir-dogu-turkistan-daneler-13337376-haberi/> adresinden 12 Temmuz 2020 tarihinde alınmıştır.
- http://www.bilgesam.org/incele/881/-gelecegin-super-gucu-cin/#.XbV_eEYzbIU adresinden 27 Ekim 2019 tarihinde alınmıştır.

- <https://www.birgun.net/haber/tayvan-bogazi-cin-icin-hayati-onemde-242432> adresinden 27 Ekim 2019 tarihinde alınmıştır.
- <https://www.tercihiniyap.net/ozel-haber/cin-nufusu-2019da-ne-kadar-oldu-h6441.html> adresinden 27 Ekim 2019 tarihinde alınmıştır.
- <https://www.timeturk.com/grafikli-analiz-cin-de-disa-acilimin-40-yili-ve-gelecegi/haber-993211> adresinden 27 Ekim 2019 tarihinde alınmıştır.
- Hwa, T. C. (2021). <https://www.chinausfocus.com/foreign-policy/secrets-of-chinas-success> adresinden 21 Mart 2021 tarihinde alınmıştır.
- Jinping, X. (2019). <https://www.haberturk.com/cin-lideri-jinping-yeni-cag-doktrinini-acikladi-modern-sosyalizm-1679097> adresinden 21 Haziran 2019 tarihinde alınmıştır.
- Joanni, P. (2021). <https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/0235-china-s-strengths-and-weaknesses> adresinden 16 Mart 2021 tarihinde alınmıştır.
- Jun, Z. (2021). <https://asia.nikkei.com/Opinion/China-s-vision-for-the-next-30-years2> adresinden 10 Nisan 2021 tarihinde alınmıştır.
- Kızlak, K. (2016). <https://www.birgun.net/haber/cin-komunizmi-aramizda-komunist-var-117812> adresinden 27 Ekim 2019 tarihinde alınmıştır.
- King, C. (2021). <https://www.grin.com/document/262781> adresinden 21 Mart 2021 tarihinde alınmıştır.
- Küçük, E. (2019). *Çin, 'İşçilik' Avantajını Kaptırıyor*. Dünya Ekonomi <https://www.dunya.com/dunya/cin-iscilik-avantajini-kaptiriyor-haberi-351690> adresinden 24 Haziran 2019 tarihinde alınmıştır.
- Marcus, J. (2019). <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43044312> adresinden 27 Ekim 2019 tarihinde alınmıştır.
- Martin, N. (2019). <https://www.dw.com/tr/%C3%A7inin-g%C3%B6z%C3%BC-alman-%C5%9Firketlerinde/a-19327294> adresinden 26 Haziran 2019 tarihinde alınmıştır.
- NTV, (2019). *Çin, Tarımda da Dünya Devi*. <http://arsiv.ntv.com.tr/news/202200.asp> adresinden 24 Haziran 2019 tarihinde alınmıştır.
- Nye, J. S: (2021). <https://www.channelnewsasia.com/news/commentary/china-us-rivalry-cooperation-strengths-weaknesses-11424970> adresinden 16 Mart 2021 tarihinde alınmıştır.
- Oğuzlu, T. (2019). *Çin ve Yeni Dünya Düzeni*. <http://www.bilgesam.org/incele/2198/-cin-ve-yeni-dunya-duzeni/#.XRInNOsZaG4> adresinden 24 Haziran 2019 tarihinde alınmıştır.

- Öncan, E. (2019). <http://www.criturk.com/haber/ozel-haber/dunya-ticaret-orgutu-ve-cin-17-yilda-nereden-nereye-69778> adresinden 24 Eylül 2019 tarihinde alınmıştır.
- Örmeci, O. (2019). *Çin Siyasi Kültürü*. Uluslararası Ekonomi Akademisi. <http://politikaakademisi.org/2017/11/16/cin-siyasi-kulturu/> adresinden 24 Haziran 2019 tarihinde alınmıştır.
- Özkartal, F. (2020). <https://www.ilimvemedenyet.com/devlet-mi-eyalet-mi-tayvan-sorunu.html> adresinden 12 Temmuz 2020 tarihinde alınmıştır.
- Özkaya, Ö. (2019). <http://www.gunes.com/yazarlar/omer-ozkaya/cinin-korkusu-674839> adresinden 27 Ekim 2019 tarihinde alınmıştır.
- Paker, M. (2020). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ayasar/issue/36932/422461> adresinden 12 Temmuz 2020 tarihinde alınmıştır.
- Sağlam, M. (2019). <https://www.gazeteduvar.com.tr/yazarlar/2017/11/01/cinin-modern-sosyalizmi-ne-vaat-ediyor/> adresinden 27 Ekim 2019 tarihinde alınmıştır.
- Schwartz, B. (2019). https://www.wikizero.com/tr/%C3%87in_Kom%C3%BCnist_Partisi_tarihi adresinden 27 Ekim 2019 tarihinde alınmıştır.
- Sezen, S. (2019). *Çin'in Büyük Dönüşümü Yeni Bir Dünya Düzeni mi?*. Dünya Ekonomi <https://www.dunya.com/ekonomi/cinin-buyuk-donusumu-yeni-bir-dunya-duzeni-mi-haberi-332678> adresinden 24 Haziran 2019 tarihinde alınmıştır.
- Snowdon, D. (2019). https://www.nato.int/docu/review/2009/Asia/rise_china_geopolitical/TR/index.htm adresinden 24 Haziran 2019 tarihinde alınmıştır.
- Sözüpek, C. (2019). <https://www.star.com.tr/acik-gorus/cin-merkezi-liberal-krallik-haber-1214956/> adresinden 27 Ekim 2019 tarihinde alınmıştır.
- Şahbuadk, E. ve Şahin, D. (2016). Çin'in Dış Ticaret Performansı ve Sektörel Rekabet Gücünün Ölçümü. *Akademik Bakış Dergisi*, 54, 242-257.
- Şahin, D. (2015). Çin'de Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Ekonomik Büyüme İlişkisinin Analizi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(41), 1296-1302.
- Şensever, L. (2019). <http://www.altust.org/2012/08/cin-sosyalizm-ve-kapitalizm/> adresinden 27 Ekim 2019 tarihinde alınmıştır.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, (2019). <http://www.mfa.gov.tr/cin-halk-cumhuriyeti-siyasi-gorunumu.tr.mfa> adresinden 27 Ekim 2019 tarihinde alınmıştır.

- Taksen, C. (2021). <https://www.karar.com/pekin-ve-tahranin-25-yillik-yol-haritasi-1613209> adresinden 14 Nisan 2021 tarihinde alınmıştır.
- TRT Haber, (2019). trthaber.com/haber/dunya/dunyanin-en-buyuk-siyasi-partisi-90-yasinda-1294.html adresinden 27 Ekim 2019 tarihinde alınmıştır.
- Turan, İ. (2020). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dusbed/issue/29932/323004> adresinden 12 Temmuz 2020 tarihinde alınmıştır.
- Uluslararası Politika Gelişimi, Çin'in Gelişim Senaryoları: Hangisi Daha Gerçekçi Görünüyor?* <http://politikaakademisi.org/2015/01/14/cinin-gelisim-senaryolari-hangisi-daha-gercekci-gorunuyor/> adresinden 24 Haziran 2019 tarihinde alınmıştır.
- Worrall, S. (2019). *Çin'in Tek Çocuk Politikası Nasıl Geri Tepti?* <http://www.nationalgeographic.com.tr/makale/kesfet/cinin-tek-cocuk-politikasi-nasil-geri-tepti/2640> adresinden 24 Haziran 2019 tarihinde alınmıştır.
- Xu, Y. (2021). <https://www.aicgs.org/2020/11/china-plans-for-the-future/> adresinden 10 Nisan 2021 tarihinde alınmıştır.
- Yeni Şafak, (2019). *Çin Dünyanın Yeni Süper Gücü mü?* <https://www.yenisafak.com/hayat/cin-dunyanin-yeni-super-gucu-mu-2614412> adresinden 24 Haziran 2019 tarihinde alınmıştır.
- Yıldırım, D. (2019). *Çin'in Ekonomik Dönüşümü ve Üçüncü Dünya*. Yalova Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü <http://dergi.cicr.yalova.edu.tr/article/view/5000148092/5000172666> adresinden 24 Haziran 2019 tarihinde alınmıştır.
- Yiğit, D. (2019) *Çin'in Mavi Su Donanması: Bir Meydan Okuyuş!*, [soyledik.com http://soyledik.com/tr/makale/7275/cinin-mavi-su-donanmasi-bir-meydan-okuyus--doc-dr-dilek-yigit.html](http://soyledik.com/tr/makale/7275/cinin-mavi-su-donanmasi-bir-meydan-okuyus--doc-dr-dilek-yigit.html) adresinden 24 Haziran 2019 tarihinde alınmıştır.
- Žižek, S. (2019). <http://www.teorivepolitika.net/index.php/arsiv/item/651-gelecegimiz-cin-kapitalist-sosyalizm-i-mi> adresinden 27 Ekim 2019 tarihinde alınmıştır.